

Jihočeská univerzita, Zemědělská fakulta v Českých Budějovicích

Diplomová práce

Zhodnocení regionální politiky z pohledu vstupu ČR do EU

Bc. Kristýna Tomášková

České Budějovice 2006

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a že jsem použila jen pramenů uvedených v textu.

Děkuji doc. Ing. Jitce Pekové, CSc. za odborné vedení, cenné rady a pomoc při zpracování diplomové práce.

OBSAH:

1. Regionální politika EU – teoretická východiska.....	1
1.1. Vývoj regionální politiky EU.....	2
1.2. Strukturální fondy.....	4
1.3. Územní jednotky pro potřeby regionální politiky EU.....	7
1.4. Cíle strukturální politiky EU.....	7
1.4.1. Cíle současného období (2000 – 2006).....	8
1.4.2. Přechodná pomoc.....	9
1.4.3. Míra spolufinancování.....	9
1.5. Operační principy strukturální politiky EU.....	10
1.6. Programování a programové dokumenty.....	11
1.7. Iniciativy Společenství.....	13
1.8. Formy pomoci.....	15
1.8.1. Struktura a zajištění čerpání pomoci z fondů EU.....	16
1.8.2. Schéma postupu při předkládání a posuzování projektů pro využívání finančních zdrojů z EU.....	18
2. Rakousko.....	21
2.1. Charakteristika regionální politiky v Rakousku po vstupu do EU.....	21
2.2. Spolková organizace.....	22
2.2.1. Povinnosti obce.....	23
2.3. Kontrolní mechanismy.....	23
2.4. Regionální plán Rakouska.....	24
2.5. Vymezení cílových regionů.....	25
2.6. Burgenland a Jihočeský kraj.....	27
3. Regionální politika České republiky.....	33
3.1. Základní charakteristiky ČR.....	33
3.2. Veřejná správa v ČR.....	36
3.2.1. Obec jako územní samosprávný celek.....	38
3.2.2. Kraj - vyšší územní samosprávný celek.....	40
3.3. Vývoj regionální politiky v ČR.....	42
3.4. Předvstupní spolupráce.....	44

3.4.1.	Program PHARE.....	45
3.4.2.	Program SAPARD	46
3.4.3.	Program ISPA	47
4.	Systém programových dokumentů v ČR.....	49
4.1.	Národní rozvojový plán 2004 – 2006.....	50
4.2.	Rámec podpory Společenství.....	53
4.3.	Operační programy.....	53
4.3.1.	Společný regionální operační program.....	53
4.3.2.	Operační program Průmysl a podnikání.....	55
4.3.3.	Operační program Infrastruktura.....	55
4.3.4.	Operační program Rozvoj lidských zdrojů.....	56
4.3.5.	Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství.....	58
4.4.	Jednotlivé programové dokumenty.....	60
5.	Tvorba projektu.....	60
5.1.	Osnova žádosti o grant ze SF.....	61
5.2.	Výběr projektů a jejich hodnocení.....	63
6.	Regionální politika ČR v budoucím programovém období 2007 – 2013.....	65
6.1.	Regionální politika EU po roce 2006.....	65
6.2.	Česká republika v budoucím programovém období 2007 – 2013.....	67
6.3.	Strategické cíle a prioritní osy NRP.....	67
6.4.	Operační programy.....	69
6.4.1.	Operační program Podnikání a inovace.....	69
6.4.2.	Operační program Výzkum, vývoj, inovace.....	70
6.4.3.	Operační program Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost.....	70
6.4.4.	Operační program Vzdělávání.....	71
6.4.5.	Operační program Životní prostředí.....	72
6.4.6.	Operační program Doprava.....	72
6.4.7.	Integrovaný operační program.....	73
6.4.8.	Regionální operační programy.....	74
6.4.9.	Operační program Technická pomoc.....	75
6.4.10.	Operační program Praha – Konkurenceschopnost.....	75
6.4.11.	Operační program Praha – Adaptibilita.....	76
6.4.12.	Operační programy přeshraniční spolupráce.....	76
6.4.13.	Operační programy nadnárodní a meziregionální spolupráce.....	77

6.5. Rozdělení finančních zdrojů.....	78
6.6. Adicionalita pro cíl konvergence v období 2007 – 2013.....	78
6.7. Vize České republiky po roce 2013.....	80
Závěr.....	82
Seznam použité literatury.....	87
Seznam příloh.....	89

ABSTRACT

My thesis is a result of my long-term interest in the regional policy of the European Union. These points at issue are complicated, the problems have developed and that is the reason why it is not possible to represent it in completeness. My thesis is also only a view into this problem. I try to express in some cases my own opinion and approach which is influenced by my own experience (a small one) and mostly by information and critical inputs from the media (public press, radio and television).

The target of my thesis is the formulation of basic trends in the area of regional policy of the European Union and their impact on the regional policy of the Czech Republic. I try to monitor the development in the legislative area and also in the area of practical help (mainly financial) in the part of the regional policy of the European Union and the Czech Republic and that mainly in the period before entering, in the period after entering in the EU and in the perspective for the period 2007-2013 and the vision after 2013.

I try to compare the situation in Austria (Burgenland) which entered the European Union in 1995 (but Austria was on a different level of growth than the Czech Republic was in 2004) with the situation in the Czech Republic and in the region of South Bohemia. I use for this comparison the indicators which were accessible to me.

Regional policy, structural funds, financial resources, municipality, region, regional government, European Union, Czech Republic.

ÚVOD

Práce, kterou předkládám, je výsledkem mého dlouhodobého zájmu o regionální politiku Evropské unie. Jde o složitou problematiku, která prošla určitým vývojem, a proto ji nelze postihnout v úplnosti a vyčerpávajícím způsobem. Jde tedy o pouhý náhled do problému.

Cílem této práce je vyjádření základních trendů v oblasti regionální politiky Evropské unie a jejich dopad na regionální politiku České republiky. Strukturální a regionální politika zaujímá významné postavení v rámci celkové hospodářské politiky Evropské unie. Objemem finančních prostředků se řadí na 2. místo – hned za agrární politiku. V rozpočtovém období 2000 – 2006 převyšuje tento podíl 30% celkového rozpočtu.

Základní směr rozvoje regionů České republiky vyjadřuje Národní rozvojový plán a dokument Rámec podpory Společenství, schválený Evropskou komisí v roce 2003. Jde o rozvojovou strategii, která je dále rozpracována do pěti operačních programů. Na jejím základě může Česká republika získat z fondů Evropské unie značné částky, pokud zachová všechny zásady a pravidla pro jejich čerpání. Pro období 2004 – 2006 byl tento objem finančních prostředků vyčleněn ve výši 2,63 miliard EUR.

Jako kandidátská země měla ČR do roku 2004 možnost čerpat z předvstupních programů pomoci Evropské unie (PHARE, SAPARD, ISPA), jako členská země získává ČR od roku 2004 přístup k finanční pomoci, jejíž základ tvoří Strukturální fondy EU. Ty také představují hlavní nástroj realizace politiky soudržnosti EU.

Čerpání pomoci ze Strukturálních fondů se realizuje prostřednictvím programových dokumentů. V České republice to jsou operační programy zaměřené na hospodářsky slabé regiony v rámci Cíle 1 a jednotné programové dokumenty usilující o podporu pod Cílem 2 a 3. Předpokladem úspěšného čerpání podpory od EU je kvalitně zpracovaný projekt.

Z hlediska časové dimenze se v této práci pokouším o sledování vývoje v oblasti legislativní i v oblasti praktické pomoci (zejména finanční) na úseku regionální politiky EU a ČR, a to v období předvstupním, v období po vstupu do EU a v perspektivě let 2007 – 2013.

Velice významným zdrojem se pro mne stává využívání Internetu, který je nenahraditelným a v dnešní době snad i nejrychlejším zdrojem zcela nových informací. Dále

návštěva jihočeského kraje a Evropského informačního centra v Českých Budějovicích, kde mi budou poskytnuty důležité materiály pro tuto práci.

V některých případech se pokouším o vlastní názor a postoj, ovlivněný jak mou vlastní zkušeností (je malá), tak především informacemi a kritickými podněty ze strany prostředků masové komunikace (tisku, rozhlasu, televize).

V ukazatelích, které byly pro mě dostupné se pokouším porovnat situaci v sousedním Rakousku (Burgenlandu), které vstoupilo do EU v roce 1995 (ovšem na jiném stupni rozvoje než ČR v roce 2004), se situací v ČR a v Jihočeském kraji. Tuto členskou zemi jsem si vybrala proto, že Rakousko je od Českých Budějovic nejbližší sousedící stát, který je občany mého regionu nejčastěji navštěvován a je s ním navazována úzká spolupráce na mnoha úrovních. Dále k tomuto výběru Rakouska přispívá i to, že se blíží České republice v rozloze země, počtu obyvatelstva i kdysi historicky společném vývoji, odrážející se zejména v obdobných kulturních tradicích i mentalitě obyvatelstva.

Vzhledem k tomu, Česká republika se stala plnohodnotným členem Evropské unie, je nepochybně žádoucí, abychom byli s danou problematikou - regionální a strukturální politikou EU dostatečně obeznámeni. Jen tak budeme schopni plně využít možností, jež nám umožní další ekonomický růst

1. REGIONÁLNÍ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE – teoretická východiska

„Regionální politika je soubor cílů, opatření a nástrojů, kterými stát snižuje velké rozdíly v sociálně ekonomické úrovni jednotlivých regionů.“¹

Regionální politika EU vede k výraznému snižování rozvojových rozdílů mezi regiony EU. Z hlediska finančních zdrojů vynakládaných na zabezpečení stanovených cílů se v oblasti priorit dlouhodobě řadí na 2. místo – hned za agrární politiku.

Značnou pozornost věnuje regionální politika EU především méně rozvinutým členským zemím (v porovnání s průměrem EU), mezi které po vstupu do EU (1.5.2004) patří také Česká republika.

EU usiluje o snižování rozdílů mezi úrovní rozvoje různých regionů jednotlivých členských států. Regionální a strukturální politikou se zároveň EU snaží podporovat

¹ Peková, J.: Hospodaření a finance územní samosprávy. Management Press, Praha 2004, str.61

harmonický, vyvážený a udržitelný rozvoj hospodářských činností, vysokou úroveň zaměstnanosti, vysokou úroveň konkurenceschopnosti a stabilizace ekonomiky, rovnost mezi muži a ženami, vysokou úroveň ochrany a zlepšování životního prostředí.

Významná pozice Politiky hospodářské a sociální soudržnosti (HSS) vyplývá z formulace cílů evropské integrace, kdy si Evropská společenství už ve svých zakládajících smlouvách z roku 1957 položila za prvořadý cíl vyvážený hospodářský rozvoj a odstraňování rozdílů v ekonomické a životní úrovni regionů jako nezbytnou podmínku pro dosažení hospodářské a sociální soudržnosti.

Uvedený cíl je podrobněji specifikován v člancích 130A-130E "Aktu o jednotné Evropě" z roku 1986, kde je úloha regionální politiky při jeho zabezpečování ve vazbě na uplatňování vnitřního trhu explicitně zdůrazněna. Základní je přitom článek 130A, jehož znění je následující:

„K podpoře celkového harmonického vývoje Společenství rozvíjí a uskutečňuje aktivity vedoucí k posilování své ekonomické a sociální soudržnosti. Společenství se zaměřuje zvláště na zmenšování nerovnoměrností mezi různými regiony a zaostalosti regionů, jimž se dostává nejmenší podpory.“

1.1. Vývoj regionální politiky EU²

Léta 1957 – 1974 jsou charakterizována individuálním přístupem členských zemí k regionální politice. Společné přístupy a koordinace na mezinárodní úrovni se prakticky neuplatňovaly. Příčiny byly zejména tyto:

- Integrace teprve v začátcích a hlavní pozornost se věnovala makroekonomickým otázkám (zejména odstraňování obchodních bariér).
- Mezi členskými státy probíhali relativní konvergence v ekonomické úrovni, což snižovalo nezbytnost společné regionální politiky.
- Ve státech s největšími vnitřními regionálními rozdíly (Francie a Itálie) se regionální politika realizovala již od konce 40. let, a proto v těchto zemích nebyla zprvu ochota přijímat její mezinárodní obecné principy.

² Wokoun, R.: Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, 1. vydání, Nakladatelství Oeconomia, Praha 2003, str. 195-209

- Neexistovaly společné instituce a orgány pro regionální politiku. "Generální ředitelství Komise Evropských společenství odpovědné za regionální politiku (DG XVI)" vzniklo až v r.1968.

V r. 1973 byly do tehdejšího Evropského společenství (ES) přijaty Velká Británie, Irsko a Dánsko. Rozšířením ES vzrostly sociálně ekonomické rozdíly nejen mezi členskými státy, ale i mezi jednotlivými regiony. To pochopitelně ztížilo podmínky pro zabezpečování sociální a ekonomické koheze jako jednoho ze základních integračních cílů. Právě Velká Británie jakožto země s velkými vnitřními regionálními rozdíly a kolébka regionální politiky očekávala hlavně v této oblasti přínos ze svého zapojení do ES, a začala proto prosazovat vznik společné regionální politiky financované na bázi jednotného fondu regionálního rozvoje.

Výsledkem bylo založení Evropského regionálního rozvojového fondu (ERDF) v r.1975, jehož cílem bylo snižovat velké regionální rozdíly v ES, související zejména s převahou zemědělství a se strukturálními změnami v průmyslu v nejvíce postižených regionech. Podíl ERDF na celkovém rozpočtu EU činil v r.1975 4,8% a do r.1986 se zvýšil na 8,6%. Většina prostředků byla uvolňována na národní projekty regionální politiky, které však z hlediska integrace byly významné pro snižování regionálních rozdílů v rámci celého ES. Vznikaly však již i nadnárodní projekty, zejména ve sféře přeshraniční spolupráce, která se v souvislosti s intenzivním odstraňováním hraničních bariér dynamicky rozvíjela. Největšími příjemci prostředků z ERDF byly Itálie, Velká Británie, Irsko a později po svém přijetí do ES Řecko, Španělsko a Portugalsko.

V r.1986 byly přijaty první dva společné programy regionální politiky týkající se celého ES:

STAR - Rozvoj moderních telekomunikací,

VALOREN - Zhodnocení vnitřního energetického potenciálu.

V r.1988 pak následovaly:

RESIDER - Podpora oblastí postižených krizí hutnické výroby,

RENAVAL - Podpora oblastem postiženým úpadkem loďařství.

Koncem osmdesátých let se postupně regionální politika Společenství změnila z finančně méně náročné (v osmdesátých letech dosahovala regionální politika sotva 5 % ročního rozpočtu ES), spíše plošně distribuované, s nízkou mírou koncepčnosti, na politiku s konkrétně vymezenými Cíli a programy strukturální politiky. Pro období 1989-1993 bylo

stanoveno celkem 5 Cílů strukturální politiky, které se osvědčily a zůstaly v platnosti i pro období let 1994 - 1999.

V devadesátých letech zaujímá regionální politika v celkovém objemu výdajů evropského rozpočtu (35,6 % výdajů) druhé místo za politikou zemědělskou. V roce 1993 na základě Maastrichtské smlouvy byl založen Kohezní fond neboli Fond soudržnosti - nástroj solidarity, který pomáhá slabším zemím splnit kritéria pro vstup do Hospodářské a měnové unie, tzv. maastrichtská kritéria. V prosinci 1993 se konalo edinburské zasedání Evropské rady, na kterém bylo rozhodnuto o přidělení 177 miliard ECU (v cenách roku 1999) na politiku soudržnosti, což činí třetinu rozpočtu Společenství. Navíc byl ke Strukturálním fondům vytvořen Finanční nástroj pro řízení rybolovu (FIFG). V Amsterdamské smlouvě (1997) je potvrzen význam soudržnosti. Mimoto se v jedné z hlav Amsterodamské smlouvy pojednávající o zaměstnanosti klade důraz na nutnost spolupráce při snižování nezaměstnanosti. Na berlínském zasedání Evropské rady v březnu 1999 byla přijata reforma Strukturálních fondů a úprava fungování Kohézního fondu.

Těmto fondům se má v průběhu let 2000-2006 každoročně přidělovat přes 30 miliard EUR, takže za celé sedmileté období bude touto cestou vynaloženo celkem 213 miliard EUR. Na podporu hospodářského a sociálního rozvoje kandidátských zemí střední a východní Evropy je určen Nástroj předvstupních strukturálních politik (ISPA) a speciální předvstupní program pro zemědělství a rozvoj venkova (SAPARD), které doplňují program PHARE. Smyslem je urychlit rozvoj kandidátských zemí.

V podvědomí veřejnosti stále panují obavy z rozdílné životní, hospodářské a sociální úrovně mezi členy EU a kandidátskými zeměmi usilujícími o vstup do EU. Evropská unie se snaží tento rozdíl vyrovnávat, a proto podporuje kandidátské země již před jejich vstupem do Evropské unie – např. programy ISPA, SAPARD, PHARE, jejichž cílem je zejména formou konkrétních projektů připravit tyto země na vstup do EU. Podmínkou realizace těchto projektů je obvykle spolufinancování ze strany kandidátských zemí.

1.2. Strukturální fondy

K reálnému naplňování regionální a strukturální politiky, tedy ke snižování rozvojových rozdílů mezi regiony EU, slouží Strukturální fondy (SF) jako její hlavní finanční

nástroj. Pomocí SF je posilována hospodářská a sociální soudržnost EU tak, aby byly splněny výzvy jednotného vnitřního trhu.

SF samozřejmě nejsou jediným zdrojem financí EU pro realizaci rozvojových aktivit členských států. Tyto aktivity může také financovat Evropská investiční banka formou úvěrů a půjček.

Členské země mohou při vyjednávání s EU o směřování pomoci SF vycházet ze svých specifických potřeb, a mohou tak získat příspěvky k řešení vlastních konkrétních problémů. Zdrojem financí pro SF jsou finanční příspěvky všech členských států do společného rozpočtu Unie. Na Strukturální fondy se vynaloží částka přes 35 % celkového rozpočtu EU. Platí zde princip, že bohatší státy přispívají více a chudší méně.

Finanční prostředky ze SF jsou směřovány na národní či regionální orgány členských zemí zodpovědné za řízení rozvojových programů. V rámci těchto programů jsou pak poskytovány příspěvky na předložené a schválené projekty. Jak rozvojové dokumenty, tak samotné projekty musí být velmi kvalitní. Finanční prostředky ze Strukturálních fondů tedy nesměřují z Bruselu od Evropské komise přímo k příjemcům a realizátorům projektů. Evropská komise na základě schválených programů převádí peníze národním a regionálním orgánům oproti výkazům realizovaných projektů, tedy vesměs až po realizaci projektu v terénu.

V současné době jsou nejvyššími orgány EU pro potřeby strukturální a regionální politiky používány celkem čtyři nástroje označované jako Strukturální fondy. Vedle nich existuje na základě Maastrichtské dohody již uvedený Fond koheze (soudržnosti).

- **Evropský sociální fond (ESF)** slouží v zemích EU k financování akcí podporujících zaměstnanost. Jde zejména o podporu kvalifikačních a rekvalifikačních programů a aktivit vedoucích k vytváření nových pracovních míst v postižených oblastech. Tento fond napomáhá k integraci nezaměstnaných, zejména dlouhodobě nezaměstnaných osob do pracovního procesu, k zapojení mladých lidí a osob z trhu práce vyloučených. Podporuje stejné příležitosti na trhu práce, přispívá k adaptaci pracovníků na průmyslové změny a k posílení lidského potenciálu ve výzkumu, vědě, technologii a v celkovém systému vzdělávání. V souhrnu si klade za cíl zvyšovat zaměstnanost v regionech členských států, protože to pozitivně ovlivňuje rozvoj celé společnosti: prací člověk vytváří hodnoty, zvyšuje svoji životní úroveň, klesá kriminalita atd.

- **Evropský zemědělský záruční a usměrňovací fond (EAGGF)** vznikl v roce 1964 prvořadě k profinancování společné zemědělské politiky EU s cílem zlepšit kvalitu života ve venkovských oblastech. Zemědělská politika dlouhodobě přebírá nejvíce výdajů z rozpočtu Společenství. V rámci tohoto fondu byla zřízena sekce (tzv. orientace), která přispívá k řešení strukturálních problémů v zemědělství, což konkrétně znamená podporu příjmů z farmaření a zachování farmářských komunit v horách a méně příznivých oblastech, podporu mladých farmářů, zlepšení strukturální výkonnosti držby půdy, konverzi, diverzifikaci, reorientaci a podporu kvality zemědělské produkce. Vedle rozvoje venkovské infrastruktury je pomoc z tohoto fondu rovněž zaměřena na podporu investic určených pro oblast cestovního ruchu. Financovány jsou i rozmanité aktivity v oblasti ochrany životního prostředí a venkovského prostoru.
- **Evropský fond regionálního rozvoje (ERDF)**, který je hlavním nástrojem regionální politiky EU, byl založen v roce 1975 zejména v souvislosti s přistoupením Velké Británie, země s velkými vnitřními regionálními rozdíly, k ES, která prosazovala v podmínkách tehdejších strukturálních nerovnováh zavedení společné regionální politiky. Jeho cílem bylo snižovat velké regionální rozdíly v ES a zabezpečit tak rovnoměrný rozvoj regionů. V současnosti představuje základní zdroj pomoci pro rozvoj infrastruktury a podpory výrobních investic v potřebných regionech. Nařízením Rady byly stanoveny následující hlavní oblasti uplatnění tohoto fondu: investice do výroby určené k nárůstu nebo zachování stálých pracovních míst, investice do infrastruktury s různými možnostmi závislými na Cílech (vč. transevropských sítí) a investice do vzdělání a zdraví pro regiony zařazené pod Cíl 1, místní rozvoj a rozvoj malého a středního podnikání v problémových regionech, výzkum a technologický rozvoj a investice zaměřené na životní prostředí.
- **Finanční nástroj na podporu rybolovu (FIFG)** je poslední ze Strukturálních fondů, který byl také jako poslední ustanoven v roce 1993. Prostředky z tohoto zdroje jsou určeny na specifickou oblast - rybaření, jež je rovněž doprovázeno strukturálními změnami. K jejich překonání by měla přispět pomoc určená na modernizaci rybářských flotil, na vybavení rybářských přístavů a na ochranu některých přímořských oblastí. Zdroje se mají rovněž podílet na opatřeních vedoucích k rozvoji chovu ryb, výroby a obchodu s rybími výrobky.

- **Kohezní fond neboli Fond soudržnosti** – poskytuje prostředky na velké investiční projekty v sektorech životního prostředí a dopravy (transevropské sítě) v členských státech Unie, jejichž HDP (HNP) je nižší než 90% průměru EU. Tuto podmínku Česká republika splňuje - momentálně představuje její HDP na obyvatele asi 61% průměru EU. Přestože pomoc poskytovaná z Fondu soudržnosti doplňuje pomoc ze strukturálních fondů, existují zde určité rozdíly.

Fond soudržnosti:

- poskytuje pomoc danému státu na národní úrovni (pomoc ze Strukturálních fondů je většinou určena úrovni regionální),
- financuje přímo přesně definovaný projekt (na rozdíl od financování programu, který připravuje členský stát u SF),
- financuje "velké infrastrukturační projekty" v oblasti životního prostředí a dopravy (minimálně 10 miliónů EUR)

Míra pomoci EU poskytovaná fondem je 80-85% veřejných nebo ekvivalentních výdajů. Konkrétní výše pomoci je stanovena podle typu projektu, jenž má být realizován. Při financování strukturálních operací nesmí docházet k překrývání pomoci z Kohezního fondu a ze Strukturálních fondů.

1.3. Územní jednotky pro potřeby regionální politiky EU

Pro potřeby regionální politiky EU a čerpání pomoci ze Strukturálních fondů je důležité rozdělení území na jednotlivé regiony a jejich hierarchie zavedená v podmínkách EU. Evropská unie požaduje, aby její členské země vytvářely systémy územních jednotek jednotně vedených podle klasifikace územních statistických jednotek - NUTS (z francouzského Nomenclature des unités territoriales statistiques). Takto vymezené regiony mohou zahrnovat jednu nebo více správních jednotek v rámci státu (např. ve Velké Británii NUTS 2 tvoří skupiny hrabství), jejich velikost však musí odpovídat praxi EU pro jednotlivé úrovně členění.

Zároveň je nezbytné, aby řádově vyšší jednotky byly tvořeny seskupením celých jednotek nižších, tak aby byla zachována jejich vzájemná komplementarita. Nomenklatura územních statistických jednotek připouští vytváření regionů celkem na pěti úrovních.

Klasifikace těchto regionů není užívána jen pro identifikaci postižených regionů a jejich zařazení pod regionální Cíle strukturální politiky, nýbrž má zásadní význam pro statistické

potřeby Unie, která na jejich základě provádí různá srovnání a vede podrobné statistiky.

Přímou vazbu na Strukturální fondy mají totiž pouze jednotky NUTS 2 a 3, podle nichž se určují regiony pro podporu v rámci Cílů a příhraniční oblasti programu INTERREG. Pokud jde o úroveň NUTS 1, 4 a 5, není vymezení těchto územních jednotek pro oblast regionální a strukturální politiky ve smyslu jednotlivých nařízení Rady EU ke Strukturálním fondům vyžadováno, tyto jednotky slouží předně statistickým účelům EU.

Podrobné regionální uspořádání v České republice podle klasifikace NUTS poskytuje tabulka č. 10. a mapa č. 1.

1.4. Cíle strukturální politiky EU

Jak již bylo uvedeno, Strukturální fondy jsou hlavním nástrojem k naplňování Cílů strukturální politiky. EU tak konkretizuje jednotlivá programová období. Prostředky vyčleněné z rozpočtu Unie na tuto politiku se dělí pod stanovené Cíle. Nárok na podporu ze zdrojů Strukturálních fondů vzniká pro rozvojové programy regionů, které splňují specifické předpoklady podmiňující jejich čerpání a obsahují opatření, která odpovídají záměrům jednotlivých Cílů.

Pro období 1994-1999 bylo stanoveno celkem pět Cílů (Cíl 5a a 5b), které byly po přistoupení Švédska a Finska doplněny o Cíl šestý, specificky vytvořený pro podmínky těchto dvou zemí. Cíl 1 společně s Cíli 2, 5b a 6 jsou Cíli regionálními, které reprezentují hlavní priority regionální politiky EU. Na oblast zemědělství a s ní spojenou problematiku se zaměřuje zejména Cíl 5a, tzv. Cíli sociálními jsou zbývající Cíle 3 a 4.

Tyto cíle byly později Agendou 2000 koncentrovány pro rozpočtové období 2000 – 2006 na tři cíle (z nichž dva cíle jsou zaměřeny regionálně, tzv. vertikální cíle, a jeden je zaměřený na lidské zdroje, tzv. horizontální cíl).

1.4.1. Cíle současného období (2000 - 2006)

Pro současné sedmileté programovací období byly stanoveny tři Cíle (namísto původních šestí).

Cíl 1 - Povzbuzování rozvoje a strukturálních změn zaostávajících regionů

Tento Cíl se obecně označuje jako "podpora zaostávajících regionů". Do něj mohou být zařazeny regiony úrovně NUTS II, ve kterých hrubý domácí produkt (HDP) na obyvatele je menší než 75 % průměru členských zemí EU. Pomoc se také vztahuje na odlehlé regiony

(francouzská zámořská území, některé ostrovy) a řídce zalidněné regiony (oblasti původně spadající pod Cíl 6 - Rozvoj řídce zalidněných regionů, tedy oblasti Finska a Švédska). Předpoklady pro zařazení pod Cíl 1 splňují všechny regiony NUTS II v České republice s výjimkou Prahy, která výrazně převyšuje průměr EU. Praha čerpá pomoc pod Cílem 2 a 3.

Cíl 2 - Podpora strukturálně postižených regionů

Pod tento cíl jsou zařazeny oblasti bývalých Cílů 2 a 5b. Jedná se o čtyři skupiny regionů: o oblasti, ve kterých dochází k hospodářským a sociálním změnám v sektoru průmyslu a v sektoru služeb, o venkovské oblasti, které pro nedostatek ekonomické diverzifikace značně upadají, o městské oblasti, které se dostaly do potíží v důsledku ztráty ekonomických aktivit, a o oblasti závislé na rybolovu, které procházejí kolizí.

Počet obyvatel všech regionů (z celé Unie), které spadají pod tento Cíl, nesmí překročit 18% celkového počtu obyvatel EU, přičemž každý členský stát má stanovený svůj limitní počet obyvatel.

Každá oblast může být zahrnuta buď pod Cíl 1, nebo pod Cíl 2. Seznam regionů oprávněných žádat pomoc pro Cíle 1 a 2 pro plánovací období 2000 - 2006 vypracovává Komise.

Cíl 3 - Podpora přizpůsobování a modernizace politik a systémů vzdělávání, školení a zaměstnanosti

Záměrem tohoto cíle je rozvíjet aktivity týkající se lidských zdrojů, zejména prostřednictvím Evropského sociálního fondu (ESF). Jde zejména o to, aby se členskými státy pomohlo přizpůsobovat a modernizovat jejich systémy vzdělávání, odborné přípravy a zaměstnanosti. Trhy práce by se měly modernizovat v souladu s víceletými plány zaměstnanosti a novou Hlavou o zaměstnanosti, včleněnou do Amsterdamské smlouvy. Tento cíl se vztahuje na celé území EU mimo regionů spadajících pod Cíl 1.

1.4.2. Přechodná pomoc

Aby v regionech, které v předchozím období spadaly pod dnešní Cíl 1 a 2, i když nesplňovaly současná kritéria, nedošlo k náhlým šokům, dostávají i nadále přechodnou podporu, která se postupně snižuje.

1.4.3. Míra spolufinancování

Spolufinancování znamená spoluúčast různých subjektů na financování jednotlivých projektů a akcí. Za účelem dosažení skutečného ekonomického účinku nesmějí prostředky z fondů nahrazovat veřejné anebo jiné rovnocenné strukturální výdaje členského státu. Míra spolufinancování projektu ze Strukturálních fondů závisí na tom, pod který Cíl daný projekt spadá. Obecně platí, že v případě Cíle 1 činí maximální míra spolufinancování z prostředků EU 75% celkových nákladů (pokud má členský stát navíc nárok na podporu z Kohezního fondu, je tento podíl 80 - 85%); u ostatních cílů činí maximálně 50 % nákladů. Pokud tyto investice vytvářejí příjmy, je podíl Unie výrazně nižší.

Cíle regionální politiky EU a vazba na Strukturální fondy

Cíl 1- Evropský fond regionálního rozvoje

- Evropský sociální fond
- Evropský zemědělský záruční a usměrňovací fond
- Finanční nástroj na podporu rybolovu

Cíl 2 - Evropský fond regionálního rozvoje

- Evropský sociální fond
- Finanční nástroj pro podporu rybolovu

Cíl 3 - Evropský sociální fond

1.5. Operační principy strukturální politiky EU

Provádění strukturální politiky a také využívání Strukturálních fondů jako jejího hlavního finančního nástroje je založeno na několika hlavních principech, které musí být dodrženy:

- **Princip koncentrace úsilí** - Koncentrace úsilí směřuje k zajištění toho, aby pomoc poskytovaná ze zdrojů Strukturálních fondů sledovala stejné cíle a aby pro jejich naplnění byly vyčleněné prostředky užívány co nejúčelněji. To znamená maximální podporu takových akcí a programů, které budou směřovat do nejpotřebnějších oblastí a budou řešit palčivé strukturální problémy. Mělo by se tak zabránit tomu, aby zdroje fondů plynuly na řadu drobnějších a méně významných projektů, které v celku malou měrou přispívají k vyřešení zacílených problémů.
- **Princip partnerství** - Zahrnuje úzkou spolupráci mezi Evropskou komisí

a odpovídajícími orgány na národní, regionální a místní úrovni, určenými každým členským státem pro všechny etapy implementace opatření od přípravy až po realizaci. Má rovinu vertikální (partnerství mezi Evropskou komisí, členským státem a regiony) a horizontální (partneři na úrovni členského státu nebo regionu). Tím se spolupráce rozšířila i na orgány a osoby, které nejsou přímou součástí implementačních struktur (regiony, města, obce, vzdělávací instituce, soukromé subjekty apod.), aby tak bylo zajištěno, že se na konkrétním rozdělení prostředků budou podílet i samotní příjemci.

- **Princip plánování a programování** - Podstatou tohoto principu je komplexnost přístupu k řešení problémových regionů z hlediska časového i prostorového. Prostředky fondů jsou alokovány na základě víceletých a víceoborových programů, nikoli na základě jednotlivých projektů. Na realizaci programů se v souladu s principem koncentrace podle potřeby podílí všechny Strukturální fondy.
- **Princip průběžného monitorování a vyhodnocování** - Uvedený princip má vést k průběžnému sledování a vyhodnocování jednotlivých opatření z hlediska celkové efektivity vynakládaných finančních prostředků. Hodnocení předpokládaných dopadů je požadováno již před zahájením realizační etapy. Její průběh je sledován monitorovacími výbory, které vytvářejí regionální a vládní úředníci a reprezentanti Komise EU. Po řádné implementaci se zhodnotí reálné výsledky a přínosy projektu k rozvoji regionu či oblasti v porovnání se zamýšlenými cíli.
- **Princip adicionality** neboli doplňkovosti jednoznačně stanoví, že prostředky Strukturálních fondů nesmí být užívány jako náhrada vlastních rozpočtových výdajů, nýbrž mají tyto veřejné výdaje pouze doplňovat. Členské státy musí podat finanční informace při vytváření plánu a pravidelně během jejich poskytování pomoci tak, aby mohla být prokázána doplňkovost zdrojů EU. Právě finanční zainteresování příjemce má vést k vyšší efektivitě a odpovědnosti při využívání poskytnutých prostředků.
- **Princip subsidiarity** – Zásada subsidiarity znamená realizovat rozhodnutí o projektech na nejvhodnější územní úrovni, přičemž celková odpovědnost zůstává na členském státu. Snaha je tedy rozhodovat na té úrovni, kde je to nejefektivnější; pokud se jedná o místní problematiku není účelné rozhodovat o místních záležitostech na vyšších úrovních (např. EK), kde tuto problematiku neznají, a nemohou o těchto záležitostech kvalifikovaně rozhodovat, a naopak.
- **Princip solidarity** – Ekonomicky vyspělejší a bohatší země přispívají do společného rozpočtu více než ekonomicky méně rozvinuté a chudší země, které naopak získávají

v přerozdělovacích procesech více finančních prostředků na rozvoj svých problémových regionů.

Z výše uvedeného je patrné, že tyto principy, které podrobně řeší úzkou spolupráci mezi Evropskou unií a ostatními členskými státy a které umožňují plánovat, programovat a řešit problémové regiony z hlediska času a prostoru, také následně monitorují a vyhodnocují efektivnost vynakládaných prostředků a zároveň vymezují vždy základní pravidla a podmínky pro jejich využívání. Otázka naplňování rozpočtů EU a rozdělování dotací pro jednotlivé členské státy bývá předmětem urputných vyjednávání. Členské státy naplňují rozpočet EU (cca 90%), a mnohé z nich se v důsledku toho ocitají pod velkým tlakem. Vydělat na tom chce každý. Vždyť z dotací lze např. stavět silniční obchvaty, čističky, podpořit zemědělce apod.

1.6. Programové dokumenty

Programové dokumenty fungují na principu vypracovávání víceletých rozvojových programů. Strukturální fondy slouží především k podpoře rozvojových programů. Tyto rozvojové programy mají svůj vlastní rozpočet, který se člení podle priorit a jednotlivých opatření. Programy mají svou ustálenou strukturu zahrnující analýzu území včetně vymezení slabých a silných stránek a stanovení celkové strategie rozvoje území. Součástí této strategie je podrobné rozpracování jednotlivých opatření (avšak ne na úrovni projektů) včetně vymezení finančního rámce (rozčlenění na prostředky EU, na národní prostředky – státní, regionální, místní a další a samozřejmě i na prostředky soukromého sektoru), splnění principu doplňkovosti a definování podmínek realizace programu. Rozčlenění programových dokumentů je následující:

a) vícestupňový systém, který je využíván pro regiony (popř. celé státy) spadající pod

Cíl 1 strukturální a regionální politiky EU. K vícestupňovému systému se řadí především:

- **Plán rozvoje** (Development Plan) - tento dokument je připraven členským státem a je založený na příslušných prioritách států a regionů. Je podkladem pro vyjednávání o finanční pomoci z Evropské unie. Pokud zahrnuje celý stát, jako je tomu např. v ČR, hovoří se o Národní rozvojovém plánu.
- **Rámec podpory Společenství** (Community Support Framework) - Na základě předložení rozvojového plánu členského státu schválila Evropská komise po dohodě

s příslušným státem Rámec podpory společenství. Tento dokument zajišťuje koordinaci pomoci EU v rámci Cíle1. Člení se podle priorit a realizuje se prostřednictvím jednoho nebo více operačních programů.

- **Operační programy** (Operational Programme) slouží k realizaci Rámce podpory společenství a tento dokument je schválený Evropskou komisí. Obsahuje souvislý soubor priorit zahrnujících víceletá opatření. Může být financován z jednoho nebo více fondů. Operační program je doplněn i tzv. programovým dodatkem sloužícím k implementaci programových dokumentů a obsahuje detailní prvky na úrovni opatření. Operační program vypracovává členský stát nebo Řídící organ a posílá se pro informaci Evropské komisi.

b) zjednodušený systém – K zjednodušenému systému se řadí především Jednotný programový dokument (Single Programming Dokument), který předkládá členský stát pro celkovou výši podpory Společenství v rámci Cíle 1 nižší než 1 mld. EUR, a to zpravidla v rámci Cílů 2 a 3. Tento dokument v sobě pro zjednodušení zahrnuje všechny tři výše uvedené úrovně vícestupňového systému programových dokumentů. Evropská komise ho přijme k Jednotnému programovému dokumentu jako tzv. závazné rozhodnutí.

Zpracovat programový dokument v plném rozsahu a v intencích daných pravidel je záležitost velmi náročná a zvládnout tuto operaci dokáže jen fundovaný, plně kvalifikovaný (vyškolený) pracovní tým. Jedná se především o pracovníky jednotlivých ministerstev a odborníky z konzultantských firem.

1.7. Iniciativy Společenství

Iniciativy Společenství jsou zvláštní programy zřízené Evropskou komisí k řešení specifických problémů dotýkajících se celého území EU, které doplňují jiné programy Evropského Společenství nebo usnadňují jejich realizaci. Pro tzv. programovací období 2000-2006, v němž ČR vstoupila do EU, došlo v porovnání s předchozím programovacím obdobím ke snížení na pouhé 4 iniciativy, na které bylo vyčleněno 10,44 mld. EUR, což představuje maximálně 5,35% rozpočtu Strukturálních fondů:

EQUAL: nadnárodní spolupráce při prosazování nových prostředků v boji proti všem formám diskriminace a nerovnosti na trhu práce

INTERREG III: podpora přeshraniční, nadnárodní a meziregionální spolupráce

URBAN: hospodářská a sociální obnova městských oblastí postižených krizí

LEADER+: rozvoj venkova

Česká republika v současné době realizuje iniciativy EQUAL a INTERREG III. Budou to pouze tyto dvě iniciativy, kterých se ČR účastní do konce současného programovacího období (do roku 2006).

INTERREG III, je jednou z iniciativ Evropských společenství, která byla schválena Evropskou komisí pro členské země Evropské unie a je nástrojem pro překonání nevýhod plynoucích z příhraniční pozice dané oblasti. Tento program se dělí na tři části: část A se týká přeshraniční spolupráce, část B je zaměřena na nadnárodní spolupráci a část C podporuje meziregionální spolupráci.

Česká republika je po vstupu do Evropské unie oprávněna čerpat 68,67 mil. EUR z Evropského regionálního rozvojového fondu, určených pro tento program. Na období 2004-2006 bylo na program INTERREG IIIA vyčleněno 55 mil. EUR, INTERREG IIIB 9,6 mil. EUR, INTERREG IIIC 4,07 mil. EUR.

INTERREG IIIA bezprostředně v příhraničních oblastech navazuje na předvstupní program Phare CBC, který byl ukončen programem roku 2003.

Po otevření celé řady hraničních přechodů se spolupráce se sousedy zintenzívnila. Dochází k výměně školáků, spolupracují hasiči, policie, města obce. Negativním jevem je např. skutečnost, že některé německé firmy vyvážejí nelegální komunální odpad na české území. Českému překupníkovi, který jej uskladní na utajených místech (opuštěné stodoly, výrobní haly apod.), zaplatí mnohem méně, než by zaplatily za drahé třídění a likvidaci odpadků v Německu, a tak vydělávají. Vydělává i český překupník, který odpad jen skladuje, místo aby ho odvezl k likvidaci či k dalšímu zpracování.

Iniciativa Společenství EQUAL - je financována Evropským sociálním fondem. Pro tuto iniciativu je důležitá inovační dimenze a důraz na aktivní spolupráci mezi členskými státy.

V současném programovacím období 2000 - 2006 je na ni vyhrazeno 2,847 miliard EUR. EQUAL navazuje na předchozí iniciativy Společenství - ADAPT a EMPLOYMENT, postavené na principu spolupráce klíčových partnerů v tzv. partnerstvích.

Hlavním cílem Iniciativy Společenství EQUAL je přispívat k zajišťování rovného přístupu k zaměstnání prostřednictvím hledání a ověřování postupů potlačujících diskriminaci a nerovnost při práci a při hledání zaměstnání.

U Iniciativy EQUAL je třeba ocenit, že pracovní trh pro občany nových členských států otevřela Británie, Švédsko a Irsko. Ostatní starší členové EU buď váhají (Portugalsko, Španělsko, Finsko – nejspíš od 1.05.2006), nebo prohlašují, že ještě nenastal čas. To pokládají naši občané za diskriminaci.

Iniciativa URBAN II - hospodářská a sociální obnova městských oblastí postižených krizí za účelem prosazování trvale udržitelného rozvoje - je financována z Evropského regionálního rozvojového fondu. Navazuje na předchozí iniciativu URBAN - více se však zaměřuje na podporu vytváření a implementaci inovačních modelů rozvoje pro hospodářskou a sociální regeneraci postižených městských oblastí a posilování výměny informací a zkušeností o udržitelném městském rozvoji. Na období 2000 - 2006 bylo na iniciativu URBAN II vyčleněno 0,7 miliard EUR. Maximální míra spolufinancování ze strany EU je 75 % v oblastech pod Cílem 1, v ostatních pak nejvýše 50 %.

EU poskytuje finanční výpomoc na opravu „paneláků“, kulturních památek apod. Stále je však málo peněz, zejména pro oblast i s obtížně přizpůsobivými občany.

Iniciativa Leader+ nebyla otevřena pro ČR v plánovacím období 2004 – 2006 jako samostatný finanční zdroj, ale aktivity typu LEADER+ byly začleněny v rámci OP Rozvoje venkova a multifunkčního zemědělství.

Tato Iniciativa je zaměřena na rozvoj venkova skrze iniciativy vyvinuté místními subjekty a je financována Evropským zemědělským orientačním a záručním fondem - orientační sekci. Podporuje vznik integrovaných strategií pro rozvoj venkovských regionů. Klade silný důraz na spolupráci a vytváření sítí mezi venkovskými regiony. Zaměřuje se především na dlouhodobé rozvojové záměry. Nový LEADER+ navazuje na předchozí iniciativy Leader, které více posiluje.

EU poskytuje dotace zemědělcům, které jsou však v porovnání s farmáři starých členských států diskriminující. Bude zřejmě třeba reformovat zemědělskou politiku EU.

1.8. Formy pomoci

Ze Strukturálních fondů mohou být v současném plánovacím období (2000 - 2006) financovány tři druhy pomoci (viz. tabulka č.1 a graf č.1):

1. Iniciativity členských států (na základě jimi předložených rozvojových plánů a programů v rámci prioritních cílů)

Cíl 1 - Zaostávající regiony

Cíl 2 - Strukturálně postižené regiony

Cíl 3 - Modernizace a adaptace vzdělávacích systémů a struktur

2. iniciativy Společenství

INTERREG

EQUAL

LEADER

URBAN

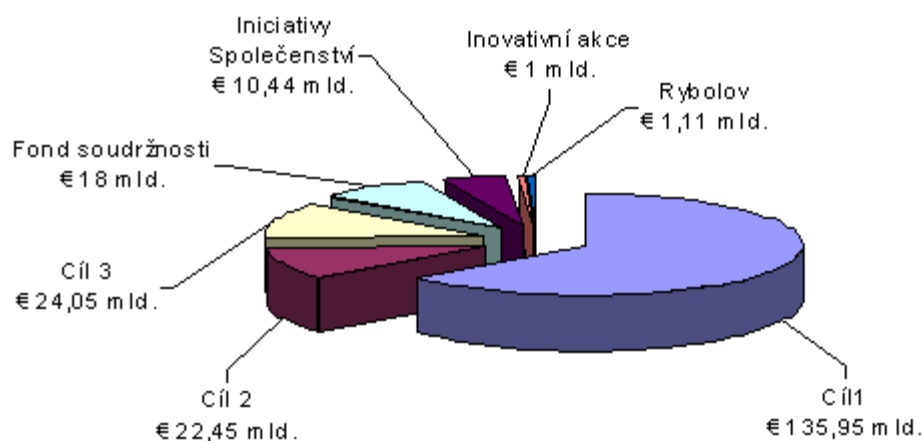
3. inovační opatření a opatření technické pomoci

Tabulka č.1: Alokace strukturálních operací pro Českou republiku v letech 2004-2006 podle oblastí podpory (v mil EUR, běžné ceny)

	2004-2006	2004	2005	2006
Fond soudržnosti	945,3	316,9	266,1	362,3
Strukturální fondy	1 584,4	381,5	528,9	674,0
Cíl 1 (13 krajů)	1 454,3	339,0	485,5	629,8
Cíl 2 (Praha)	71,3	23,3	23,8	24,2
Cíl 3 (Praha)	58,8	19,2	19,6	20,0
Iniciativy Společenství	100,8	28,6	32,1	40,1
Interreg	68,7	21,0	21,4	26,3
Equal	32,1	7,6	10,7	13,8
Strukturální operace celkem	2 630,5	727,0	827,1	1 076,3

Zdroj: www.srstrukturální-fondy.cz, leden 2006

Celkové alokace na strukturální fondy a Fond soudržnosti EU pro období 2000 - 2006 (v cenách roku 1999)

Zdroj: Evropská unie regionům, Delegace Evropské komise v České republice, 2002, str.8

1.8. 1. Struktura a zajištění čerpání pomoci z fondů EU

Při žádání o poskytnutí finančních prostředků musí být dodržena určitá organizační struktura. Tato základní organizační struktura je platná jak pro všechny současné členské státy, tak i pro budoucí členské země.

Charakteristika základních pojmů

V rámci institucionálního zajištění čerpání pomoci je třeba odlišit od sebe jednotlivé subjekty. Mezi tyto subjekty patří (www.mmr.cz):

a) řídicí orgán – nese celkovou odpovědnost za realizaci konkrétního programu pomocí Evropské unie v České republice. Má za úkol připravit odpovídající institucionální strukturu, vymezit pravomoci a úkoly jednotlivých článků včetně nastavení pravidel pro efektivní vzájemnou spolupráci. Je odpovědný také za včasné a adresné poskytování aktuálních informací ohledně realizace programu, zejména všem potenciálním předkladatelům projektu (konečným příjemcům). Řídicím orgánem v České republice jsou zejména jednotlivá ministerstva;

b) zprostředkující subjekt – je veřejný nebo soukromý subjekt, zpravidla zodpovídající za vymezení obsahu opatření a přípravu tzv. zásobníku projektů (tj. seznam projektů vhodných pro financování) a současně poskytující informace konečným příjemcům o náležitostech projektových žádostí. Mezi zprostředkující subjekty patří například CzechInvest, CzechTrade, Českomoravská záruční a rozvojová banka, Platební agentura a další;

c) konečný příjemce – je opět veřejný nebo soukromý subjekt, který na základě předložené projektové žádosti o pomoc prostřednictvím operačního programu obdrží finanční prostředky ze Strukturálních fondů. Konečný příjemce předkládá projekt, současně však prokazuje zajištění spolufinancování na jeho realizaci, odpovídá za vlastní provedení projektu a za nakládání s prostředky. Dále odpovídá za dodržení základních principů politik Evropské unie. Konečný příjemce si musí být vědom požadavků na publicitu, výběrová řízení a na zpracování monitorovacích zpráv. Dále předkládá žádosti o platby, je zodpovědný za předkládání pouze uznatelných výdajů a výdajů, které jsou v souladu se schválenými podmínkami projektu. Musí zajistit, aby všechny nároky na platby byly podloženy přijatými fakturami (ve výjimečných případech mohou být faktury nahrazeny účetními dokumenty průkazné hodnoty). Konečným příjemcem mohou být například nestátní neziskové organizace, kraje, obce, státem zřízené organizace a další;

d) konečný uživatel – je subjekt, který obdrží dotaci ze Strukturálních fondů od konečného příjemce a který realizuje projekt. Je odpovědný konečnému příjemci za dodržení všech podmínek, pravidel a souvisejících právních předpisů. Jedná se o takový typ subjektu, pro který by bylo příliš obtížné žádat o pomoc ze Strukturálních fondů přímo jako konečný příjemce; nejedná-li se o grantové schéma, je tento subjekt totožný s konečným příjemcem. Mezi konečné uživatele patří například kraje, obce, právnické osoby, malí a střední podnikatelé a další;

e) platební orgán – odpovídá za vypracování a předkládání žádosti o platby a za přijímání plateb od Evropské komise, spravuje finanční prostředky určené České republice z rozpočtu Evropské unie. Některé funkce a aktivity deleguje na tzv. Platební jednotky (což jsou nezávislé subjekty organizačně oddělené od Platebního orgánu);

f) monitorovací orgán – má za úkol sledovat proces realizace operačního programu (respektive celého Rámce podpory Společenství), schvaluje konečné znění programového dodatku a jeho další případné změny. Dále stanovuje kritéria pro výběr projektů daného operačního programu a výroční zprávu o realizaci Operačního programu (zpracovanou Řídícím orgánem), kterou poté předkládá Evropské komisi. Monitorovacím orgánem jsou především Monitorovací výbory operačních programů a Monitorovací výbor Rámce podpory společenství);

g) kontrolní orgán – provádí běžnou a konečnou kontrolu všech procesů souvisejících s čerpáním pomoci ze Strukturálních fondů. Nezávislou kontrolu může také provádět Nejvyšší kontrolní úřad České republiky a další orgány Evropské unie (jako Evropská komise a Evropský účetní dvůr).

Názornější přehled systému předkládání a posuzování projektů uvádím v následující kapitole.

1.8.2. Schéma postupu při předkládání a posuzování projektů pro využívání finančních zdrojů z EU

Toto schéma se týká pouze obecného modelu systému předkládání a posuzování projektů konečných příjemců. Modelový příklad znázorňuje jednotlivé kroky předkládání, hodnocení a následné realizace projektů. Tento příklad lze použít v jednotlivých projektech při zohlednění specifík v realizační struktuře operačního programu. Jednotlivá specifika jsou dána zejména mírou delegace pravomocí z příslušného Řídícího orgánu na Zprostředkovatelské subjekty.

Modelové schéma implementace operačních programů je následující :

a) Řídící orgán (popřípadě Zprostředkující subjekt, pokud na něj Řídící orgán delegoval pravomoci) vyhlásí spuštění operačního programu a stanoví průběžný konečný termín pro předložení projektových žádostí. Předkladatelé vyplní projektovou přihlášku, která je pak k dispozici u Zprostředkujícího subjektu.

b) Zprostředkující subjekt průběžně přijímá a eviduje projektové přihlášky a následně provádí formální kontrolu projektů shromážděných k předem stanovenému termínu. Po provedení kontroly jsou data o projektech vložena do Monitorovacího systému Strukturálních fondů. Projekty, které byly vyhodnoceny jako nevyhovující formálním kritériím (jako je neúplná dokumentace, nezpůsobilost výdajů, nesoulad s předpisy České republiky a politikami Evropského Společenství a další), jsou vráceny zpět předkladatelům projektu.

Z projektů vyhovující formálním kritériím sestaví Zprostředkující subjekt seznam předložených projektů - pro hodnocení projektů mohou být sestaveny Hodnotitelské komise, které obdrží kopie předložených projektů a podpůrné materiály.

d) Hodnotitelská komise posoudí projekty z odborného hlediska, a to v návaznosti na kritéria pro výběr projektů (schválená Monitorovacím výborem operačního programu). Tato výběrová kritéria jsou uvedena v operačním programu, respektive v programovém dodatku. Na základě bodového ohodnocení sestaví komise návrh pořadí projektů vhodných k financování (při určitých nejasnostech mohou být během jednání Hodnotitelské komise předkladatelé projektů požádáni o doplnění dalších informací).

e) Zprostředkující subjekt sestaví na základě bodového hodnocení všech Hodnotitelských komisí seznam projektů a předloží jej ke schválení Řídícímu orgánu (přílohou seznamu je vyjádření Hodnotitelské komise ke každému projektu).

f) Řídící orgán schválí seznam projektů, které budou podpořeny, včetně navrhované alokace prostředků na jednotlivé projekty.

g) Řídící orgán (popřípadě Zprostředkující subjekt, pokud na něj Řídící orgán delegoval pravomoci) **informuje předkladatele projektů o rozhodnutí**. Součástí této informace je i návrh smlouvy s konečným příjemcem obsahující uvedení podmínek a za kterých je spolufinancování ze Strukturálních fondů nabízeno.

h) Dochází k podepsání kontraktu mezi Řídícím orgánem (popřípadě Zprostředkujícím subjektem, pokud na něj Řídící orgán delegoval pravomoci) a konečným příjemcem. Řídící orgán předá jednotlivé smlouvy pro informaci Platební jednotce a současně je zašle

i Platebnímu orgánu. Informace o podepsaných smlouvách jsou Řídícím orgánem vloženy do monitorovacího systému programu. K faktickým platbám konečným příjemcům dochází zpravidla až po skončení realizace projektu, a to na základě předložení požadovaných dokladů (zejména potvrzených faktur a osvědčení o provedené práci). Pouze v odůvodněných případech mohou být povoleny zálohové platby, případně bude umožněno průběžné proplácení faktur (vždy však až po realizaci určité fáze projektu). Možnost zálohového či průběžného financování projektu však musí být výslovně uvedena ve smlouvě mezi Řídícím orgánem (popřípadě Zprostředkujícím subjektem, pokud na něj Řídící orgán delegoval pravomoci) a konečným příjemcem podpory. Převod finančních prostředků provádí Platební jednotka daného operačního programu, a to pouze na zvláštní bankovní účet specifikovaný ve smlouvě. Hotovostní platby ani šeky nejsou přípustné.

Uvedené kroky, které je třeba při předkládání a posuzování projektů pro využívání finančních zdrojů z EU akceptovat, se mohou na první pohled zdát velmi složité a komplikované. Po jejich prostudování (ne přečtení) lze usoudit, že mají svoji logiku. Je však třeba zajistit jejich jednotný výklad. Nicméně bude jistě žádoucí, aby byli v této věci zainteresováni převážně fundovaní, vyškolení pracovníci.

Přijetí České republiky do EU (1. května 2004) přineslo pro naši zemi šanci: zařadit se opět mezi vyspělé státy západní civilizace. K tomu však je třeba vyvinout nemalé úsilí. V oblasti regionální politiky jde zejména o to, naučit se čerpat pomoc ze strukturálních fondů EU, dosáhnout co nejlepších výsledků při vyjednávání podpory pro české regiony.

Velmi důležitá je podpora v rámci Cíle 1, která je zaměřena na hospodářsky slabé regiony. Ta se vztahuje na všechny regiony soudržnosti NUTS II s výjimkou Prahy, protože HDP na obyvatele je v nich menší než 75% průměru členských zemí EU. Zvláště nutná je pomoc pro oblasti s vysokou mírou nezaměstnanosti (severozápadní Čechy, Moravskoslezsko).

S podobnými problémy jako Česká republika se v minulosti (a ještě dosud) potýkal náš soused, člen Evropské unie – Rakousko. Právě jeho zkušenosti a návody k řešení mohou být pro nás inspirující.

2. RAKOUSKO

Mapa č.1: Rakousko

Rok přistoupení: 1995

Státní zřízení: Republika

Hlavní město: Vídeň

Celková rozloha: 83 900 km²

Počet obyvatel: 8,0 milionu

Měna: Euro

Zdroj: www.evropska-unie.cz, leden 2003

Rakousko se k tomuto integračnímu seskupení připojilo v roce 1995, společně se Švédskem a Finskem. Začlenění do struktur EU znamenalo pro rakouské regiony nové

příležitosti, jak získat na podporu svého rozvoje a řešení palčivých socioekonomických problémů prostředky Strukturálních fondů, jejichž celkový objem dosáhl v období let 1994-1999 7 mld. EUR.³ Konečné vyúčtování programu 1995-1999 bylo uzavřeno v polovině roku 2003. K tomu bylo vytvořeno 27 000 nových pracovních míst. Finanční rámec Strukturálních fondů pro jednotlivé programy v období 2000-2006 se pohybuje okolo sumy 1,9 mld. EUR.

Tyto nezanedbatelné finanční zdroje jsou předmětem zájmu všech členských zemí EU, neboť skýtají reálné možnosti k pozdvižení potřebných regionů každé země; pokud je jejich využití zdárně naplánováno, jsou postiženými regiony získány a projekty s jejich příspěvkem úspěšně realizovány.

2.1. Charakteristika regionální politiky v Rakousku po vstupu do EU

Rakousko si po přičlenění k Evropské unii z legislativního hlediska i věcného uspořádání vztahů mechanismy a vztahy v rámci regionální politiky v podstatě zachovalo s tím, že bylo nutné vytvořit prostor k uplatňování nástrojů běžných v podmínkách EU - především k využití prostředků Strukturálních fondů. Došlo však k přísné diverzifikaci kompetencí a působení nástrojů regionální politiky v tom smyslu, že infrastruktura a tvorba rozvojového plánu přešla do působnosti strukturální politiky EU. Na úrovni regionální (státní) pak zůstaly nástroje a mechanismy stimulace regionální ekonomiky a regionálního rozvojového plánování.

Již od 1.1.1994 podléhá podpora ekonomického regionálního rozvoje pravidlům EU. Přizpůsobení se těmto pravidlům znamenalo zavedení standardu vymezování postižených oblastí stanoveného pro členské státy a zajištění standardu pro využití možných prostředků ze Strukturálních fondů.

2.2. Spolková organizace⁴

Rakousko je spolkovým státem složeným z devíti spolkových zemí. Spolkové země se ještě dále dělí na administrativní okrsky. Těchto devět zemí těží z určitého množství suverenity: každá má svoje vlastní správní orgány stejně jako soudní a zákonodárné

³ www.bka.gr.at, leden 2003

⁴ LOCAL FINANCE IN THE FIFTEEN COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION - AUSTRIA , second edition DEXIA, 2002, str. 62 – 74. ISBN 2-911065-32-8

pravomoci. Každá země má svůj vlastní parlament, jehož členové jsou voleni přímým všeobecným hlasovacím právem na základě systému poměrného zastoupení. Každý parlament volí výkonný orgán prostřednictvím poměrného systému.

Výkonnému orgánu předsedá šéf vlády spolkové země, který je v čele správy země. Spolkové země jsou kompetentní provádět úkoly ve všech sektorech kromě spolkového státu. Zemské exkluzivní úkoly jsou zejména: zemědělství, sport, životní prostředí, cestovní ruch, plánování rozvoje města a územní plánování, pohotovostní služby a bytová výstavba.

Spolkové země jsou dále potřebné k zavádění a vykonávání federálních zákonů v následujících oblastech: policie, péče o děti a mládež, nemocnice, zásobování energií, základní a střední školy, silniční provoz, občanství, sociální péče, bytová výstavba, městská výstavba.

Tyto země také mohou schvalovat zákony o uspořádání a provozu místní vlády. Jedinou lokální vládní úrovní je 2 359 obcí. Hlavní město, Vídeň, je zároveň spolkovou zemí a obcí. Obce s více než 20 000 obyvateli mohou těžit ze zvláštního statutu, který jim povoluje provádět úkoly okrskové správy (podstatu věci správy spolkové země). Obce jsou obvykle malé, průměrný počet obyvatel je 3 400 obyvatel a více než 90% z nich má méně než 5 000 obyvatel. Ústava uvádí, že obce se mohou sdružovat do sdružení obcí oprávněných řídit některé z jejich běžných úloh. Vytvoření sdružení (nebo účast v některém) je povinné pro provádění úkolů, kterými obce pověřil spolkový stát nebo země.

2.2.1. Povinnosti obce

Obce vykonávají zároveň své povinnosti a úkoly a dále úkoly předané například spolkovým státem nebo zemí (registrace obyvatelstva, organizace voleb, zdravotnická opatření). Vlastní povinnosti obce pokrývají všechny záležitosti lokálního zájmu podle toho, jak jsou definované buď federálními, nebo zemskými zákony, navíc k těm, které jsou dány federální ústavou. Hlavní vlastní obecní povinnosti zahrnují:

- Policie
- Plánování rozvoje města a územní plánování
- Služba požární ochrany
- Cestovní ruch
- Dodávky vody, kanalizace a svoz domovního odpadu
- Výstavba a údržba základních a středních škol

- Sociální péče
- Školky pro děti
- Doprava

Obce mohou požadovat o převedení některých z jejich povinností na spolkovou zemi pokaždé, když uváží, že jejich finanční zatížení by bylo příliš velké.

Spolkový stát, spolková země a obec se často o některé povinnosti dělí: například vzdělávání – základní škola, což je povinnost obce, může být financována spolkovým státem, spolkovou zemí a obcí, zatímco učitelé, zaměstnání u spolkové země, jsou placeni federálním státem.

2.3. Kontrolní mechanismy

Stát i spolkové země mají dohlížecí práva nad rozhodnutími obcí. Každá rozhodnutí považovaná za nelegální mohou být zrušena. V případě opakovaných přestupků mohou být uloženy přísné sankce včetně rozpuštění obecní rady. Obce se mohou odvolat proti rozhodnutí kontrolního orgánu k administrativě nejvyššího soudu a ústavního soudu.

Dva typy kontrol jsou vykonávány nad řídicími operacemi: jedna zemí a druhá revizním oddělením (pro města s více než 20 000 obyvateli). Kontrolní orgán podrobuje kontrole, zda obecní rozhodování respektuje ekonomická, užitková a příležitostní kritéria. Závěry kontrolního úřadu jsou zasílány starostovi, jehož povinností je vykonat příslušná opatření.

Z uvedeného vyplývá, že vše je dokonale, detailně propracováno.

2.4. Regionální plán Rakouska⁵

Regionální plán Rakouska má charakter vodítka pro správní strukturu při jejím rozhodování, a to v hierarchii - země a místní úroveň (vlády); vytváří orientační rámec pro regionální politiku a plánování, definuje základní cíle. Systém prostorového plánování v rámci regionálního plánu zřehledňuje následující tabulka.

Tabulka č.2: Systém prostorového plánování v Rakousku

státní úroveň	plánovací instituce	druh plánu	obsah	působnost
---------------	---------------------	------------	-------	-----------

⁵ www.bka.gv.at, leden 2003

stát	ÖROK	federální program typu prostorového konceptu	základní linie, prostorové limity pro federaci, země a obce	doporučení závazné
	federální ministerstva	oborový program	oborová tematika	pro zemské, regionální a plány obcí
země	zemská vláda	zemské roz. programy	všeobecný vývoj	
		oborové programy	oborová tematika	
region	zemská vláda	regionální rozvojové programy		doporučení závazné pro regionální plány a plány obcí
obce	obecní rada	koncept vývoje využití území		základ pro plán využití ploch
		plán využití ploch, zastavovací plán		závazné pro vlastníky pozemků, nemovitostí

Pramen: Podpora regionální a municipální politiky v EU, Cesta do EU, svazek č. 8

Stejně jako v minulosti definuje Regionální plán klíčové cíle územního rozvoje jako součást veřejné politiky. Věcně se orientuje na definování užití ploch ve vazbě na koncept hospodářského rozvoje státu, plánování regionální infrastruktury (technická, dopravní atd.) a na vymezení oblastí regionální pomoci v podpoře rozvoje průmyslu, zemědělství, cestovního ruchu, obchodu a dalších aktivit. Mezi nejdůležitější výstupy plánu patří cíle orientované na snížení sociálně a geograficky determinovaných rozdílů a ochranu přírodních zdrojů v regionální části plánu. Lze tedy hovořit, že cílem je především stabilizace.

Výběr okruhů nástrojů regionální podpory je v Rakousku sice omezený, avšak dané nástroje mají pro iniciaci rozvoje značný význam. Za hlavní je možné považovat:

- **Regionální investiční prémium**, které je nesporně nejvýznamnější formou podpory. Podpora je financována federální a zemskými vládami a orientuje se na posílení hospodářské obnovy ve starých průmyslových oblastech a zlepšení struktury a hospodářského růstu v periferních regionech. Preferovány jsou přitom takové programy (formou vyšších subvencí), které pomohou zlepšit strukturu regionů a vytvořit vysoce kvalifikovaná pracovní místa. Mezi subvencované programy také patří podpory regionálních inovací a přeshraničních aktivit.
- **Regionální program** - jako program orientovaný na podporu vybraných regionů.

- **Propagační program pro vnitřní regionální rozvoj** - jako program určený na propagaci regionů.

2.5. Vymezení cílových regionů

K regionům tradiční podpory, na které se soustředila pozornost rakouské regionální politiky v předchozích letech, byly zejména okrajové oblasti státu, ležící v pohraniční oblasti s Českou republikou a dále pak některé oblasti ve vnitrozemí. Tyto regiony jsou v současné době zatíženy svou stagnující hospodářskou strukturou (převážně zemědělské oblasti), bez odpovídajícího aktivizujícího zázemí. Naopak oblasti ležící v zázemí industrializovaných, resp. hospodářsky rozvinutých oblastí v blízkém zahraničí těží z dlouhodobě se rozvíjející spolupráce a těsné přeshraniční provázanosti těchto regionů.

Regionální rozdíly jsou v Rakousku v rámci činnosti Rakouské konference o prostorovém uspořádání (ÖROK - Österreichische Raumordnungskonferenz) sledovány dlouhodobě, podle vlastní metodiky a vlastního členění. Přistoupením k EU převzalo Rakousko stanovenou metodiku vymezení regionů v rámci klasifikace NUTS a na jeho základě byly vyčleněny i cílové regiony určené pro podporu pod jednotlivými regionálními Cíli strukturální politiky EU. Celá federace s rozlohou 83 900 km² a 8 mil. obyvateli byla rozdělena na tři makroregiony NUTS I, které tvoří vždy skupiny spolkových zemí - Východní (Burgenland, Dolní Rakousko, Vídeň), Jižní (Korutany, Štýrsko) a Západní (Horní Rakousko, Salcbursko, Tyrolsko, Vorarlbersko). NUTS I byly ztotožněny se stávajícími spolkovými zeměmi a pro NUTS III bylo seskupeno 35 krajských jednotek, které se skládají z jednotlivých politických okresů.

Situaci blíže specifikuje následující tabulka č.3.

Pod **Cíl 1** je zařazena Spolková republika Burgenland , která je definována jako oblast s nejvyšší možnou podporou strukturálních fondů, s možností dodatečných investic rakouské vlády do infrastruktury a hospodářských projektů.

Pod **Cíl 2** jsou zařazeny oblasti: Korutany, Dolní a Horní Rakousko, Salcburko, Štýrsko, Tyrolsko, Vorarlbersko a Vídeňsko.

Cíl 3 zahrnuje celou oblast Rakouska.

Tabulka č.3: Seznam rakouských regionů podle NUTS

NUTS 1	ROZLOHA (KM ²)	NUTS 2	ROZLOHA (KM ²)	NUTS 3
--------	----------------------------	--------	----------------------------	--------

	POČET OBYV. (1991)		POČET OBYV. (1991)	
Ostösterreich	23 600	Burgenland	4 000	Nordburgenland
VÝCHODNÍ RAKOUSKO	3 285 000	BURGENLAND	271 000	Mittelburgenland
				Südburgenland
		Niederösterreich	19 200	Mostviertel-Eisenwurzen
		DOLNÍ RAKOUSY	1 474 000	Niederösterreich-Süd
				Sankt Pölten
				Waldviertel
				Weinviertel
				Wiener Umland/Nordteil
				Wiener Umland/Südteil
		Wien	400	Wien
		VÍDEŇ	1 540 000	
Südösterreich	25 900	Kärnten	9 500	Klagenfurt-Villach
JÍŽNÍ RAKOUSKO	1 733 000	KORUTANY	548 000	Oberkärnten
				Unterkärnten
		Steiermark	16 400	Graz
		ŠTYRSKO	1 185 000	Liezen
				Östliche Obersteiermark
				Oststeiermark
				West- und Südsteiermark
				Westliche Obersteiermark
Westösterreich	34 400	Oberösterreich	12 000	Innviertel
ZÁPADNÍ RAKOUSKO	2 777 000	HORNÍ RAKOUSY	1 333 000	Linz-Wels
				Mühlviertel
				Steyr-Kirchdorf
				Traunviertel
		Salzburg	7 200	Lungau
		SALCBURSKO	482 000	Pinzgau-Pongau
				Salzburg und Umgebung
		Tirol	12 600	Außerfern
		TYROLSKO	631 000	Innsbruck
				Osttirol
				Tiroler Oberland
				Tiroler Unterland
		Vorarlberg	2 600	Bludenz-Bregenzer Wald
		VORARLBERSKO	331 000	Rheintal-Bodenseegebiet

Z výše uvedeného je patrné, že v Rakousku spadá pod Cíl 1 pouze Spolková republika Burgenland, zatímco v České republice je to celé území s výjimkou hl. města Prahy, která spadá pod Cíle 2 a 3.

V následující kapitole se pokusím (v závislosti na dostupných informacích) alespoň zčásti porovnat situaci z hlediska geografických charakteristik a financování v Rakousku a v České republice. Vycházím z toho, že právě Rakousko má již bohaté praktické zkušenosti z procesu, kterým ČR teprve prochází. V některých ukazatelích jsou zčásti srovnatelné i podmínky Burgenlandu a Jihočeského kraje, ve kterém již 10 let žiji. Jihočeský kraj je charakterizován krásnou přírodou, čistým ovzduším, četnými kulturními a historickými památkami a pamětihodnosti.

2.7. Burgenland a Jihočeský kraj

Burgenland je jednou z devíti spolkových zemí Rakouska, která se svou rozlohou řadí k nejmenším rakouským zemím. Hustota zalidnění je poněkud nižší než národní průměr a dosahuje 68 obyv./km². Svůj podíl na relativní zaostalost i regionu má mimo jiných faktorů i jeho poloha. Vedle spolkových zemí Dolní Rakousko a Štýrsko hraničí Burgenland se Slovenskem, Maďarskem a Slovinskem. Pro tento region je typické teplé, suché klima. To vytváří vhodné podmínky pro pěstování vína, pro zemědělství a zahradnictví, pro něž je využíváno 53 % území; 29 % plochy pokrývají lesy. Přetrvávající silná zemědělská základna dokládá strukturální zaostalost Burgenlandu. Relativně vyspělejší částí Burgenlandu je jeho severní část v blízkosti Vídně a Bratislavy. Díky stálému dojíždění za prací, zejména do nedaleké Vídně, dochází ke zkreslování míry nezaměstnanosti. Hrubý domácí produkt na obyvatele je v jižním Burgenlandu například o 15 % nižší než v jeho severní části.

Jihočeský kraj je svou rozlohou 10.056 km² druhým největším krajem v České republice. Počet obyvatel ve 43 městech a 580 obcích činí 620 000, kraj má nejmenší hustotu zalidnění z celé ČR. Největším městem a zároveň správním, hospodářským a kulturním centrem kraje jsou České Budějovice s 97 339 obyvateli, dále Tábor s 36 557 a Písek s 29 796. Současný ráz jihočeské přírody tvoří vedle vrcholů Šumavy a jejích hustých lesů, které zabírají třetinu rozlohy kraje, také okolo 7 000 rybníků s celkovou rozlohou více než 30 000ha. Krajinný ráz Jihočeského kraje podmínil již v minulých dobách rozvoj především zemědělství s převažující rostlinou výrobou a na něj navazující potravinářský průmysl. Bližší srovnání uvádějí následující tabulky.

Tabulka č.4: Srovnání vybraných zemí a regionů

	Rozloha Km2	Počet ob.	Hustota zalidnění Obyvatel/km2
Rakouská republika	83 858	8,1 mil.	96,6
Česká republika	78 865	10,2 mil.	129
Burgenland	3 966	271 tis.	68
Jihočeský kraj	10 056	624,5 tis.	62,1

Z porovnání údajů vyplývá, že Burgenland je sice téměř 3x menší než Jihočeský kraj, hustota osídlení je však přibližně stejná. Hustota osídlení je i přes větší rozlohu Rakouska výrazně nižší než v České republice.

Tabulka č.5: Přehled programových dokumentů Rakouska a ČR

	Rakousko	ČR
Cíl 1	Regionální SPD Burgenland	Regionální SROP Sektorové OP RLZ OP PPP OP RVaMZ OP Inf
Cíl 2	SPD Korutany Dolní Rakousko Salzburg Štýrsko Tyrolsko Horní Rakousko Viedeň Vorarlberg	SPD Praha
Cíl 3	Prostředky z ESF v SPD	SPD Praha

Z výše uvedeného je patrné, že v Rakousku mají pouze jeden regionální SPD a to pro Cíl 1 – Burgenland a osm SPD pro Cíl 2. Obecně lze konstatovat, že i přes odlišnou strukturu PD je zaměření priorit PD rámcově srovnatelné.

Tabulka č.6: Přehled priorit Burgenlandu pro období 2000 - 2006

Priorita	Celkové náklady	EU příspěvek	Veřejná podpora
1. Obchodní a průmyslové aktivity	340.878	88.341	117.803
2. Výzkum, technologie a rozvoj	72.673	29.433	39.243
3. Turismus a kultura	197.428	50.871	67.833
4. Zemědělství, lesnictví, rybolov a ochrana ŽP	158.79	41.285	55.057
5. Lidské zdroje	86.562	55.391	82.072
Technická podpora	7.564	5.679	7.565
Celkem	863.895	271.000	369.573

Zdroj: www.europa.eu.int, listopad 2005

Z uvedené tabulky je zřejmé, že se EU na celkových nákladech podílí více jak 1/3. Nejvíce přispěla na „obchodní a průmyslové aktivity“.

Tabulka č.7: Financování Burgenlandu – podrobný přehled dle jednotlivých fondů (v mil. EUR)

Příspěvek EU	ERDF	ESF	FIFG	EAGGF
Celkem 271.000	173.816	55.013	41.345	0.826
100.00 %	64.14 %	20.3 %	15.26 %	0.30 %

Zdroj: www.europa.eu.int, listopad 2005

Z tabulky vyplývá, že nejnižší podporu poskytla EU na zemědělský podpůrný a záruční fond (v zemi je silná zemědělská základna), nejvíce pak na regionální rozvoj.

Následující přehledy uvádějí situaci v České republice (tabulka č. 8 a 9).

Tabulka č.8: Podrobný přehled financí jednotlivých operačních programů ČR v EUR za období 2004 – 2006

Název OP	EU příspěvek	SR	kraj	obce	ostatní
SROP	454 332 571	41 415 760	39 578 417	28 144 243	35 458 435
OPPP	260 852 142	86 950 712	0	0	0

OP Inf	246 360 355	2 529 027	0	28 255 369	57 563 655
OP RLZ	318 819 283	103 610 232	0	0	0
OP RVaMZ	173 901 427	76 712 544	0	0	0
Celkem	1 454 265 778	311 218 275	39 578 417	56 399 612	93 022 090

Zdroj: www.mmr.cz, listopad 2005

V uváděném období podpořila EU nejvíce Společný regionální operační program (cca 1/3), nejméně operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (cca 1/10).

Tabulka č.9: Financování ČR – podrobný přehled dle jednotlivých fondů (v %)

Název operačního programu	Podíl na SF Cíl 1	ERDF	ESF	EAGGF	FIFG
OP	69				
Průmysl a podnikání	18	18			
Infrastruktura	17	17			
Rozvoj lidských zdrojů	22		22		
Rozvoj venkova a multifunk. Zem.	12			11,5	0,5
SROP	31	27,9	3,1		
Celkem OP	100	62,9	25,1	11,5	0,5

Zdroj: www.mmr.cz, listopad 2005

Z výše uvedeného je zřejmé, že dochází k čerpání finančních prostředků ze všech SF. Ve vybraných regionech je srovnatelný podíl čerpání z ERDF – pohybuje se od 63 do 65 % z celkového příspěvku EU pro daný region. Rovněž podíl čerpání z ESF je srovnatelný – pohybuje se od 20 – 23 % z celkového příspěvku EU pro daný region. Oba srovnávané regiony čerpají z FIFG, poměr čerpání z EAGGF a FIFG obrácený:

- ČR: EAGGF (11,5 %), FIFG (0,5 %)
- Burgenland: EAGGF (0,3 %), (15,3%)

Srovnáme-li rozdělení finančních prostředků EU na jednotlivé prioritní oblasti, zjistíme, že relativně nejvíce prostředků je určeno na priority:

Burgenland

- Obchodní a průmyslové aktivity (33 %)
- Lidské zdroje (20 %)
- Turismus a kultura (19 %)

ČR

- Rozvoj lidských zdrojů (25 %)

- Konkurenceschopnost průmyslu a podnikatelských služeb (21 %)
- Rozvoj dopravní infrastruktury, ochrana a zkvalitnění ŽP (17 %)

Opět se potvrzuje, že zaměření priorit i jejich význam je srovnatelný ve vybraných regionech. Jednoznačně je zdůrazňována podpora podnikání a rozvoje lidských zdrojů. Je možné srovnávat i absolutní částky přepočtené podle počtu obyvatel na jednotlivé priority, ovšem tyto údaje zkresluje několikanásobně větší počet obyvatel ČR ve srovnání s počtem obyvatel Burgenlandu. Proto zde uvádím jen jedno ilustrativní srovnání:

U priority rozvoj lidských zdrojů je po přepočtu na obyvatele vydáván podíl okolo 200 – 230 EUR na oblast v Burgenlandu, v ČR pouze 30 EUR.

Problematika financování projektů je však velice náročná a v praxi se ukázalo, že i Rakousko po svém vstupu do EU mělo problémy s vyčerpáním prostředků, které byly pro Rakousko určeny. Jihočeský kraj, ale i celá Česká republika by měly v co nejkratší době vyvinout maximální aktivitu k tomu, aby tomuto alespoň částečně zabránily.

Přestože se Rakousko nacházelo při vstupu do EU na zcela jiném stupni hospodářské vyspělosti než Česká republika, o čemž svědčí např. zařazení celého území České republiky, kromě hlavního města Prahy, mezi zaostalé oblasti pod Cílem 1 (v Rakousku pouze spolková země Burgenland), lze využít rakouských zkušeností jak z přípravného období spojeného s tvorbou rozvojových programů, legislativního rámce, regionální statistiky, spolufinancování programů, rozvoje lidských zdrojů a vytváření realizačních a kontrolních mechanismů, tak ze současného období, které se zabývá především financováním projektů.

Jednodušší výchozí pozice pro Rakousko spočívala též v tom, že uplatňování regionální politiky již léta probíhalo na úrovni spolkové, zemské i obecní.

Zatím lze konstatovat, že systém v Rakousku je daleko propracovanější, zejména co se týká jednotlivých kompetencí, rozdělování a cíleného využívání finančních zdrojů včetně kontroly jejich efektivního využití. V Rakousku je dáno těmto spolkovým zemím více suverenity v rozhodování, kterou se tyto země v průběhu uplynulé doby jistě naučily řádně využívat.

V České republice proběhla poměrně krátká doba ke konečnému hodnocení daného stavu, který se i přes obecné, legislativní zadání, dále vyvíjí.

Můj názor je ten, že obce, případně kraje znají potřeby a priority občanů daného regionu nejlépe, tudíž by právě ony měly stanovit priority a hledat zdroje - včetně finančních

k jejich včasnému a efektivnímu řešení. Toto vše musí obec, popřípadě kraj dělat samozřejmě v souladu se zákony a ostatními právními normami. Nicméně krajům byly nově dány též kompetence, kterými mohou významným způsobem ovlivňovat tvorbu, případně i změnu zákonů či jiných právních předpisů.

Pro Jihočeský kraj by bylo žádoucí, aby jeho odpovědní pracovníci formou osobních návštěv ve vybraných regionech (v Rakousku např. Burgenland) navázali komunikaci s kompetentními osobami s cílem získat potřebné informace o jejich zkušenostech s financováním projektů v rámci Strukturálních fondů EU. V projektech, které byly v těchto regionech úspěšně realizovány včetně finančních plánů a jejich využití, by pak měli nalézat inspiraci pro vlastní region.

3. REGIONÁLNÍ POLITIKA ČR V PROGRAMOVÉM OBDOBÍ 2000 - 2006

3.1. Základní charakteristiky ČR

Česká republika vznikla 1. ledna 1993 jako jedna z nástupnických zemí po rozpadu České a Slovenské federativní republiky. Jedná se o vnitrozemský stát ležící ve střední části Evropy a jeho území zahrnuje historické území Čech, Moravy a části Slezska. Hraničí s Polskem (761,8 km), Spolkovou republikou Německo (810,3 km), Rakouskem (466,3 km) a Slovenskem (251,8 km). Rozloha České republiky činí 78 864 km² (21. místo v Evropě). Žije v ní 10,22 mil. obyvatel (k 31.12.2004, 12. místo na evropském kontinentu). Průměrná hustota zalidnění v roce 2004 činila 130 obyv./km².

Z geografického hlediska se Česká republika rozprostírá mezi dvěma horskými systémy. V západní a střední části se nachází Česká vysočina, východ republiky formuje horský masiv Karpatského oblouku. Územím ČR probíhá hlavní evropské rozvodí, a to mezi Severním a Baltským mořem na jedné straně a Černým mořem na straně druhé. Největšími vodními toky jsou Labe, Vltava, Morava a Dyje. Česká republika spadá do mírného podnebného pásu. V konkrétních klimatických podmínkách se přitom promítají jak přímořské (především v Čechách), tak kontinentální vlivy (zejména na Moravě a ve Slezsku). Průměrná nadmořská výška České republiky činí 430 m nad mořem, přičemž je nutné zmínit, že 67 % celkové rozlohy nepřesahuje úroveň 500 m nad mořem. Nejvýznamnější zdroje nerostných surovin ČR představují zásoby černého a hnědého uhlí a lignitu (využívané především pro výrobu elektrické energie), dále surovin pro stavebnictví (kamene, šterkopísků a písků), kaolinu a sklářských písků.

Česká republika patří v rámci Evropské unie ke středně velkým zemím. Po roce 1989 prošla významnými politickými, ekonomickými a sociálními změnami, jejichž vyvrcholením byl vstup ČR do Evropské unie 1.5.2004. Srovnání České republiky s některými členskými zeměmi EU a USA naznačuje její ekonomickou konvergenci směrem k vyspělejším zemím světa - ČR byla v r. 2006 Světovou bankou překvalifikována z rozvojové na rozvinutou zemi. Přes tyto úspěchy se Česká republika potýká s problémy (např. zvýšená míra nezaměstnanosti), které dlouhodobě ohrožují harmonický vývoj jejího území jako celku a do určité míry jsou ještě pozůstatky situace před r. 1989. Řešení těchto problémů je podporováno v rámci politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU.

V České republice je uplatňován spojený model výkonu veřejné správy na úrovni územně samosprávních celků. Území ČR je s účinností od 1.1.2000 rozděleno do 14 krajů včetně hlavního města Prahy. Krajská úroveň odpovídá rozdělení ČR na statistické územní jednotky NUTS III. Regiony NUTS II jsou tvořeny jednou až třemi jednotkami NUTS III. Tyto statistické jednotky byly vytvořeny pro potřeby spojené s koordinací a realizací politiky hospodářské a sociální soudržnosti dle zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, a jsou označovány jako regiony soudržnosti. Jednotka NUTS I je tvořena územím celé ČR. Hlubší vhled do situace poskytují následující tabulky a mapa č.2.

Tabulka č.10: Regionální uspořádání v České republice podle klasifikace NUTS

NUTS I (1)	NUTS II (8) regiony soudržnosti	NUTS III (14) kraje
Česká republika	Praha	Praha
	Střední Čechy	Středočeský kraj
	Severozápad	Ústecký kraj Karlovarský kraj
	Jihozápad	Plzeňský kraj Jihočeský kraj
	Severovýchod	Liberecký kraj Královéhradecký kraj Pardubický kraj
	Jihovýchod	Vysočina Jihomoravský kraj
	Střední Morava	Olomoucký kraj Zlínský kraj
	Moravskoslezsko	Moravskoslezský kraj

Zdroj: Národní rozvojový plán, 2003

Mapa č. 2: NUTS II (regiony soudržnosti) a NUTS III v České republice (www.crr.cz)

Tabulka č.11 : Základní informace o území NUTS II. (k 31.12.2004)

Region soudržnosti	Rozloha (km ²)	Počet obyvatel	Hustota obyvatel (počet obyv./km ²)	Počet obcí
Praha	496,1	1 170 571	2 360	1
Střední Čechy	11 014,6	1 144 071	104	1 146
Jihozápad	17 618,4	1 175 330	67	1 124
Severozápad	8 649,4	1 126 721	130	486
Severovýchod	12 439,8	1 480 144	119	1 116
Jihovýchod	13 992,3	1 640 354	117	1 376
Střední Morava	9 122,7	1 225 832	134	701
Moravskoslezsko	5 535,1	1 257 554	227	299
Česká republika	78 868,4	10 220 577	130	6 249

Zdroj: ČSÚ, k 1.1.2005

Tabulka č.12 : NUTS II: - regionální HDP na 1 obyvatele, parita kupní síly, ČR = 100, v %

Region soudržnosti	2000	2001	2002	2003	2004
Praha	199,4	210,9	206,5	203,1	201,8
Střední Čechy	97,8	95,9	96,3	94,9	93,6
Jihozápad	92,1	90,2	91,0	91,5	90,7
Severozápad	83,3	80,1	81,4	82,5	83,3
Severovýchod	87,8	85,5	87,4	86,9	86,0
Jihovýchod	89,7	90,8	91,0	91,5	91,6
Střední Morava	80,9	79,2	78,6	80,3	80,0
Moravskoslezsko	78,0	77,6	77,9	78,7	82,1
ČESKÁ REPUBLIKA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Zdroj: Regionální účty 2004, ČSÚ 2005

Praha má sice vysokou hodnotu HDP/obyv., nicméně potýká se s velkými problémy v oblasti životního prostředí a dopravní infrastruktury. Velká koncentrace obyvatel vede k nárůstu kriminality. Nejvyšších hodnot ve vztahu k průměru ČR dosahují regiony soudržnosti Jihozápad a Jihovýchod, přičemž zde sehrávají významnou roli velká města, jako je Plzeň (Jihozápad) a Brno (Jihovýchod). Regiony soudržnosti Střední Morava

a Severozápad nejen že dosahují hodnot nejnižších, ale zároveň jejich hodnoty dlouhodobě klesají. Poměrně nízká hodnota HDP na obyvatele ve Středních Čechách je zřejmě způsobena jistým zkreslením tohoto ukazatele ve prospěch Prahy. Region soudržnosti Moravskoslezsko ve vztahu k průměru ČR od r. 2001 stagnuje. Hodnoty HDP na obyvatele na úrovni regionů soudržnosti (NUTS 2) jsou méně diferencovány než na úrovni nižších jednotek. Mezi zásadní negativní regionální rozdílnosti v ČR patří nezaměstnanost, jež je velkým, regionálně diferencovaným socioekonomickým problémem. Vývoj míry nezaměstnanosti v letech 2000-2004 dokumentuje následující tabulka.

Tabulka č.13 : Míra nezaměstnanosti v rámci NUTS II v ČR

Region soudržnosti	2000	2001	2002	2003	2004
Praha	4,2	3,9	3,6	4,2	3,9
Střední Čechy	7,5	6,7	4,9	5,2	5,4
Jihozápad	6,0	5,7	4,8	5,2	5,8
Severozápad	13,8	11,7	11,3	11,2	13,1
Severovýchod	6,9	6,2	5,3	6,5	6,7
Jihovýchod	7,8	7,8	6,8	7,2	7,9
Střední Morava	10,6	9,5	8,8	8,6	9,8
Moravskoslezsko	14,3	14,3	13,3	14,7	14,5
Česká republika	8,8	8,1	7,3	7,8	8,3

Zdroj: ČSÚ podle dat Správy služeb zaměstnanosti MPSV ČR

Diferenciace regionů soudržnosti podle míry nezaměstnanosti je méně výrazná než na úrovni krajů a mikroregionů, nicméně podle tohoto ukazatele lze označit za velmi problémové regiony soudržnosti Moravskoslezsko, Severozápad a Střední Morava. Nad celostátním průměrem se pohybuje ještě nezaměstnanost v regionu soudržnosti Jihovýchod. Problémem zůstává, především u některých skupin obyvatel v uvedených regionech dlouhodobá nezaměstnanost.

3.2. Veřejná správa v České republice

Mezi základní požadavky Evropské unie patří vybudování funkčního systému koordinace sektorových a regionálních politik a taktéž, dle principu subsidiarity, schopná a výkonná státní správa, regionální správa a samospráva.

Veřejná správa je chápána jako⁴

- **souhrn různých orgánů institucí** (jde o organizační či institucionální pojetí)

„Orgány státní správy vykonávají veřejnou správu přímo, ostatní – např. decentralizované státní orgány a orgány územní samosprávy – odvozeně.“

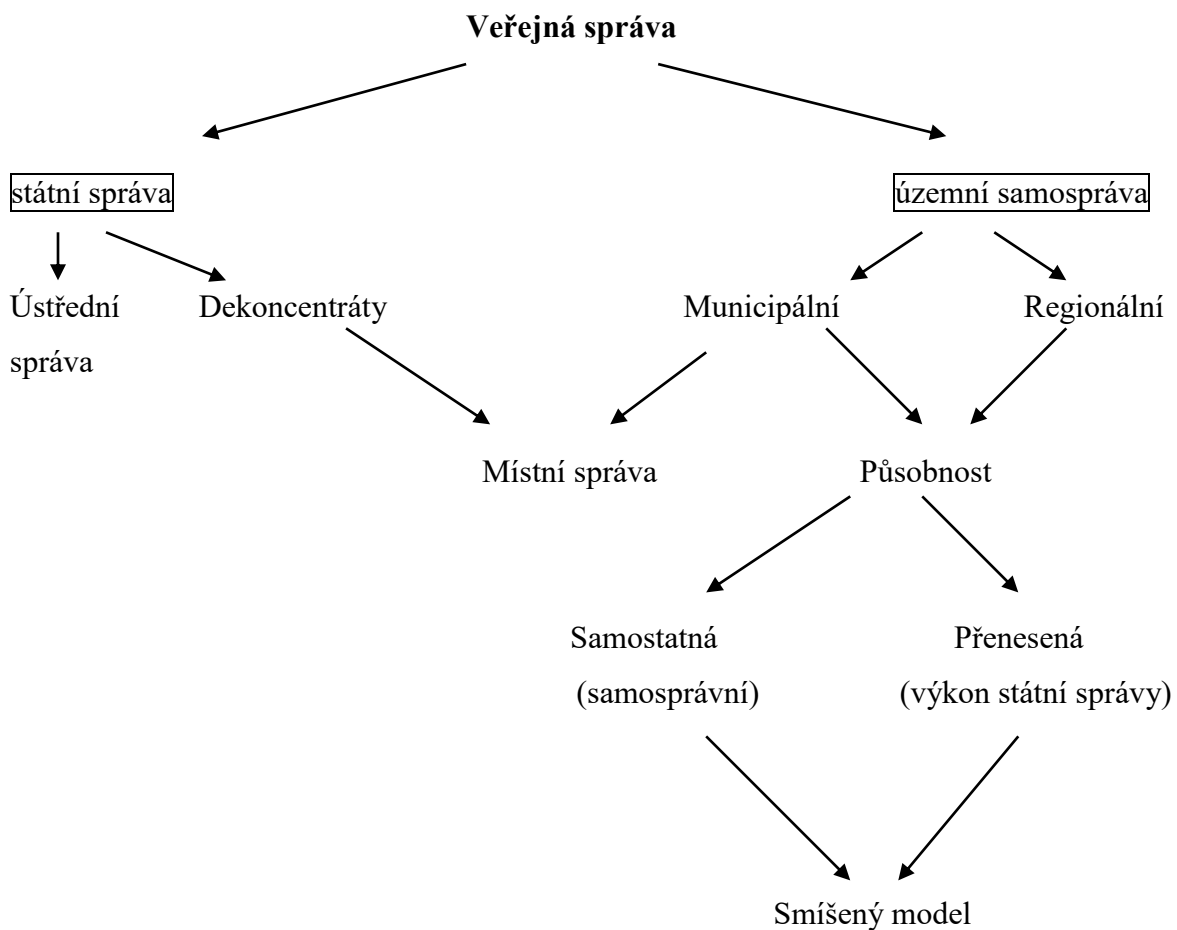
Se systémem místní správy souvisí decentralizované orgány státní správy. I přesto, že tyto instituce jsou administrativně řízeny ústřední vládou, je jim někdy zákonem poskytnut určitý stupeň nezávislosti v rozhodování a zároveň i určitá odpovědnost za provedení úkolů. Jako příklad můžeme uvést finanční úřady. Tyto decentralizované

⁴ Peková, J.: Hospodaření a finance územní samosprávy. Management Press, Praha 2004, ISBN 80-7261-086-4, str.49-50.

jednotky ústřední vlády však nemají dostatek potřebných zdrojů na krytí svých potřeb. Proto potřebné finanční zdroje získávají z rozpočtu ústřední vlády.

- „**souhrn záměrných činností** orgánů a institucí a úkolů zabezpečovaných na jednotlivých vládních úrovních, tzn. na úrovni státu i územní samosprávy. Jedná se o veřejnou správu ve veřejných záležitostech, ve veřejném zájmu.“ Jedná se především o stavební dozor, školní inspekce apod. (jde o funkční pojetí).

Schéma č.1: Veřejná správa

Zdroj: Peková, J.: Hospodaření a finance územní samosprávy. Management Press, Praha 2004, ISBN 80-7261-086-4, str.51

Česká republika je charakteristická rozdrobenou sídelní strukturou s historicky daným vysokým počtem obcí.

Tabulka č.14: Počet obyvatel, počet obcí a podíl městského obyvatelstva v regionech soudržnosti, 2004

Region soudržnosti	Počet obyvatel	Počet obcí	Městské obyv. v %
Praha	1 170 571	1	100,0
Střední Čechy	1 144 071	1 146	54,6
Jihozápad	1 175 330	1 124	65,2
Severozápad	1 126 721	486	79,7
Severovýchod	1 480 144	1 116	68,5
Jihovýchod	1 640 354	1 376	61,4
Střední Morava	1 225 832	701*	59,3
Moravskoslezsko	1 257 554	299*	76,7
ČR	10 220 577	6 249	70,2

Zdroj: ČSÚ, pozn.: k 1.1.2005

V České republice je velký počet obcí, z nichž pouze malou část lze na základě mezinárodních standardů označit za města, přestože některé malé obce získaly právní statut města. V České republice je pouze 5 měst, které počtem svých obyvatel převyšují hranici 100 000 obyvatel (Praha, Brno, Ostrava, Plzeň, Olomouc). Nicméně urbánní regiony hrají významnou roli v rozvoji celých regionů.

3.2.1. Obec jako územní samosprávný celek

„Základním článkem územní samosprávy je obec jako základní územní samosprávný celek (ZÚSC). Postavení obce se stává stále významnější, což je výsledkem probíhající decentralizace kompetencí a odpovědnosti za zabezpečování různých druhů veřejných statků pro obyvatelstvo ze státu na územní samosprávu.“⁵

Z právního hlediska je obec charakterizována těmito znaky:

- územím,
- občany ČR s trvalým pobytem,
- samostatnou a přenesenou působností obce.

Činnost obcí a jejich kompetence jsou dány zákonem č. 128/2000 Sb., o obcích, s platností od dne voleb do zastupitelstev krajů (12. 11. 2000).

Formou stručného výkladu částí nového zákona o obcích jsou zde uvedeny pasáže relevantní regionálnímu rozvoji. Obec pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých

⁵ Peková, J.: Hospodaření a finance územní samosprávy. Management Press, Praha 2004, ISBN 80-7261-086-4, str.78

občanů. Při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem vyjádřený v zákonech a jiných právních předpisech. Obec v samostatné působnosti ve svém územním obvodu pečuje v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů. Jde především o uspokojování potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku. Významnou pravomocí obce, resp. zastupitelstva obce, je právo schvalovat program územního rozvoje obvodu obce, schvalovat územní plán obce a regulační plán.

Obce mohou při výkonu samostatné působnosti spolupracovat, a to na základě smlouvy uzavřené ke splnění konkrétního úkolu, na základě smlouvy o vytvoření dobrovolného svazku obcí nebo zakládáním právnických osob dvěma nebo více obcemi. Obce mohou spolupracovat s obcemi jiných států a být členy mezinárodních sdružení místních orgánů. Svazky obcí mohou uzavírat se svazky obcí jiných států smlouvy o vzájemné spolupráci. Obsahem spolupráce mohou být jen ty činnosti, které jsou předmětem činnosti svazku obcí. Dobrovolný svazek obcí slouží k ochraně a prosazování společných zájmů obcí. Jedná se zejména o úkoly v oblasti ochrany životního prostředí, cestovního ruchu, komunálního odpadu, zavádění, rozšiřování a zdokonalování inženýrských sítí a systémů veřejné osobní dopravy, využívání ekologicky vhodnějších druhů tepelné energie atd. Tato zájmová sdružení obcí se uplatňují především při přípravě integrovaného projektu mikroregionu a následně v individuálních projektech realizovaných obcemi.

Kromě samostatné působnosti obce v záležitostech, o kterých může samostatně rozhodovat, plní obec i přenesené funkce (přenesenou působnost) v rámci vykonávání i výkonu státní správy v tzv. smíšeném modelu místní správy. Tato je vykonávána výkonnými orgány obcí, které jsou v této činnosti podřízeny a kontrolovány orgány státní správy, v některých oblastech krajskými úřady. Přenesená působnost obcí přibližuje státní správu občanům. V případě, že by stát nepřenesl výkon části státní správy na obce, byl by nucen zřizovat další úřady. Současný stav existence obcí s přenesenou působností je kromě jiného výhodný tím, že obcím na výkon státní správy stát pouze přispívá. Velikost dotace je dána počtem obyvatel.

Podle mého názoru přenesená působnost v rámci obcí je přínosem pro občany zejména při řešení jejich potřeb ve smyslu bližší vzdálenosti při vyřizování příslušné věci. Dále velký přínos shledávám v tom, že obec je blíže občanovi nežli stát a zná lépe skutečnou situaci a potřebu občana, zvláště v případě vyplácení obligatorních dávek.

Avšak na straně druhé, obzvláště při zavádění tohoto nového systému, se občan často dostává do problému, protože není dostatečně informován o kompetencích jednotlivých úrovní obcí. Dále pak na úrovni obce se řeší problematika velmi široká a dosud chybí řádně kvalifikovaní a zkušení pracovníci. Proto občan často vykonává cestu zbytečně a neefektivně. Obci je udělena poměrně značná obecní rozhodovací pravomoc. Samostatná působnost obcí umožňuje pružněji a efektivněji reagovat na skutečné potřeby svého území a svých občanů. Je zde rychlejší zpětná vazba.

Ze stávajících právních norem lze odvodit, že úřady mají sloužit občanům, úředníci jsou zde pro občany, nikoliv naopak. Byla přijata řada opatření, která mají tomuto napomáhat, jak technických tak právních. Neustále se zlepšuje technické vybavení a komunikace mezi jednotlivými institucemi, kdy potřebné informace si mohou tyto instituce předávat mezi sebou a zbytečně nezatěžovat občana. Je však nutno respektovat ochranu osobních dat, zvláště pak citlivých údajů. Tato problematika se v poslední době týká např. změny kódů rodných čísel, kdy do budoucna by nemělo být možné dle rodného čísla určit datum narození ani pohlaví.

Přestože se stále zdůrazňovalo postavení měst a obcí jako základního územního samosprávního celku, v 90. letech se postupně začíná věnovat pozornost především rozvoji regionů jako vyšším stupňům územní samosprávy. Proto jedním z cílů reformy veřejné správy a územní samosprávy v ČR hned na začátku 90. let 20. století bylo obnovení vyššího stupně územní samosprávy, a to krajskou úrovní, a rozvoj této regionální úrovně. Tento cíl byl splněn až krajským zřízením od roku 2001, kdy začaly kraje fungovat.

3.2.2. Kraj – vyšší územní samosprávní celek

V právním smyslu je kraj vymezen opět třemi základními znaky:⁶

- územím kraje,
- občany ČR s trvalým pobytem v obcích na území kraje nebo ve vojenském újezdu v územním obvodu kraje,
- samostatnou a přenesenou působností.

Mezi kraji jsou rozdíly v rozloze, počtu obyvatel, struktuře osídlení, v počtu organizací, které řídí, v ekonomickém potenciálu měřeném úrovní HDP na obyvatele apod. Toto dokumentuje i následující tabulka.

⁶ Peková, J.: Hospodaření a finance územní samosprávy. Management Press, Praha 2004, ISBN 80-7261-086-4, str.43.

Tabulka č.15: Kraje v ČR k 1.1.2001 (počátek fungování krajů)

Kraj	Počet obyvatel	Rozloha Km2	Počet obcí	Počet okresů (do konce r.2002)
Praha	1 178 576	496	1	238
Středočeský	1 129 627	11 015	12	273
Jihočeský	630 168	10 056	7	200
Plzeňský	553 741	7 561	7	131
Karlovarský	306 799	3 314	3	87
Ústecký	826 380	5 335	7	208
Liberecký	430 769	3 163	4	111
Královéhradecký	554 348	4 758	5	168
Pardubický	510 079	4 519	4	138
Vysočina	521 212	6 925	5	156
Jihomoravský	1 133 916	7 065	7	289
Olomoucký	642 465	5 139	5	176
Zlínský	597 758	3 964	4	163
Moravskoslezský	1 277 095	5 554	6	303
ČR celkem	10 292 933	78 865	77	2 641

Zdroj: Peková, J.: Hospodaření a finance územní samosprávy. Management Press, Praha 2004, ISBN 80-7261-086-4, str.43

Kraj pečuje o všestranný rozvoj svého území a o potřeby svých občanů. Při plnění svých úkolů chrání též veřejný zájem vyjádřený v zákonech a jiných právních předpisech.

Kraj v samostatné působnosti ve svém územním obvodu pečuje v souladu s místními předpoklady a místními zvyklostmi o komplexní územní rozvoj, tzn. i sociálně ekonomický rozvoj svého území; jedná se zejména o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů, především o uspokojování potřeb ochrany a rozvoje zdravých životních podmínek, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku.

Při výkonu samostatné působnosti kraj spolupracuje s obcemi, nesmí však přitom zasahovat do jejich samostatné působnosti. Orgány kraje jsou povinny záměry rozvoje kraje vždy konzultovat s příslušnými orgány obcí, jichž se dotýkají. Kraje mohou při výkonu své samostatné působnosti spolupracovat, a to na základě smlouvy uzavřené ke splnění konkrétního úkolu nebo zakládáním právnických osob dvěma nebo více kraji. Kraj může spolupracovat s územními samosprávnými celky jiných států a vstupovat do regionálních seskupení se zahraničními partnery. Obsahem spolupráce mohou být jen činnosti patřící do jeho samostatné působnosti.

Kromě vlastní samosprávné funkce (samostatné působnosti) vykonávají kraje i přenesené funkce, tzn. výkon státní správy v rozsahu zákonem přenesených kompetencí, které kraje převzaly od některých ústředních orgánů a od rušených okresních úřadů, při

využití smíšeného modelu územní samosprávy. Toto vykonávají výkonné orgány kraje a jsou v této činnosti podřízeny a kontrolovány orgány státní správy. V současné době se jedná např. o přenesenou působnost na úseku zdravotnictví, školství, památkové péče, sociální péče, péče o lesy, vody, životní prostředí atd.

Volené zastupitelstvo kraje rozhoduje o klíčových samosprávních otázkách kraje včetně hospodaření. Toto realizuje koordinací rozvoje územního obvodu, schvalováním programu rozvoje územního obvodu kraje, zajišťováním jejich realizace a kontrolou jejich plnění, schvalováním územně plánovací dokumentace pro území kraje, volbou zástupců kraje do regionálních rad regionů soudržnosti.

Na úseku regionální politiky působí v jednotlivých krajích také tzv. regionální rozvojové agentury jako nástroj regionální politiky státu a krajů, zejména pokud jde o podporu hospodářského rozvoje v krajích včetně využívání státní a zahraniční pomoci a efektivní spolupráce veřejného sektoru s podnikatelskými subjekty v daném území.

Regionální rozvojové agentury představují tedy zprostředkující jednotku pro příjem finančních prostředků z EU a státních zdrojů, koordinují činnosti a projekty v rámci regionální politiky v daném kraji.

Kraje spolupracují při plnění samostatné působnosti nejen s jinými kraji, případně s obcemi na území kraje, avšak stále více vstupuje do popředí i spolupráce s územními celky jiných států, vstupování do regionálních sdružení se zahraničními partnery. Příkladem spolupráce jako občan vnímám budování cyklostezky procházející Jihočeským krajem podél toku Vltavy s návazností na cyklostezky v rakouském příhraničí.

Při realizaci regionální politiky jsou v ČR využívány především nástroje veřejných financí, a to jak na úrovni státního rozpočtu, tak na úrovni rozpočtů jednotlivých článků územní samosprávy. Kraje stejně tak jako obce jsou tedy důležitým článkem při realizaci regionální politiky, která se v ČR nadále vyvíjí. Jak jsem již uvedla v tabulce č.10 – krajská úroveň odpovídá rozdělení ČR na statistické územní jednotky NUTS III a dále NUTS II jsou tvořeny jednou až třemi jednotkami NUTS III.

3.3. Vývoj regionální politiky v ČR

Česká republika vstoupila do transformačního procesu na počátku 90. let minulého století jako země s relativně malými meziregionálními rozdíly. Malé meziregionální rozdíly,

nízká míra nezaměstnanosti a proklamovaná liberální politika vlády jsou hlavními důvody, proč nebyla regionální politika na počátku v centru pozornosti vládních politik.

V následujícím období, přibližně do roku 1996, byla proto regionální politika prakticky omezena jen na regionální podporu malých a středních firem zlepšením přístupu k úvěrům.

Od roku 1996 dochází k postupné aktivaci v oblasti regionální politiky. Podnětem byly změny vyplývající z ekonomické a politické situace v ČR, ale především příprava České republiky na vstup do EU. V této době také dochází k nárůstu meziregionálních rozdílů v socioekonomickém rozvoji, který vyústil v celou řadu změn v oblasti institucionálního zajištění regionální politiky na centrální úrovni - bylo například zřízeno Ministerstvo pro místní rozvoj, ale i na regionální úrovni. Ke změnám došlo i v oblasti legislativního rámce, a to přijetím zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje, neboť až do roku 2000 byla regionální politika prováděna jen na základě několika usnesení vlády. Přijetím tohoto zákona se Česká republika významně přiblížila k legislativní úpravě regionální politiky v rámci EU. Další významné zákony, které doplňují legislativní rámec regionální politiky v České republice jsou zákon č. 129/2000 Sb., o krajích a zákon č. 132/2000 Sb., o změně a zrušení některých zákonů souvisejících se zákonem o krajích, zákonem o obcích a zákonem o hlavním městě Praze. Podpora regionálního rozvoje se soustřeďuje na rozvoj podnikání, rozvoj lidských zdrojů, výzkum a technologický vývoj, rozvoj cestovního ruchu, zlepšování regionální infrastruktury, rozvoj občanské vybavenosti, rozvoj služeb sociální a zdravotní péče a na opatření vedoucí k ochraně životního prostředí.

Tímto vznikala potřeba koordinovat regionální politiku ČR s regionální politikou Evropské unie. Předpokladem bylo vypracování základního koncepčního dokumentu, tzv. Strategie regionálního rozvoje ČR, který upravuje přístup státu k podpoře regionálního rozvoje. Dalším důležitým dokumentem, který v tomto období vznikl, byl Národní rozvojový plán. Realizaci cílů regionální politiky pak významně ovlivňuje Společný regionální operační program (SROP).

Začlenění České republiky do Evropské unie dnem 1. května 2004 znamená pro regiony v České republice významné nové příležitosti, jak získat na podporu svého rozvoje a řešení socioekonomických problémů prostředky Strukturálních fondů. Jejich celkový objem byl pro období 2004 – 2006 vyčleněn ve výši 2,63 miliard EUR. Tyto nezanedbatelné finanční zdroje poskytují reálné možnosti k dalšímu rozvoji daných regionů. Toto ovšem předpokládá, aby využití finančních prostředků bylo řádně naplánováno a aby dané finanční zdroje byly efektivně využity.

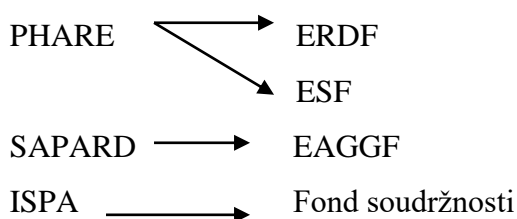
3.4. Předvstupní spolupráce

Země ucházející se o vstup do Evropské unie nemohou čerpat finanční podporu přímo ze Strukturálních fondů a z Fondu soudržnosti tak jako členské státy. Pro jejich podporu, pro získávání zkušeností s těmito nástroji regionální a strukturální politiky a pro přípravu na respektování legislativy EU navrhla od roku 2000 Evropská komise tzv. předvstupní pomoc.

Po vstupu země do EU byla předvstupní pomoc nahrazena programy Strukturálních fondů a Fondu soudržnosti. Programy předvstupní pomoci se řídí podobnými – resp. téměř totožnými podmínkami pro zpracování a schvalování projektů i pro čerpání prostředků jako Strukturální fondy (nebo Fond soudržnosti v případě programu ISPA).

Česká republika získává peníze z fondů Evropské unie již od počátku 90. let minulého století, kdy zde začal fungovat program PHARE. Ročně ČR získala v průměru 60–70 mil. EUR. Od roku 2000 dokonce přes 100 mil. EUR. Tato forma předvstupní spolupráce je zcela jedinečná. Při dřívějším rozšiřování EU měli noví členové možnost získat finanční podporu z fondů EU teprve poté, co se stali plnoprávními členy Unie. Hlavními nástroji předvstupní pomoci kandidátským zemím jsou programy PHARE, ISPA a SAPARD, jejichž hlavním cílem je přispět budoucím členským státům k přípravě na vstup do EU. Podmínkou realizace projektů v rámci této pomoci je obvykle spolufinancování ze strany kandidátských zemí.

Nástroje předvstupní pomoci jsou přípravou na strukturální pomoc po vstupu do EU:

Zdroj: Europeum

3.4.1. Program PHARE⁷

Program PHARE byl založen Evropskou unií v roce 1989 s cílem napomoci transformaci postkomunistických zemí na demokratické státy s tržními ekonomikami. Tento program byl založen především pro Maďarsko. V roce 1997 proběhla reforma systému poskytování finanční a technické pomoci PHARE. Původně uplatňovaný přístup založený na požadavcích a potřebách jednotlivých zemí střední a východní Evropy v procesu transformace (demand-driven approach) se změnil na přístup orientovaný na přípravu kandidátských zemí na členství v EU (accession-driven approach). Od roku 1998 se tedy oblasti pomoci EU zaměřují zejména na plnění stanovených priorit pro vstup do EU.

Veškeré finance poskytnuté v rámci fondů PHARE měly pro ČR formu grantů, nikoliv půjček. V některých případech se příjemce grantu mohl rozhodnout o použití prostředků PHARE na půjčky jiným společnostem nebo organizacím. Pokud byly prostředky použity na účel, pro který byly určeny, nevyžadovala Evropská unie v žádném případě vrácení grantů zpět. V období 1993 – 2002 bylo na program PHARE pro ČR alokováno celkem 736 mil. EUR (přibližně 22,82 mld. CZK). Pro rok 2003 bylo alokováno dalších 103,8 mil. EUR (3,22 mld. Kč). Programy PHARE lze rozdělit do těchto čtyř základních kategorií:

1. Národní programy PHARE zahrnovaly zejména projekty přímo zaměřené na přípravu ČR na členství v EU. Byly to především projekty pro českou státní správu, které napomáhaly přejímání a implementaci acquis. Další velmi důležitou součástí Národních programů byly pilotní investiční projekty v oblasti hospodářské a sociální soudržnosti, které sloužily k vytváření a testování struktur pro budoucí účast ve strukturálních fondech.

2. Programy Přeshraniční spolupráce (PHARE CBC) byly samostatným programem v rámci PHARE s určenou alokací na příhraniční Euroregiony.

Obsah cíle programu:

- podpora hospodářského rozvoje příhraničních regionů posilováním stávajících struktur, posilování konkurenceschopnosti českých podniků a celkové oživování hospodářství na obou stranách hranic;
- překonávání problémů zatěžujících regiony na obou stranách hranic (např. znečišťování životního prostředí a nedostatečná infrastruktura);

⁷ www.mmr.cz, listopad 2005

- snižování periferního charakteru těchto oblastí a tím zvyšování životní úrovně obyvatel;
- prohlubování spolupráce mezi občany hraničních regionů.

3. Mnohonárodní programy implementované ČR byly připravovány Evropskou komisí, ale jejich implementace byla podobně jako u Národních programů a programů Přeshraniční spolupráce v odpovědnosti ČR.

4. Mnohonárodní programy implementované Evropskou komisí byly připravovány a implementovány přímo Evropskou komisí. Účast ČR na těchto programech, za jejichž implementaci ČR neodpovídá, nešlo přesně finančně vyčíslit.

Základním smluvním dokumentem pro poskytování pomoci mezi Českou republikou a Komisí Evropských společenství byla Evropská dohoda uzavřená 4. 10. 1993 a následně Rámcová dohoda mezi vládou České republiky a Evropskou komisí o účasti České republiky na programu pomoci Evropského společenství publikovaná ve Sbírce zákonů pod č. 207/1997. Program PHARE se řídil nařízením Rady 3906/89 ze dne 18. prosince 1989.

V rámci Národního programu PHARE 1998 byla zahájena nová forma implementace projektů PHARE, a to formou spolupráce s administrativou členských států EU – tzv. **TWINNING**. Prostřednictvím twinningu úřady veřejné správy přijímaly dlouhodobé i krátkodobé poradce v klíčových oblastech přidružení k EU. Úkolem poradců – státních úředníků institucí členských států EU, bylo přispět svými znalostmi, zkušenostmi a kontakty k zajištění schopnosti ČR plnit nároky, které pro ni vyplynuly z členství v EU, a pomoci k úspěšnému zapojení ČR do struktur EU. Součástí projektů byly také školení, studijní pobyty v zemích EU, související vybavení aj.

3.4.2. Program SAPARD⁸

Program SAPARD představoval speciální akční program pro předvstupní pomoc v oblasti zemědělství a rozvoje venkova. Byl určen pro kandidátské země na podporu opatření v oblasti zemědělství a rozvoje venkova v předvstupním období. Cílem programu SAPARD bylo vytvoření rámce pro trvale udržitelné zemědělství a udržitelný rozvoj venkova v kandidátských zemích, a to zejména v oblastech souvisejících 1. se zaváděním pravidel

⁸ Národní rozvojový plán, 2003

a přístupů týkajících se společné zemědělské politiky a příbuzných koncepcí, 2. s řešením priorit a místních problémů trvalého přizpůsobování zemědělského sektoru a venkovských oblastí v přistupujících zemích.

Priority plánu SAPARD se zaměřovaly na zavedení legislativy EU, na udržení konkurenceschopnosti zemědělských a potravinářských podniků, na udržitelný hospodářský a sociální rozvoj a na stabilitu venkovských regionů prostřednictvím zlepšení životního prostředí, životních podmínek a oživení podnikání.

3.4.3. Program ISPA⁹

Nástroj předvstupních strukturálních politik neboli program ISPA byl zahájen v roce 2000 s cílem poskytnout finanční prostředky na rozsáhlé projekty v oblasti životního prostředí a dopravní infrastruktury v období let 2000-2006. Projekty měly pomoci kandidátským zemím splnit standardy Evropské unie týkající se životního prostředí a vyvinout kvalitní dopravní spojení potřebné pro hospodářský rozvoj a volný pohyb osob a zboží v rámci rozšířené EU. V oblasti životního prostředí přispívaly podporované projekty k dosažení shody s požadavky práva Společenství, byly sledovány principy udržitelného rozvoje, zejména princip „znečišťovatel platí“. Projekty v oblasti dopravy podporovaly trvale udržitelnou mobilitu, což zahrnovalo především rozšíření transevropských dopravních sítí v souladu s posouzením potřeb dopravní infrastruktury tak, aby umožňovaly kvalitní propojení kandidátských zemí s EU i těchto zemí navzájem.

Od roku 2000 do doby vstupu do EU získala ČR z tohoto programu více než 70 mil. EUR ročně (např. v roce 2003 to činilo zhruba 75 mil. EUR). Zařazení finančního nástroje ISPA do předvstupních programů podpory poskytovaných Evropskou unií kandidátským státům bylo základním předpokladem pro následné úspěšné využití možností Fondu soudržnosti po vstupu ČR do EU.

⁹ www.strukturalni-fondy.cz, prosinec 2005

Vzorový realizovaný příklad dopravního projektu

Rychlostní silnice R48 úsek Frýdek – Místek – Dobrá

Zahájení: červen 2002

Ukončení: únor 2005

Celkové náklady/z toho podpora z ISPA:

Smluvní cena stavby: 1 210 238 839,-Kč bez DPH

Smluvní cena – inženýr stavby: 24 319 100,- Kč bez DPH

Podpora ISPA: 19 881 885,- EUR, tzn. 60 procent veškerých peněz potřebných na realizaci této rychlostní silnice získala Česká republika právě z nástroje ISPA.

Jedná se o stavbu, která významně zlepšila dopravní spojení v trase VI. transevropského dopravního koridoru sítě TEN. EU tak podporuje záměr vlády zabezpečit zkapacitnění celé trasy rychlostní silnice v čtyřpruhovém profilu až po příhraniční přechod s Polskem v Českém Těšíně.

Cílem projektu je zlepšení bezpečnosti dopravy a chodců převedením tranzitní dopravy mimo obec Frýdek-Místek a Dobrá, a tím snížení množství dopravních kolapsů. Projekt významným způsobem přispěl k eliminaci negativních dopadů na životní prostředí a na obyvatele obcí (hluk, emise, vibrace). Projekt rovněž umožnil zvýšení přepravní rychlosti a zkrácení cestovní doby v této lokalitě.

Zdroj: Projekty financování z nástroje ISPA, OW, MMR ČR, květen 2004.

Předvstupními nástroji, jak jsem již zmínila, jsou programy předvstupních politik Společenství, kterými jsou v zemích chystajících se na přistoupení k EU podporovány nezbytné hospodářské, politické i správní reformy. Slouží zejména k podpoře příslušných politických a hospodářských změn, přispívají k zavádění legislativy EU a harmonizaci legislativy kandidátských zemí s legislativou EU. Dále pak přispívají k snižování rozdílů mezi ekonomickou úrovní v těchto zemích a EU. V neposlední řadě tyto nástroje pomáhají při budování institucí nezbytných pro fungování kandidátských zemí v rámci EU. Krom jiného jsou pomocí těchto nástrojů budovány orgány a instituce potřebné pro budoucí využívání pomoci ze Strukturálních fondů a Fondu soudržnosti. Prostředky alokované pro ČR z předvstupních programů lze čerpat až do konce roku 2006.

Program PHARE byl realizován již od počátku 90. let. Z předvstupních programů poskytoval nejvyšší finanční pomoc, a to formou grantů. Navíc se od roku 1998 realizoval

tzv. TWINNING, těsná spolupráce s poradci EU (školení, studijní pobyty atd.). Program významně přispěl k úspěšnému zapojení ČR ke struktuře EU.

Program SAPARD byl zaměřen na předvstupní pomoc v oblasti zemědělství a rozvoje venkova. Jednalo se např. o sladění legislativy s normami EU, o zlepšení životních podmínek, zajištění funkčnosti zemědělských vodních zdrojů, zachování rázu zemědělské krajiny apod. V rámci možností (nejnižší finanční dotace) splnil svůj účel.

Program ISPA (finanční nástroj) byl základním předpokladem pro úspěšné využití Fondu soudržnosti po vstupu ČR do EU. Od roku 2000 poskytl finanční prostředky na velké projekty v oblasti životního prostředí a dopravní infrastruktury (čističky odpadních vod, dálnice atd.).

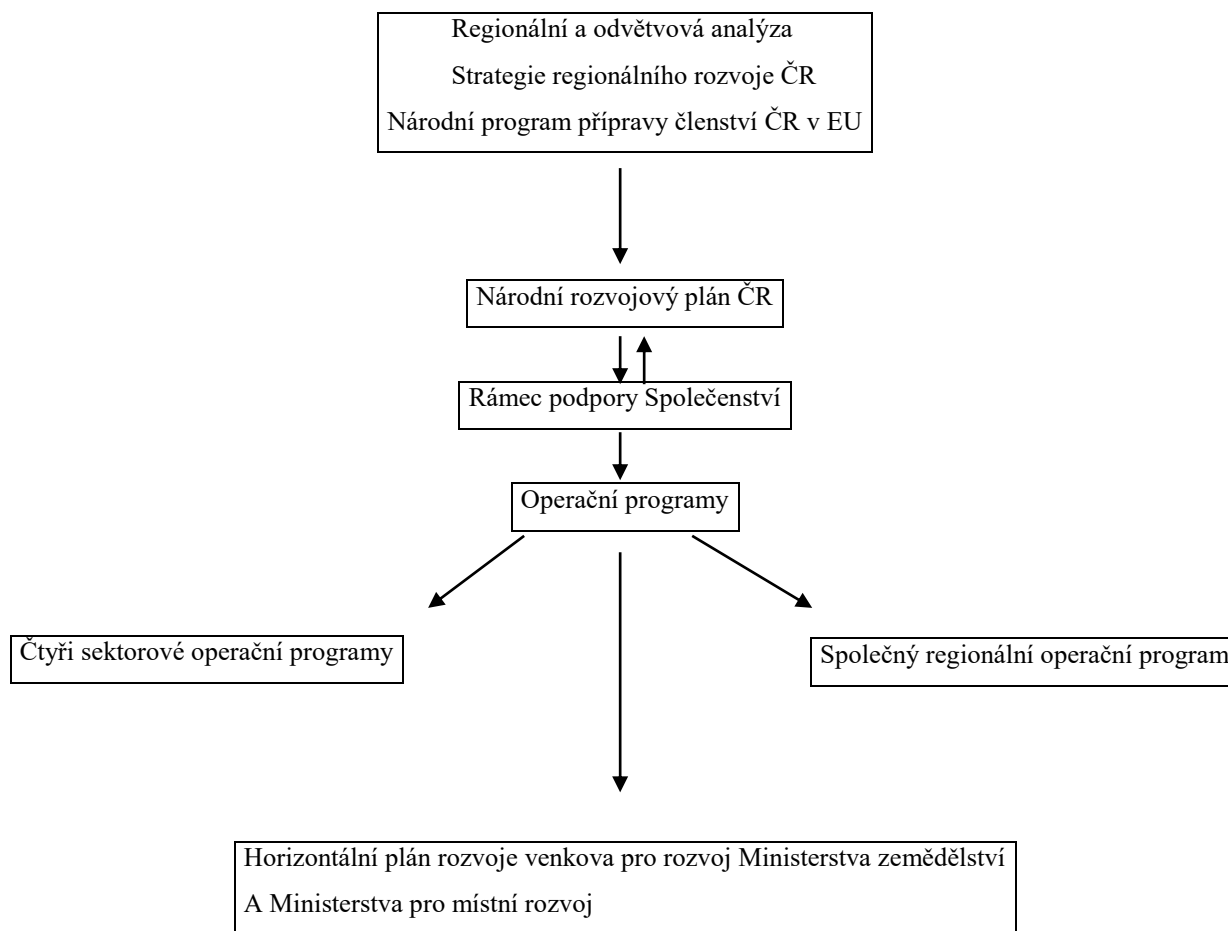
Jako brzdící, zpomalující faktor při realizaci dobrých záměrů uvedených předvstupních programů EU bych označila zbytečnou složitost byrokratických postupů ve fázi zpracování projektů, jejich schvalování i při vlastním čerpáním finančních prostředků.

Vcelku lze konstatovat, že předvstupní nástroje splnily svůj účel: Česká republika vyhověla podmínkám pro vstup do EU, a od 1.05.2004 je jejím řádným členem.

4. SYSTÉM PROGRAMOVÝCH DOKUMENTŮ V ČESKÉ REPUBLICE

Stejně jako ostatní členské státy se i Česká republika musí řídit obecnými pravidly při stanovování programových dokumentů Evropské unie. Proto i Česká republika vypracovala Plán rozvoje - v České republice označovaný jako Národní rozvojový plán, Rámec podpory společenství, Operační programy i Jednotné programové dokumenty. V této kapitole jsou jednotlivé dokumenty detailněji rozebrány, tak aby sloužily k jednodušší orientaci v daném systému.

Schéma č. 2: Soustava programových dokumentů

Toto schéma soustavy programových dokumentů dává přehled o rozsahu programové dokumentace, kterou musela ČR vypracovat a předložit EU, aby bylo možné zahájit jednání o finančních prostředcích pro regiony Cíle 1.

4.1. Národní rozvojový plán 2004-2006

Národní rozvojový plán (NRP) zaujímá mezi programovými dokumenty výjimečné místo. Struktura a obsah dokumentu vychází z legislativy EU, především z nařízení Rady (ES) č. 1260/1999 z 21. června 1999 a z dalších dokumentů vydaných Evropskou komisí.

Obecně platí, že členské státy EU připravují rozvojový plán vždy pro jeden nebo více regionů NUTS II, které splňují kritéria zařazení pod Cíl 1 politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU. Podle používaného indikátoru (hrubý domácí produkt/obyv. v paritě kupní síly) všechny regiony úrovně NUTS II v České republice - s výjimkou Prahy, která tento

průměr vysoce převyšuje - dosahují méně než 75 % průměru úrovně HDP EU. Region soudržnosti Praha je způsobilý pro získání prostředků v rámci Cíle 2 a Cíle 3.

Na základě těchto faktů a na základě doporučení Generálního ředitelství (z angl. DG Regio) Evropské komise bylo rozhodnuto o zpracování uceleného programového dokumentu pro celý stát, proto hovoříme o Národním rozvojovém plánu České republiky. NRP byl tedy zpracován pro současné programové období EU (od vstupu ČR do EU do roku 2006).

V letech 2004 - 2006 má ČR na základě Národního rozvojového plánu možnost získat ze strukturálních fondů EU 1 684 866 178 EUR (včetně iniciativ Společenství INTERREG a EQUAL) a z Fondu soudržnosti 945 295 600 EUR. Celkem tedy může Česká republika získat na strukturální operace cca 2,63 mld. EUR (dle kurzu 31 Kč/EUR to je přes 81,5 mld. Kč), což je výrazný nárůst oproti pomoci EU plynoucí z předvstupních nástrojů. Předpokladem pro využití těchto prostředků je dostatek kvalitně připravených projektů a zajištění prostředků na spolufinancování. V případě projektů na využití Strukturálních fondů je totiž možné z EU získat až 75 % celkových nákladů, v případě projektů na využití Fondu soudržnosti dokonce až 85 %.

Národní rozvojový plán představuje zevrubné zdůvodnění potřeby podpor a definuje cíle, jichž má být dosaženo. Rolí NRP je tedy prezentovat koherentní a celkovou strategii, která zdůvodní výběr priorit, o jejichž podporu ze zdrojů EK ČR usiluje. Detailní cíle a podmínky čerpání podpory na jejich dosažení v jednotlivých oblastech jsou pak specifikovány v operačních programech (sektorově nebo regionálně zaměřených) a jejich dodacích. NRP byl předložen Evropské komisi 3. března 2003 a ČR se tak stala druhou z přístupujících zemí, která předložila konečnou verzi NRP a zahájila tak jeho negociace.

Pro zkrácené programové období 2004 - 2006 obsahuje NRP popis současné situace v ČR, definuje strategii, vymezuje zaměření operačních programů, stanovuje systém pro řízení a monitorování, určuje finanční rámec NRP a rozdělení prostředků mezi jednotlivé operační programy. Jeho součástí je také informace o provedeném ex-ante hodnocení a hodnocení vlivů na životní prostředí NRP včetně hlavních doporučení hodnotitelů a způsobu jejich zohlednění.

Cíle, strategie a priority Národního rozvojového plánu České republiky jsou následující: Dlouhodobým záměrem České republiky je dosažení stabilního růstu, který bude umožňovat postupné vyrovnávání ekonomické úrovně s průměrem zemí EU. *Globální cíl Národního rozvojového plánu 2004 –2006 byl definován jako: „Udržitelný rozvoj založený na konkurenceschopnosti“*, což znamená, že by se mělo dosáhnout ekonomického růstu

rychlejšího, než je průměr zemí EU, zlepšení konkurenčního postavení ČR v EU a urychlení kvalitativních změn v ekonomice.

Globální cíl je tvořen řadou specifických cílů, jichž lze dosáhnout především:

a) vytvořením podmínek pro růst ekonomiky posilováním vnitřních faktorů (zvýšení podpory a role malých a středních podniků, podpora oblasti výzkumu a vývoje, zvyšování kvality lidských zdrojů, rozvoj dopravní infrastruktury, cestovního ruchu, zemědělství aj.),

b) zvýšením kvalifikační úrovně, konkurenceschopnosti a mobility pracovní síly při současném vyrovnání dopadů růstu ekonomiky na znevýhodněné skupiny (zvyšování kvalifikační úrovně pracovní síly včetně vyrovnávání negativních dopadů na tzv. znevýhodněné skupiny obyvatelstva, tj. dlouhodobě nezaměstnané, rovné příležitosti pro ženy na trhu práce, vytvoření pružného systému vzdělávání aj.),

c) přiblížením se standardům EU v oblasti životního prostředí (problematika pitné vody a odpadních vod, znečištění ovzduší, udržitelný způsob výroby a efektivnější využívání energie aj.),

d) vyváženým rozvojem regionů (podpora strukturálně postižených regionů s narušeným životním prostředím a vysokou mírou nezaměstnanosti, podpora venkovského prostoru, regionální podpora malých a středních podniků včetně sektoru cestovního ruchu aj.).

K dosažení výše zmíněných specifických cílů Národního rozvojového plánu přispívají následující prioritní osy:

a) posílení konkurenceschopnosti průmyslu a podnikatelských služeb,

b) rozvoj dopravní infrastruktury,

c) rozvoj lidských zdrojů,

d) ochrana a zkvalitňování životního prostředí,

e) rozvoj venkova a multifunkčního zemědělství,

f) rozvoj cestovního ruchu.

Výsledky hospodaření ČR v roce 2005 ukazují, že globální cíl Národního rozvojového plánu 2004 – 2006 je plněn. Ekonomický růst je vyšší než průměr zemí EU, vývoz převyšuje dovoz.

V Národním rozvojovém plánu jsou popsány základní cíle a strategie. Následující dokumenty musí tedy být v souladu s cíli a strategiemi v Národním rozvojovém plánu.

4.2. Rámec podpory Společenství

Dalším významným dokumentem v systému programových dokumentů je Rámec podpory Společenství (RPS). Tento dokument navazuje na globální a specifické priority Národního rozvojového plánu pro programové období 2004 –2006 v rámci Cíle 1, které jsou realizovány prostřednictvím pěti operačních programů. Rámec podpory Společenství dále obsahuje orientační finanční plán pro každou prioritu a rok, finanční alokace předpokládané pro příspěvek každého fondu a ostatní finanční zdroje. Rámec podpory Společenství definuje i opatření pro realizaci Rámce včetně ustanovení Řídícího orgánu a opatření pro zapojení partnerů do monitorovacích výborů operačních programů. Zahrnuje rovněž předběžné ověření adicionality a odpovídající informace o transparentnosti finančních toků, zejména od členského státu do regionů.

4.3. Operační programy

V České republice existuje prozatím pět operačních programů. Čtyři operační programy - Průmysl a podnikání, Infrastruktura, Rozvoj lidských zdrojů, Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství jsou zaměřeny sektorově. Společný regionální operační program se zaměřuje na rozvojové priority sedmi regionů soudržnosti České republiky. Priority socioekonomického rozvoje, které předpokládají realizaci velkých projektů v oblasti životního prostředí a infrastruktury, budou realizovány s podporou Fondu soudržnosti.

4.3.1. Společný regionální operační program

Společný regionální operační program (SROP) je souhrnným dokumentem zahrnujícím rozvojové priority sedmi regionů soudržnosti (celé území České republiky s výjimkou hl. města Prahy), které mohou být v období 2004 - 2006 podporovány ze Strukturálních fondů Evropské unie zařazených v rámci Cíle 1. SROP zdůrazňuje vyvážený a udržitelný ekonomický rozvoj regionů, který bude založen na iniciativách veřejného, neziskového a soukromého sektoru. SROP se zaměřuje především na aktivity , které spadají do působnosti obcí nebo krajů na rozdíl od zbývajících operačních programů, které se zaměřují na realizaci opatření, jež jsou z hlediska české legislativy převážně v působnosti státu. Určitou výjimku představuje priorita č.4 - Rozvoj cestovního ruchu, kde jsou podporovány aktivity, které mají místní či regionální, ale též horizontální či nadregionální

charakter. Spolufinancování SROP z veřejných prostředků České republiky bude zajišťováno jednak z rozpočtů obcí a krajů, jednak ze zdrojů státního rozpočtu (prostředky Ministerstva pro místní rozvoj) a státních fondů (Státní fond životního prostředí a Státní fond dopravní infrastruktury). Tomuto operačnímu programu bude přiděleno více než 31% disponibilního rozpočtu ze Strukturálních fondů pro RPS. Pro SROP bylo vymezeno těchto 5 priorit:

1. Regionální podpora podnikání

2. Regionální rozvoj infrastruktury

3. Rozvoj lidských zdrojů v regionech

4. Rozvoj cestovního ruchu

5. Technická pomoc

Regionální podpora podnikání je např. určena na krytí nákladů na pořízení nových strojů a zařízení, na nákup počítačů, na nákup specifického dopravního prostředku atd. Sleduje i rozvoj malého a středního podnikání.

Podpora na rozvoj infrastruktury zahrnuje např. tyto oblasti: dopravní obslužnost v regionu, MHD, údržbu silnic I. a II. třídy, vodní hospodářství, ochranu ovzduší, čistírny odpadních vod, nakládání s odpady apod.

Rozvoj lidských zdrojů v regionech např. zahrnuje tyto aktivity: poradenství, informační systém o uplatnění absolventů na trhu práce, vzdělávací programy pro učitele, lektory a konzultanty, vzdělávání zájemců o podnikání. EU podporuje iniciativy vedoucí ke snižování nezaměstnanosti v regionech za předpokladu, že se prokáže, že skutečně dojde ke snížení nezaměstnanosti v daném regionu a že nedojde k vedlejšímu efektu, kdy nové pracovní místo bude obsazeno nezaměstnaným z jiného regionu.

Rozvoj cestovního ruchu je závislý na kvalitě poskytovaných služeb. Jde o propagační a informační kampaň, o rekonstrukci památek a objektů cestovního ruchu, úpravu turistických a naučných stezek, cyklostezek apod.

Ve všech uvedených oblastech je stále co zlepšovat. Záleží na peněžních prostředcích a na aktivitě a iniciativě představitelů obcí a krajů. Bez pochopení občanů, jejich zájmu a angažovanosti by však byl výsledek jen poloviční. Někdy bohužel odrazujeme cizí návštěvníky sami (dvojí ceny taxikářů, kapesní zloději, krádeže aut, špína v hotelích a v penzionech, neochota obsluhujícího personálu atd.).

4.3.2. Operační program Průmysl a podnikání

Globálním cílem OP Průmysl a podnikání je přispět ke zvýšení konkurenceschopnosti českého podnikatelského sektoru na evropském společném trhu s vysokou produktivitou práce a efektivitou výroby. Tento cíl je v souladu s prioritní osou 1 RPS – Posílení konkurenceschopnosti průmyslu a podnikatelských služeb. Téměř 18% disponibilních prostředků ze Strukturálních fondů v rámci RPS bude alokováno právě tomuto OP. Priority operačního programu Průmysl a podnikání:

1. Rozvoj podnikatelského prostředí

2. Rozvoj konkurenceschopnosti podniků

3. Technická pomoc

Vstup do Evropské unie přinesl s sebou otevření unijního trhu pro výrobky z České republiky. Ty se výrazně prosazují, o čem svědčí úspěšná exportní politika státu.

Typický je vysoký příliv zahraničních investic, podporovaný systémem investičních pobídek. Za tím účelem se budují průmyslové zóny s inženýrskými sítěmi (voda, plyn, elektřina, odpady), na kterých firmy budují továrny s perspektivní výrobou. Mohutně se rozvíjí především automobilový průmysl. Řada odborníků má však pochybnosti o tom, zda právě příliš jednostranná orientace na automobilový průmysl není pro Českou republiku skrytou hrozbou nezaměstnanosti. Problémy bývají často s výkupem pozemků a objevují se obavy z toho, že po vyčerpání období „daňových prázdnin“ (po několik let se neodvádějí daně) se zahraniční firmy přestěhují dále na východ, do zemí s ještě levnější pracovní silou.

4.3.3. Operační program Infrastruktura

Globálním cílem OP Infrastruktura je ochrana a zlepšování stavu životního prostředí a rozvoj a zkvalitňování dopravní infrastruktury při respektování principů udržitelného rozvoje s důrazem na naplňování standardů ES. Operační program Infrastruktura vytváří rámec pro přípravu investičních projektů, jejichž cílem je zlepšit stav jednotlivých složek životního prostředí, zajistit rozvoj nové kvality udržitelné mobility pro svobodný a bezpečně přístupný pohyb osob, služeb, zboží, kapitálu, a podpořit tím udržitelný rozvoj regionů zařazených do Cíle 1. Téměř 17 % disponibilních prostředků ze Strukturálních fondů

pro RPS bude přiděleno tomuto OP. Pro tento operační program jsou vymezeny následující priority:

- 1. Modernizace a rozvoj dopravní infrastruktury celostátního významu**
- 2. Snížení negativních důsledků dopravy na životní prostředí**
- 3. Zlepšování environmentální infrastruktury**
- 4. Technická pomoc**

Česká republika potřebuje nutně budovat další dálnice, aby se úspěšně napojila na evropskou dopravní síť. Vyžaduje to především kamionová doprava, která po otevření trhu EU enormně zintenzivnila. Scházejí však peníze jak na výstavbu, tak i na údržbu dálniční sítě, kterou ničí zvláště kamiony s nadměrnými náklady. A právě tito řidiči, kteří svými vozidly nadměrně zatěžují vozovky, by měli být za překročení nákladů sankcionováni. Navíc by se měly za průjezd Českou republikou platit poplatky (mýtné).

Problémem jsou i výkupy pozemků (majitelé často požadují za ně více peněz, než lze poskytnout) a připomínky ekologů (České středohoří, Český ráj apod.).

Kritická je také situace ve městech a obcích na přetížených dopravních trasách (hluk, prach, otřesy, výfukové plyny, ohrožení chodců). Vyřešit by ji zčásti mohly silniční obchvaty, protihlukové stěny, automobily s katalyzátory apod.

4.3.4 Operační program Rozvoj lidských zdrojů

Operační program Rozvoj lidských zdrojů (OP RLZ) je plně v souladu s Evropskou strategií zaměstnanosti, která je založena na zaměstnanosti, podnikání, adaptibilitě a rovných příležitostech.

Globálním cílem operačního programu Rozvoj lidských zdrojů je dosažení vysoké a stabilní úrovně zaměstnanosti založené na kvalifikované a flexibilní pracovní síle, integraci sociálně vyloučených skupin obyvatelstva a konkurenceschopnosti podniků při respektování principů udržitelného rozvoje. Tento globální cíl přímo odpovídá na problémy v ČR v oblasti trhu práce a rozvoje lidských zdrojů.

Priority OP Rozvoj lidských zdrojů jsou následující:

- 1. Aktivní politika zaměstnanosti**
- 2. Sociální integrace a rovnost příležitosti**
- 3. Rozvoj celoživotního učení**
- 4. Adaptabilita a podnikání**
- 5. Technická pomoc**

Rozvoj lidských zdrojů je významným faktorem konkurenceschopnosti ČR, přispívá k zajištění co nejvyšší zaměstnanosti, k rozvoji kvalitních pracovních míst, ke zlepšování životního standardu obyvatelstva. Jeho součástí je i řešení problému sociálního začleňování a diskriminace.

Současná nezaměstnanost, a to zvláště v oblastech s nedostatkem pracovních příležitostí, je závažný sociální problém. Předpokládá to investovat do těchto oblastí, přivést tam investora, který svým podnikáním vytvoří pro lidi pracovní místa.

Nezaměstnané je třeba motivovat k práci, získávat je pro účast v rekvalifikačních kurzech, vést je k tomu, aby byli ochotni za práci dojíždět, kvůli ní se i přestěhovat apod. Pokud ovšem bude i nadále přetrvávat současný nemotivující systém sociálních dávek, radikálně se situace nezmění.

Dále je třeba sladit vzdělávací systém s požadavky trhu práce, dořešit nerovné postavení žen na pracovním trhu, integrovat do společnosti sociálně méně přizpůsobivé občany, zejména Romy. U Romů je třeba mimo jiné více využívat romských aktivistů, jejich spolků, organizací, funkcionářů, dovést je k tomu, aby více chodili do rodin, mluvili s řadovými Romy, prakticky jim pomáhali řešit jejich problémy a názorně – na příkladech úspěšných – jim demonstrovali, že se vyplácí žít jako druzí a pracovat jako ostatní.

Obecně se hovoří o tom, že jsme v Unii občany 2. řádu. Bylo by třeba, aby po vzoru Británie, Irska a Švédska (od 1.05.2006 údajně i Španělska, Portugalska a Finska) otevřely svůj trh práce i zbývající státy staré patnáctky: Argumenty, že by se kvůli přílivu levné pracovní síly zhroutil jejich trh práce, neobstojí.

Podobný přístup by k novým členům Unie měly zaujmout i Spojené státy, a to jednoznačným zrušením vízové povinnosti. Obava z práce „načerno“ je zbytečná.

4.3.5. Operační program Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství

Globálním cílem strategie je zvýšit konkurenceschopnost zemědělství další restrukturalizací a růstem produktivity práce. Program také přispěje k ochraně životního prostředí, zajištění udržitelného multifunkčního rozvoje venkova na základě udržitelného zemědělství, lesního a vodního hospodářství a rybolovu v integraci s kvalitním zpracováním zemědělských produktů. Tak by se české zemědělství a chov ryb měly adaptovat na evropský model multifunkčního a konkurenceschopného zemědělství a rybolovu. Tomuto fondu bude přiděleno téměř 12% disponibilního rozpočtu ze Strukturálních fondů v rámci RPS. Priority OP Rozvoje venkova a multifunkčního zemědělství jsou následující:

- 1. Rozvoj zemědělství, zpracování zemědělských produktů a lesnictví;**
- 2. Rozvoj zemědělství, rybolovu a odborné vzdělání;**
- 3. Technická pomoc.**

Ukazuje se, že tam, kde hospodaří odborník (soukromník, zemědělské družstvo, a.s.) jsou výsledky dobré, někdy i nadprůměrné. Mnohdy mají zemědělci problémy, co s obilím, mlékem nebo masem. Problém je mj. v tom, že v EU je nespravedlivě nastaven dotační systém. Čeští zemědělci jsou znevýhodněni, nemůžou konkurovat farmářům z původní „15“, protože dostávají nižší dotace. Celý systém se musí změnit, navíc se jako nesmyslné jeví, že EU dává nejvíce finančních zdrojů právě do zemědělství – téměř 40% z celkového rozpočtu. Je skutečností, že stále ještě zůstává dost pozemků, které nikdo neobdělává, a luk a strání, které nikdo neseká. Na Západě údajně poskytuje stát za udržování takových ploch v užitkovém stavu finanční pobídku.

Potěšitelné je, že přibývá nových ekofarem a rozmáhá se agroturistika. Daří se i obnova lesů (Krkonoše) a jejich ochrana před škůdci. Zlepšuje se čistota vody v potocích (čističky odpadních vod), řekách (vrací se raci, pstruzi atd.), odbahňují se rybníky a dokonce se i budují nové vodní nádrže a rybníky (Královéhradecký kraj). K zlepšení rázu krajiny jistě přispějí i právě probíhající pozemkové úpravy, které vlastníkům umožňují směnit pole, sloučit je, zbudovat remízky, zavést protipovodňová opatření nebo přivést komunikaci k polím, která by mohla sloužit jako cyklostezka.

Zainteresovanost jednotlivých ministerstev a přehled operačních programů včetně výše disponibilních prostředků ze SF uvádějí následující tabulky.

Tabulka č.17 : Řídící orgány operačních programů

Společný regionální operační program	Ministerstvo pro místní rozvoj
OP Průmysl	Ministerstvo průmyslu a obchodu
OP Rozvoj lidských zdrojů	Ministerstvo práce a sociálních věcí
OP Infrastruktura	Ministerstvo životního prostředí
OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství	Ministerstvo zemědělství

Zdroj: MMR, Rámec podpory Společenství Cíl 1 pro ČR

Tabulka č.18: Přehled OP a jejich vazba na příslušné strukturální fondy (v %)

Název OP	OP	ERDF	ESF	EAGGF	FIFG
OP Průmysl a podnikání	17,94	17,94	----	----	----
OP Infrastruktura	16,94	16,94	----	----	----
OP Rozvoj lidských zdrojů	21,92	----	21,92	----	----
OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství	11,96	----	----	11,46	0,50
SROP	31,24	27,99	3,25	----	----
OP celkem	100,00	62,87	25,17	11,46	0,50

Zdroj: MMR, Rámec podpory Společenství Cíl 1 pro ČR

Z uvedeného je zřejmé, že největší podporu získávají SROP (cca 31%) a OP Rozvoj lidských zdrojů (cca 22%), nejméně OP Rozvoj venkova a multifunkční zemědělství (cca 12%).

Tabulka č.19 : Čerpání prostředků ze SF v rámci OP k 30.11.2005 v mil. Kč

Operační program	Přidělená částka 2004 + 2005	Celková výše požad.prostředků na základě přijatých žádostí o projekty	Objem prostředků Z alokace na 2004+2005 schvál.projekty	Prostředky Z alokace 2004+2005 kryté smlouvou	Uskutečněné Výdaje Z alokace na 2004+2005	Vyčerpané Prostředky Z alokace na 2004+2005
SROP	8 182,3	30980	11201,7	4081,3	87,3	86,3
OP RLZ	5 494,5	12285,5	3201,4	2458,6	110,9	78,5
OP PP	4 696,5	11676,9	2943,96	2486,2	728,5	529,0
OPI	4 437,1	20007,6	5893,6	2101,9	337,5	92,6
OP RVMZ	2 997,2	4524,7	2465,6	2261,7	538,25	250,6
JPD 2	1 428,9	1568,4	306,5	204,1	1,1	1,08
JPD 3	1 179,9	2356,8	747,5	423,5	1,9	1,7

Zdroj: RPS MMR

Implementace operačních programů začala po vstupu ČR do EU, tzn., že v současnosti není možné hodnotit dopady. Z tohoto pohledu lze pouze do určité míry zhodnotit zkušenosti z jejich implementace, ale i to má, vzhledem k době trvání programů, poněkud omezenou vypovídající hodnotu.

Z praxe však vyplývá, že lze vymezit určité problémové oblasti, s nimiž se realizátoři těchto programů potýkají. Jedná se především o pomalý rozběh programů, který pravděpodobně vyplývá z určité nezkušenosti, jak předkladatelů, tak i realizátorů, s tímto typem programů. Dále bych zde viděla nutnost personálního posílení impletačních struktur, především zefektivnění jejich činnosti a vytváření stabilních, kvalitně řízených týmů. V neposlední řadě hraje svoji roli jistě i finanční stránka a teritoriální diferenciacce předložených projektů.

4.4. Jednotné programové dokumenty

Jednotné programové dokumenty byly vypracovány pro využití zjednodušeného programovacího systému pro hlavní město Praha. Praha jako jeden z regionů soudržnosti bude čerpat prostředky z fondů Evropské unie v rámci Cílů 2 a 3.

5. TVORBA PROJEKTU

Projekt není náhodným rozhodnutím zpracovat jakýkoliv problém nebo nápad. Je součástí cílevědomého programovacího procesu ve smyslu komplexního řešení regionálních priorit od vytyčených programů reagujících na stěžejní problémy daného odvětví ekonomiky přes opatření k jejich řešení, která vyústí do návrhů projektů provázaných přes společné cíle, priority a kritéria. V následující podkapitole popisují osnovu žádosti o grant ze SF. Musím však zdůraznit, že se jedná pouze o obecnou osnovu. Každá žádost má své specifické požadavky.

5.1. Osnova žádosti o grant ze SF⁹

1. **Název projektu** – na výstižné formulaci velmi záleží.
2. **Umístění projektu** – místo realizace a jeho popis, doplnění mapkou.
3. **Zdůvodnění projektu** - proč žadatel projekt předkládá .
4. **Popis projektu** zahrnuje:
 - a) cíl projektu neboli záměr, čeho chceme projektem dosáhnout, co zlepšit, očekávaný společenský efekt, tzn. odpovědět na otázky: kde, co, jakým způsobem, kdy a za kolik chceme dosáhnout cíle; je zapotřebí kvantifikovat;
 - b) charakteristiku stávajících problémů, potřeb (popis současné situace pomocí SWOT analýzy - analýza silných stránek, slabých stránek, příležitostí - rozvojový potenciál a ohrožení - překážky při realizaci projektu, rizika apod.; doporučuje se doplnit fotodokumentací současného stavu;
 - c) vazbu na priority a opatření programů;
 - d) stanovení jasně formulovaných krátkodobých a střednědobých cílů a očekávaných přínosů (př. zvýšení počtu pracovních míst). Tyto cíle by měly být realistické, konkrétní, měřitelné pomocí zvolených indikátorů, jejichž prostřednictvím probíhá monitorování efektů z vložených prostředků; většinou se uvádějí 2 až 3;
 - e) zdůvodnění potřeby podpory.
5. **Zabezpečení projektu:**
 - a) *analytické* - specifikace potřeb na vybraná opatření projektu, formulace podmínek pro získání a udržení kapitálu pro investice v daném prostředí,
 - b) *alokační* - posouzení možnosti alokace kapitálu a investic v regionu, v podniku apod.,
 - c) *organizační* - účast fyzických osob a právnických osob na regionálním rozvoji prostřednictvím projektu,
 - d) *finanční* - získávání, identifikace a plánování finančních zdrojů pro projekt a pravidla pro provádění finančních operací, garance finančního zabezpečení projektu,
 - e) *technické* - potřeba nových technologií, počítačů a počítačových sítí, komunikačních prostředků apod.,
 - f) *personální* - osoba zodpovědná za realizaci projektu - jméno, příjmení, adresa, úroveň dosaženého vzdělání - kvalifikační předpoklady, věk, charakteristika konečného příjemce podpory a partnerů podílejících se na projektu.

⁹ www.mmr.cz, září 2005

6. Časový postup při realizaci projektu - zahrnuje popis realizace jednotlivých etap projektu z hlediska časového a finančního a závazek zahájit projekt ve stanoveném termínu (nejpozději však do 3 měsíců).

7. Finanční plán (etapy, zdroje financování). Součástí projektu musí být přehledná finanční tabulka vyjadřující objemy finančních prostředků z jednotlivých zdrojů. Z tabulky by mělo být patrné, kolik prostředků poskytne EU, kolik bude z domácích veřejných zdrojů a kolik ze soukromých. Finanční prostředky mohou být složeny z veřejných i soukromých prostředků od více partnerů, kteří se v duchu principu partnerství budou na řešení podílet.

Procento prostředků požadovaných od EU závisí na charakteru projektu, na tom, zda jde o projekt přinášející zisk, nebo o neziskový projekt. U neziskového projektu může příspěvek od EU činit až 75 %; zbývajících 25 % tvoří spolufinancování z národních, resp. ze soukromých zdrojů. U ziskového projektu 50 % hradí zadavatel projektu ze svých zdrojů, dalších 50 % tvoří ze 75 % příspěvek od EU, tj. z celkového objemu prostředků 37,5 %, a z 25 % pak veřejné zdroje, tj. 12,5 % z celkového objemu prostředků na projekt.

8. Výběr a stanovení indikátorů pro monitorování a hodnocení projektu - U této fáze rozeznáváme **Indikátory výstupů**, které vyjadřují *operační cíle*, tj. konkrétní opatření potřebná k dosažení vytčeného cíle (například rekvalifikační programy pro dlouhodobě nezaměstnané), **Indikátory výsledků**, které vyjadřují *specifické cíle* neboli to, čeho se má dosáhnout konkrétními dílčími opatřeními (například zlepšením zaměstnanosti dlouhodobě nezaměstnaných prostřednictvím rekvalifikací), **Indikátory dopadů - účinků**, které vyjadřují *globální cíle*, tedy to, co má být konečným efektem rozvojového dokumentu (například snížení nezaměstnanosti především u dlouhodobě nezaměstnaných, zvýšení HDP regionu apod.).

9. Vliv projektu na životní prostředí

10. Očekávané efekty z realizace projektu (finanční, společenské).

11. Zajištění implementace projektu do praxe. Jaké instituce se budou podílet na realizaci, jakým způsobem bude zajištěna kontrola finančních toků, nezávislý audit, předkládání zpráv o dosažených efektech apod.

12. Zajištění rovných podmínek pro muže a ženy.

5.2. Výběr projektů a jejich hodnocení

Způsob výběru projektů se liší u každého operačního programu, jelikož každý program ať už sektorový či regionální je specifický, obsahuje jiné cíle, priority, opatření. U každého programu se tedy pochopitelně liší výběrová kritéria, způsob posuzování projektů. Základní zásady výběru se ale shodují u všech programů.

Projekty jsou hodnoceny ze dvou hledisek:

- kontrola formálních náležitostí
- posouzení přijatelnosti

Žádost musí obsahovat všechny formální náležitosti projektu – administrativní a legislativní. Projekt musí splňovat hlavní body projektu – název, cíle, popis projektu, harmonogram činností, rozpočet, popis žadatele - jeho způsobilost kvalifikační, odbornou, znalost principů činnosti SF. K žádosti musí být přiloženy všechny povinné doklady a přílohy, které jsou vyžadovány.

Věcná stránka projektu se hodnotí podle výběrových kritérií (věcná, nákladová, finanční). Tato kritéria stanoví monitorovací výbory programů. Výběr námětů k podpoře bude brát plně v úvahu i umístění námětu a úroveň sociálních a ekonomických nedostatků oblasti.

Výběrová kritéria programů se dělí na dva typy:

- základní kritéria – musí splňovat všechny projekty
- specifická kritéria – jsou pro jednotlivá opatření

Při výběru projektů hodnotitelé (především zástupci kraje, ministerstev, nezávislí experti) zohledňují:

- úroveň sociálních a ekonomických nedostatků v geografické oblasti projektu
- jasně formulované cíle (výsledky) projektu
- vytvoření pracovních příležitostí nebo jiných specifikovaných výstupů
- vliv mimořádných investic (zvláště od soukromého sektoru)
- synergii s jinými projekty a opatřeními
- rozsah, do jakého projekt vyžaduje podporu od řady partnerů
- spolupracující nebo partnerské společné podniky, týkající se zvláště soukromého sektoru
- inovační charakter projektu
- přispění k trvale udržitelnému rozvoji

- účelnost nakládání s poskytnutými prostředky (hodnotu, kterou přinesou vložené finanční prostředky včetně výstupu v nákladech za jednotku)
- strategickou povahu projektu
- vliv na životní prostředí

V současné době se nabízí celá řada dotačních titulů. Ne všichni zájemci však mohou prostředky získat. Ne každý dokáže přesvědčivým způsobem prokázat oprávněnost svého požadavku. Každý program si klade různé podmínky: určuje, kdo vlastně může být žadatelem, na co musí být projekt zaměřen a podobně. Předpokladem úspěchu je představení kvalitního záměru, který vyhoví všem požadavkům. Aby mohl být předložený projekt úspěšný, musí vedle dobré myšlenky a hospodárně sestaveného rozpočtu splňovat některá specificky stanovená kritéria.

Předpokladem je především dobré zdůvodnění záměru projektu. Předkladatel musí uvést, co jej vede k tomu, předložit a realizovat projekt, jak identifikoval nedostatky a potřeby podpory vzdělávání, konkurenceschopnosti, rovných příležitostí, zaměstnávání a podobně. Projekt přitom musí být ve svém rozsahu a nákladovosti přiměřený těmto identifikovaným potřebám.

Dále se posuzuje vazba projektu na strategické dokumenty a také vymezení cílových skupin. Předkladatel musí definovat skupinu osob, které budou na připravovaném projektu participovat. Cílovou skupinou mohou být především zaměstnanci, studenti a znevýhodněné skupiny obyvatelstva na základě pohlaví, věku, sociálních podmínek nebo zdravotního stavu. Úspěšný projekt musí obsahovat kvalitní harmonogram jednotlivých aktivit, jejich časové naplánování, posloupnost a intenzitu zapojení účastníků cílových skupin. Předkladatel musí uvést své zkušenosti s realizací obdobných činností, jimiž podpoří důvěryhodnost svého projektového záměru.

Značná část projektů je realizována v takzvaném partnerství, tedy ve spojení dvou nebo více subjektů na základě vzájemné dohody. Předkladatel může tedy využít zkušeností, zázemí, užitečných kontaktů, případně i jiných výhod dalšího subjektu. Klíčovou stránkou každého projektu je jeho přiměřená hospodárnost vzhledem k jeho cílům, počtu účastníků, požadovaným aktivitám a délce trvání projektu. Soukromé podnikatelské subjekty musí rovněž dbát na stanovené limity povolené míry veřejné podpory a minimální povinnosti spolufinancování projektů z vlastních zdrojů. V celkovém hodnocení mohou uspět pouze ty projekty, které v žádné z výše uvedených oblastí hodnocení nevykazují zásadní

nedostatky. Dobře připravený projekt je již od prvotní myšlenky koncipován tak, aby tato kritéria co nejlépe naplnil.

Zpracovat úspěšný projekt je tedy záležitost velmi náročná. Stanovená kritéria žádostí jsou přísná, vyžadují přesné, výstižné a jednoznačné vyjádření (popis záměru) spojené s průkaznou argumentací. Pro mnohé zájemce o grant ze SF je to zřejmě jistý rebus. Běžně se totiž tvrdí, že přidělování dotací z EU je nepřehledné, nejednotné, že dostupnost informací veřejnosti je nedostatečná a že si české firmy a obce o všechny peníze z fondů Unie „neumějí říci“.

Proto by asi bylo vhodné vedle řady různých školení zpracovat pro zájemce i běžně dostupnou příručku s konkrétními příklady již úspěšně zpracovaných žádostí.

6. BUDOUCNOST REGIONÁLNÍ POLITIKY V EU A ČR

6.1. Regionální politika EU po roce 2006

Politika EU se i po roce 2006 zaměří na zmírňování rozdílů mezi členskými zeměmi a na podporu větší ekonomické, sociální a územní soudržnosti. Měla by završit ambiciózní cíl, dosáhnout toho, aby se ekonomika EU v roce 2010 stala nejúspěšnější a nejvíce konkurenceschopnou ekonomikou světa, založenou na znalostech. Za tím účelem dojde mj. k omezení počtu priorit Společenství, na něž se soustředí investice.

Zajímavé srovnání přináší porovnání nástrojů a cílů politiky soudržnosti ve 2 plánovacích obdobích, které uvádí tabulka č.19. Z tabulky je zřejmý jasný posun: Z 9 Cílů a 6 finančních nástrojů v období 2000 – 2006 na 3 Cíle a 3 nástroje v letech 2007 – 2013. Velký důraz se klade na zvyšování regionální konkurenceschopnosti a zaměstnanosti.

Fond Soudržnosti jako důležitý finanční nástroj se bude i v období 2007 – 2013 vztahovat na členské státy s hrubým národním příjmem pod 90% průměru Společenství. Jeho hlavními prioritami budou především transevropské dopravní sítě, projekty v evropském zájmu a ekologické infrastruktury.

Evropský fond pro regionální rozvoj poskytne podporu zejména na modernizaci průmyslu, inovaci a podnikání, na rozšiřování a modernizaci základní infrastruktury, na ochranu životního prostředí a na posílení institucionální kapacity národní a regionální

administrativy. Cíle regionální konkurenceschopnosti a zaměstnanosti (předvídání a podpora změn) se týká i Prahy (regionu nad 75% HDP EU).

V dalším období se předpokládá prohloubení integrace na území Unie a to na přeshraniční, nadnárodní a meziregionální úrovni. Tzv. Přeshraniční regionální úřad by např. řešil právní a administrativní problémy při řešení přeshraničních programů a projektů.

Plánuje se seskupení dosavadních nástrojů pro podporu rozvoje venkova a rybolovu v jediný nástroj společné zemědělské politiky, což by situaci značně zjednodušilo.

Pokud jde o alokaci zdrojů na členský stát, bude mít ČR i při zachování 4% hladiny možnost čerpat prostředky v několikanásobně větším množství než v letech 2004 – 2006.

Tabulka č.19: Nástroje a cíle politiky soudržnosti v letech 2000 – 2006 a 2007 – 2013

2000 – 2006		2007 - 2013	
Cíle	Finanční nástroj	Cíle	Finanční nástroj
Fond soudržnosti	Fond soudržnosti		
Cíl 1	ERDF ESF EAGGF – orientační sekce FIFG	Konvergence	Fond soudržnosti ERDF ESF
Cíl 2	ERDF ESF	Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost regionální úroveň národní úroveň	ERDF ESF
Cíl 3	ESF		
INTERREG	ERDF	Evropská územní spolupráce	ERDF
URBAN	ERDF		
EQUAL	ESF		
LEADER+	EAGGF – orientační sekce		
Rozvoj venkova a restrukturalizace rybolovu mimo rámec Cíle 1	EAGGF – záruční sekce FIFG	<i>Problematika rozvoje venkova a rybolovu nebude nadále součástí politiky soudržnosti, ale zařadí se pod Společnou zemědělskou politiku.</i>	
9 CÍLŮ	6 FINANČNÍCH NÁSTROJŮ	3 CÍLE	3 FINANČNÍ NÁSTROJE

Zdroj: www.strukturalni-fondy.cz, únor 2006

6.2. Česká republika v budoucím programovém období 2007-2013

Pokud chceme formulovat strategii Národního rozvojového plánu pro období 2007-2013 (dále jen NRP) musíme nutně vycházet z obecnějších cílů ČR a EU, které odrážejí představy o roli ČR v EU a ve světě, i roli EU v globálním společenství.

Strategie NRP 2007-2013 rozpracovává globální cíl politiky hospodářské a sociální soudržnosti, který zní: „Evropa musí obnovit základ své konkurenceschopnosti, zvýšit svůj růstový potenciál a svoji produktivitu a posílit sociální soudržnost, a přitom klást hlavní důraz na znalosti, inovaci a optimalizaci lidského kapitálu“¹⁰.

K východiskům pro formulování strategie patří nezbytnost posílení konkurenceschopnosti České republiky, posílení sociální soudržnosti a posílení vyváženého a harmonického rozvoje regionů. Cílem strategie je napomoci včas odhalit slabá místa a předejít prosazení negativních vlivů.

Jako globální cíl Národního rozvojového plánu v období 2007 – 2013 byla stanovena: *„přeměna socioekonomického prostředí České republiky v souladu s principy udržitelného rozvoje tak, aby Česká republika byla přitažlivým místem pro realizaci investic, práci a život obyvatel. Prostřednictvím trvalého posilování konkurenceschopnosti bude dosahováno udržitelného růstu, jehož tempo bude vyšší než průměrný růst EU 25. ČR bude usilovat o růst zaměstnanosti a o vyvážený a harmonický rozvoj regionů, který povede ke zvyšování úrovně kvality života obyvatelstva.“*¹¹

6.3. Strategické cíle a prioritní osy NRP

Ke konkurenceschopnosti ČR přispívají tyto strategické síle:

1. **konkurenceschopná česká ekonomika**; dosažení tohoto cíle spočívá především v posilování konkurenceschopnosti podnikatelského sektoru, zvyšováním jeho produktivity a v urychlení udržitelného hospodářského růstu. Cílem je flexibilní česká ekonomika, která bude schopná reagovat na vnější podněty a která svou strukturou bude odpovídat nejrozvinutějším zemím EU.

¹⁰ Národní rozvojový plán České republiky 2007-2013, Draft finální verze 12.1.2006, str.126

¹¹ Národní rozvojový plán České republiky 2007-2013, Draft finální verze 12.1.2006, str.126

Realizace tohoto cíle bude dosažena prostřednictvím *prioritní osy Posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky*: např. podporou rozvoje moderních odvětví v oblasti průmyslu a služeb, odstraněním bariér vstupu do podnikání, posilováním výzkumného, vývojového a inovačního potenciálu ČR apod.;

2. **otevřená, flexibilní a soudržná společnost**; jde především o kvalitu společenského života obyvatel ČR a o zvyšování zaměstnanosti. Stanoveným cílem je moderní česká společnost, otevřená vnějším příležitostem na něž dokáže relevantně reagovat, společnost, která i přes vnitřní diferenciaci dokáže být sociálně citlivá a soudržná. Tato společnost si uvědomuje hodnotu vzdělání, podporuje jeho rozvoj, vykazuje vysokou míru zaměstnanosti a schopnosti vytvářet nová kvalitní pracovní místa.

K realizaci tohoto cíle směřuje *prioritní osa Rozvoj moderní a konkurenceschopné společnosti*: jde např. o podporu celoživotního vzdělávání a motivace k němu, o zvyšování kvalifikace a adaptability lidských zdrojů, a tím i zaměstnanosti a uplatnitelnosti na trhu práce, o podporu trhu práce s kvalifikovanou, flexibilní a zdravou pracovní silou, o zachování principu rovnosti příležitostí atd.

3. **atraktivní prostředí**; důraz je kladen na kvalitní životní prostředí a na dostupnost dopravních a komunikačních sítí.

K realizaci tohoto cíle dojde prostřednictvím *prioritní osy Životní prostředí a dostupnost*. Jde např. o vytvoření systému stálé péče o životní prostředí a jeho jednotlivé složky s cílem zabránit vzniku nových rizik, o dobudování základní sítě kapacitních komunikací a klíčových spojnic, jako jsou doprava a energetika atd.;

4. **vyvážený rozvoj území**; jde o vyvážený a harmonický rozvoj celého území ČR, založený na respektování přírodní, ekonomické a sociokulturní odlišnosti regionů ČR. Tento rozvoj akceptuje i variabilitu prostorových struktur v území (sídelní struktura, hierarchie měst, venkovské -oblasti atd.), jejichž specifické potřeby je nezbytné řešit komplexně.

K realizaci tohoto cíle se dojde prostřednictvím *prioritní osy Vyvážený a harmonický rozvoj území České republiky*.

Tato prioritní osa zahrnuje aktivity jak na národní úrovni, kam patří strategické plánování a koordinace za účelem dosažení harmonického rozvoje celé ČR, tak i aktivity na regionální úrovni, sledující vyvážený rozvoj regionů (např. rozvoj měst, rozvoj venkovských

oblastí, rozvoj přeshraniční a meziregionální spolupráce apod.). Strategii Národního rozvojového plánu ČR 2007 – 2013 demonstruje následující graf č.5.

Na globální cíl, strategické cíle a priority NRP ČR pro období 2007-2013 navazuje zaměření operačních programů.

6.4. Operační programy

Operační programy jsou stále předmětem jednání a jejich konečný počet se dozvíme až v květnu 2006. Lze proto očekávat, že tato část NRP bude dále upravena a zpřesněna podle návrhů příslušných řídicích orgánů připravujících OP a ROP a podle výsledků jednání mezi příslušnými resorty a regiony.

Na základě vymezených cílů a priorit byly definovány následující operační programy: OP Podnikání a inovace, OP Výzkum, vývoj, inovace, OP Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost, OP Vzdělávání, OP Životní prostředí, OP Doprava, Integrovaný operační program, Regionální operační programy regionů soudržnosti, OP Rozvoj lidských zdrojů pro cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost - region soudržnosti Praha, OP Přeshraniční spolupráce pro cíl Evropská územní spolupráce a OP Technická pomoc.¹²

6.4.1. Operační program Podnikání a inovace

Pro úspěšný rozvoj české ekonomiky je bezpodmínečně nutný rozvoj podnikatelského prostředí, které vytváří podmínky pro další vznik a rozvoj konkurenceschopných podnikatelských subjektů, které následně vytvářejí nová pracovní místa, a posilují tak hospodářskou a sociální soudržnost. Právě české podnikatelské prostředí i nadále zaostává svou kvalitou, vybaveností, efektivitou a inovativností. Proto se tento operační program orientuje na odstranění či eliminaci naznačených problémů a nedostatků.

Globálním cílem Operačního programu Podnikání a inovace je orientování se na zvýšení konkurenceschopnosti sektoru průmyslu a podnikání, na udržení přitažlivosti České republiky, regionů a měst pro investory, na podporu inovací, na stimulaci poptávky po výsledcích vědy a výzkumu, na komercializaci výsledků výzkumu a vývoje a na podporu podnikatelského ducha a růstu hospodářství založeného na znalostech pomocí kapacit pro

¹² Národní rozvojový plán České republiky 2007-2013, Draft finální verze 12.1.2006, str.164

zavádění nových technologií a inovovaných výrobků včetně nových informačních a komunikačních technologií.

Řídícím orgánem Operačního programu Podnikání a inovace se stane Ministerstvo průmyslu a obchodu České republiky.

6.4.2. Operační program Výzkum, vývoj, inovace

Důvodem pro vznik tohoto operačního programu bylo zjištění, že Česká republika ve srovnání s vyspělými státy v této oblasti zaostává. V zájmu konkurenceschopnosti české ekonomiky na evropském a světovém trhu je proto nezbytně nutné podpořit aktivity v oblasti výzkumu, vývoje a inovací.

Globální cíl OP Výzkum, vývoj a inovace sleduje vytváření pracovních míst prostřednictvím podpory činností založeným na znalostech, zejména zvýšením investic do výzkumu a vývoje a jeho infrastruktury, podporou nabídky inovací navazujících na výsledky výzkumu a vývoje a usnadněním přístupu k financím pomocí grantových a částečně i nigrantových nástrojů tak, aby byla podpořena nabídka výsledků vědy a výzkumu ze strany vysokých škol, výzkumných institucí a dalších subjektů.

Řídícím orgánem OP Výzkum, vývoj, inovace se stává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.

6.4.3. Operační program Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost

Český trh práce se potýká s řadou problémů, mezi které patří především: vysoká a regionálně diferencovaná nezaměstnanost s výraznými prvky strukturální nezaměstnanosti a s vysokým podílem dlouhodobě nezaměstnaných, regionálně diferencovaná nedostatečná tvorba nových pracovních míst a pokles počtu volných pracovních míst. Problémy s nalezením práce mají zejména ženy, absolventi, mladiství po ukončení základní školy, nezaměstnaní nad 50 let, osoby se zdravotním postižením a příslušníci romských komunit. Nižší mobilita pracovní síly v České republice vede k prostorové diferenciaci míry nezaměstnanosti. Její vysoká a neklesající míra společně s rostoucí délkou nezaměstnanosti je zapříčiněna strukturálními nerovnováhami v ekonomice, především regionálními, nedostatečnou kvalifikací na straně pracovní síly, nevhodným ekonomickým rámcem zaměstnanosti a nedostatečnými zdroji v oblasti aktivní politiky trhu práce a služeb

zaměstnanosti, jež má tyto deficity řešit. Problémy na trhu práce vyvolávají reálné nebezpečí, že se stanou brzdou ekonomické výkonnosti, konkurenceschopnosti a zdrojem sociálních problémů.

Globální cíl Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost si klade za úkol zvyšovat zaměstnanost a hospodářský růst prostřednictvím rozvoje efektivního a flexibilního trhu práce, kvalifikované a konkurenceschopné pracovní síly a integrace sociálně vyloučených skupin obyvatelstva.

Prostředkem k dosažení tohoto cíle mají být např. aktivity vedoucí k zvýšení adaptability zaměstnanců a zaměstnavatelů, k zlepšení přístupu k zaměstnání, k posílení integrace osob ohrožených sociálním vyloučením, k podpoře celoživotního vzdělání apod.

Řídicím orgánem Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost se stane Ministerstvo práce a sociálních věcí.

6.4.4. Operační program Vzdělávání

Operační program Vzdělávání vede svými důsledky k vytváření dalších pracovních míst, pro více lidí ovlivňuje jejich přizpůsobivost v vytrvalost o práci, zvyšuje investice do lidského kapitálu prostřednictvím lepšího vzdělávání a kvalifikace. Zatímco se OP Rozvoj lidských zdrojů a zaměstnanost soustřeďuje na rekvalifikace, které jsou zaměřeny především na zpětné začlenění nezaměstnaných na trh práce, OP Vzdělávání se orientuje na komplexní systém celoživotního učení (včetně všech forem dalšího vzdělávání). Tento obtížný úkol vzdělávacích institucí je klíčovou součástí prevence nezaměstnanosti a zároveň významně ovlivňuje i udržitelnost zaměstnanosti. Obecně platí, že vzdělaná, kvalifikovaná a rekvalifikovatelná pracovní síla je základním předpokladem konkurenceschopnosti české ekonomiky.

Česká republika se v oblasti vzdělávání potýká s řadou problémů, které snižují efektivnost využití jejího lidského potenciálu. Ve srovnání s vyspělými evropskými státy jsou v České republice podprůměrné výdaje na vzdělávání, vědu a výzkum. Školy jsou poměrně málo vybaveny moderními pomůckami a IT, jejich interiéry bývají často nepřitažlivé, demotivující. Průměrná délka vzdělávání, je stále pod průměrem nejvyspělejších zemí, nedostatečně se uplatňuje princip maximálního rozvoje všech žáků. Vzdělávání je stále zaměřené spíše na předávání velkého objemu znalostí než na řešení problémů.

Vzdělávací systém pomalu reaguje na změny na trhu práce. Spolupráce škol a zaměstnavatelů není dosud dostatečně rozvinutá.

Globální cíl OP Vzdelávání směřuje k z kvalitnění fungování vzdělávacího systému. Tím chce dosáhnout lepší připravenosti absolventů všech stupňů vzdělávání pro vstup na trh práce za současné minimalizace jakéhokoli typu znevýhodnění přístupu ke vzdělání, cestou otevření všech stupňů škol a rovněž spoluprací se zaměstnavateli a sociálními partnery umožnit přístup k celoživotnímu učení každému občanovi v kterékoliv fázi života.

Řízením Operačního programu Vzdelávání je pověřeno Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Při realizaci programu se počítá s participací partnerů, jejichž role bude upřesněna.

6.4.5. Operační program Životní prostředí

Kvalitní životní prostředí je základem zdraví jeho obyvatel a předpoklad atraktivity území pro život, práci a investice. To vede ve svých důsledcích ke zvyšování zaměstnanosti a k vytváření konkurenceschopného udržitelného hospodářského růstu v regionech. Životní prostředí patří k základním pilířům udržitelného rozvoje.

Globální cíl OP Životní prostředí se orientuje na ochranu a zlepšování kvality životního prostředí jako základního principu udržitelného rozvoje se zaměřením na plnění požadavků právních předpisů ES v oblasti životního prostředí.

Jde zejména o zlepšení situace v oblasti vodního hospodářství a protipovodňové ochrany, o problém ovzduší a hluku, o využití obnovitelných zdrojů energie, o využití odpadů, obalů apod.

Řídícím orgánem operačního programu se stává Ministerstvo životního prostředí České republiky.

Vzhledem k tomu, že životního prostředí má výrazně průřezový charakter, předpokládá se spolupráce i s dalšími resorty a orgány na úrovni krajů.

6.4.6. Operační program Doprava

Dopravní infrastruktura v současné globalizované ekonomice svým významem přesahuje jedno odvětví; je důležitou podmínkou zvyšování konkurenceschopnosti

a hospodářského růstu státu i jednotlivých územních systémů. Sehrává významnou roli při získávání přímých zahraničních investic.

Globální cíl OP Doprava se zaměřuje na vytvoření podmínek pro zajištění rozvoje kvalitní dopravy podle principů udržitelného rozvoje. Jde např. o výstavbu a modernizaci drážní a silniční dopravy, o zlepšení kvality dopravy a ochrany životního prostředí atd.

Řídícím orgánem Operačního programu Doprava je pověřeno Ministerstvo dopravy.

6.4.7. Integrovaný operační program

Pro socioekonomický vývoj České republiky je příznačná jistá nevyváženost, projevující se např. výraznou koncentrací ekonomických aktivit do Prahy a jejího okolí. K prohlubování meziregionálních rozdílů přispívá také omezená mobilita pracovní síly, která je ovlivněna např. nevyhovujícím napojením regionálních komunikací na páteřní dopravní sítě a nedostatečnou dopravní obslužností regionů veřejnou dopravou; to se týká zejména menších venkovských sídel a periferních oblastí, v nichž se projevuje nedostatek pracovních a rekvalifikačních příležitostí a kde v důsledku toho dochází k odlivu obyvatel v produktivním věku. Situaci také zhoršuje malá dostupnost veřejných služeb.

Národní rozvojový plán České republiky na období 2007-2013 proto ve své strategii vychází z potřeby zaměřit se na vyvážený rozvoj území a jejích regionů, na snižování existující disparity a na stimulování rozvojových potenciálů regionů. Integrovaný operační program (dále jen „IOP“) strategii NRP, která se týká problematiky vyváženého a harmonického rozvoje území ČR.

IOP bude zajišťovat zejména realizaci nadregionálních projektů, které vycházejí z cílů a priorit regionální politiky ČR. Ve svém pojetí poslouží také jako program pro realizaci plošných národních a nadregionálních projektů na podporu regionálních aktivit implementovaných v rámci samostatných regionálních operačních programů (ROP) a také k realizaci plošných lokálních a regionálních projektů, které jsou systémovými nástroji stanoveny shodně pro celé území státu. V rámci IOP se vyřeší i problematika prevence přírodních a technologických rizik (a s tím související integrovaný záchranný systém) a dále modernizace veřejné správy.

Integrovaný operační program je primárně zaměřen na využití prostředků z ERDF za účelem posílení diferencovaného socioekonomického růstu českých regionů v oblasti

konkurenceschopnosti a rozvoji zaměstnanosti. Zvláštní důraz se klade na realizaci národních a nadregionálních projektů zaměřených na rozvoj cestovního ruchu.

Program vychází z rostoucí pozitivní úlohy regionálních center ve vývoji regionů a jeho hlavním cílem bude podpora a využití růstového potenciálu rozvojových městských center České republiky.

Globálním cílem IOP je vytvoření optimálního, prorůstově orientovaného zázemí infrastruktury a služeb pro místní a regionální ekonomiku tak, aby se otevřela jednotnému trhu a aby došlo k posílení konkurenceschopnosti a růstu zaměstnanosti, a to prostřednictvím efektivního využití rozvojového potenciálu regionů, modernizací veřejné správy a podporou integrovaného přístupu v rozvoji vybraných městských lokalit. Toto se má dosáhnout zejména zvýšením kvality práce veřejné správy a veřejné služby, lepšího využití rozvojového potenciálu, posílení konkurenceschopnosti a rozvoje podnikání.

Řídícím orgánem IOP se stává Ministerstvo pro místní rozvoj. V tomto programovacím období realizuje Společný regionální operační program (SROP) a Jednotný programový dokument pro hl.město Prahu Cíl 2 (JPD 2).

6.4.8. Regionální operační programy

Regionální operační programy (ROP) jsou nástrojem na řešení problémů vázaných na dané území. Tyto problémy vyplývají z odlišných podmínek pro rozvoj a projevují se např. vysokou nezaměstnaností, špatnou dostupností území anebo byly vyvolány transformací hospodářství a ztrátou trhů. Hlavní odpovědnost za jeho obsah nese příslušný region soudržnosti.

Globální cíl ROP je orientován na urychlení rozvoje regionů ČR, na zvýšení jejich konkurenceschopnosti a atraktivity pro investice a na posílení kvality života obyvatel, při respektování vyváženého a udržitelného rozvoje regionů vycházejícího z využití jejich potenciálu.

ROP se zaměří např. na modernizaci technické infrastruktury, na zvýšení prosperity regionů vytvářením prostředí pro rozvoj malých a středních podniků, na zvýšení cestovního ruchu, na modernizaci a zlepšení podmínek pro obyvatele ve městech a na venkově.

Řídícím orgánem Regionálního operačního programu se stává Regionální rada příslušného regionu soudržnosti.

6.4.9. Operační program Technická pomoc

Technická pomoc je určena k zajištění aktivit podporujících efektivní řízení, kontrolu, sledování a vyhodnocování realizace Národního rámce politiky soudržnosti, a k zajištění aktivit spojených s využíváním prostředků Strukturálních fondů a Fondu soudržnosti vyžadujících jednotný přístup na národní úrovni.

Řídícím orgánem Operačního programu Technická pomoc se stává Řídící orgán Národního rámce politiky soudržnosti.

Prostředky technické pomoci jsou zaměřeny na výdaje spojené s jednáními Monitorovacího výboru NRPS, Poradního výboru NRPS a jiných pracovních skupin na úrovni NRPS, na výdaje spojené se zpracováním studií a zpráv o postupu realizace politiky hospodářské a sociální soudržnosti v ČR a na výdaje spojené s provozem informačního systému.

Jsou to např. výdaje vynaložené na zaměstnance státní správy, na pracovníky na stáži, na pracovníky najaté k provedení zjevně dodatečných prací v rámci , náklady na získání a instalaci počítačového systému pro řízení a monitorování realizace NRPS atd.

6.4.10. Operační program Praha – Konkurenceschopnost

pro Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost regionu NUTS II, hlavní město Praha (spolufinancováno z ERDF).

Lze právem očekávat, že investice do tohoto regionu vložené - z úrovně města, státu nebo z fondů Evropské unie - se pozitivně projeví nejen v Praze, ale i v celé České republice. Úzká koordinace při realizaci společných projektů se očekává zejména s regionem Střední Čechy, jehož je Praha přirozeným centrem

Globální cíl Operačního programu Praha - Konkurenceschopnost je orientována na zvýšení konkurenceschopnosti Prahy jako dynamické metropole členské země EU, a to prostřednictvím odstranění rozvojových bariér a slabin regionu, zkvalitněním městského prostředí, zlepšením dostupnosti dopravních a telekomunikačních služeb a rozvinutím inovačního potenciálu města. K specifickým cílům patří zejména zlepšení dostupnosti dopravních a telekomunikačních služeb, zkvalitnění životního prostředí a zvýšení konkurenceschopnosti Prahy rozvojem a efektivním využitím inovačního potenciálu.

Řídícím orgánem Operačního programu Praha – Konkurenceschopnost pro Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost regionu NUTS II, hlavní město Praha se stává hl. m. Praha.

6.4.11. Operační program Praha – Adaptabilita

pro Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost regionu NUTS II, hlavní město Praha.

Praha se jako hlavní město České republiky potýká se specifickými problémy v různých oblastech života - klesá populace, obyvatelstvo stárne, stoupá poptávka po kvalifikované pracovní síle, roste kriminalita.

Globální cíl Operačního programu Adaptabilita a zaměstnanost je orientován na zvyšování zaměstnanosti a hospodářského růstu pražské ekonomiky prostřednictvím rozvoje efektivního a flexibilního trhu práce, kvalifikované a konkurenceschopné pracovní síly, na využití výzkumně-vývojového potenciálu regionu a integrace sociálně vyloučených skupin obyvatelstva.

Ke specifickým cílům tohoto OP patří např. zvýšení adaptability pracovníků a zaměstnavatelů, zlepšení přístupu k zaměstnání a prevence nezaměstnanosti, posílení integrace osob ohrožených sociálním vyloučením, podpora celoživotního učení atd.

Řídícím orgánem Operačního programu Adaptabilita a zaměstnanost pro Cíl Regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost regionu NUTS II, hlavní město Praha bude Ministerstvo práce a sociálních věcí.

6.4.12. Operační programy přeshraniční spolupráce pro cíl Evropská územní spolupráce

Problém příhraničních regionů ČR jakožto periferních oblastí se dá do jisté míry překonat podporou propojení a spolupráce s příhraničními regiony sousedních států.

V rámci cíle Evropská územní spolupráce se v programovém období 2007-2013 předpokládá realizace 5 bilaterálních operačních programů „Přeshraniční spolupráce“, a to česko-saský, česko-bavorský, česko-rakouský, česko-slovenský a česko-polský program.

Globální cíl OP Přeshraniční spolupráce je zaměřen na hospodářskou a sociální integraci příhraničních území prostřednictvím odstraňování přetrvávajících bariér

a posilováním jejich rozvojového potenciálu. Smyslem je posilovat vzájemné hospodářské, společenské a kulturní vztahy, společnou péči o přírodní bohatství, rozvíjet cestovní ruch a budovat flexibilní trh práce.

Řídícím orgánem operačních programů přeshraniční spolupráce je Ministerstvo pro místní rozvoj.

6.4.13. Operační programy nadnárodní a meziregionální spolupráce pro cíl Evropská územní spolupráce

Jedná se o společná řešení společných problémů na úrovni nadnárodní a meziregionální spolupráci.

Nadnárodní spolupráce

Vzhledem k mezinárodnímu charakteru této spolupráce se zpracuje pouze jeden Operační program pro nadnárodní spolupráci. Tento Operační program bude společný pro všechny zúčastněné členské státy prostoru CADSES (středoevropské, jaderské, podunajské a jihovýchodní evropské území).

Nadnárodní spolupráce se zaměří na strategické priority jako jsou věda a výzkum, informační společnost, dostupnost, životní prostředí, prevence rizik a integrované hospodaření s vodou. Konkrétní vymezení priorit se uvede v Operačním programu.

Řídící orgán (včetně Platebního orgánu a Společného technického sekretariátu) bude také pro všechny zúčastněné členské státy společný. Rozhodování o svěřeni této funkce proběhne v roce 2006 na jednáních zástupců členských států a Evropské komise. ČR bude zastoupena v ŘO příslušným odborem MMR.

Meziregionální spolupráce

Vzhledem k mezinárodnímu charakteru této spolupráce se zpracuje pouze jeden Operační program pro meziregionální spolupráci, který bude společný pro všechny členské státy. Podpora meziregionální spolupráce se zaměří na regionální programy výměny informací a zkušeností a na spolupráci a vytváření sítí s regiony v jiných členských zemích. Konkrétní vymezení spolupráce se uvede v Operačním programu.

Řídící orgán (včetně Platebního a certifikačního orgánu a Společného technického sekretariátu) bude společný pro všechny zúčastněné členské státy.

6.5. Rozdělení finančních zdrojů

Česká republika se zavázala, že bude přispívat k naplňování cílů Lisabonské strategie, která hodlá systematicky posílit dlouhodobou konkurenceschopnost EU, umožnit růst zaměstnanosti a podpořit udržitelný rozvoj. Tomu odpovídá významný podíl intervencí zaměřených na problematiku konkurenceschopného podnikatelského sektoru, na posilování inovačního potenciálu České republiky a na zvyšování zaměstnanosti prostřednictvím zvyšování flexibility trhu práce a adaptability pracovních sil na nové měnící se podmínky v globální ekonomice.

Česká republika nemá dosud dostatečně rozvinutou síť kapacitních komunikací (tj. nedobudovaná síť dálnic, zastaralá síť hlavních železničních tahů), což omezuje zapojení regionů do společného evropského trhu a snižuje tak potenciální výhody plynoucí z členství v EU. Česká republika se smluvně zavázala aplikovat *acquis communautaire* v oblasti ochrany životního prostředí, což vyžaduje nasměrování významného podílu intervencí do této oblasti. O tom, jak jsou rozdělovány prostředky v rámci cíle Konvergence vypovídá následující přehled.

6.6. Adicionalita pro cíl konvergence v období 2007 - 2013¹¹

Součástí Národního strategického referenčního rámce je ex ante ověření adicionality – tj. určení výchozí úrovně výdajů národních veřejných prostředků poskytovaných do oblasti hospodářské a sociální soudržnosti (HSS), jež bude platná pro finanční období 2007 – 2013. Východiskem pro stanovení této úrovně je roční průměr výdajů veřejných rozpočtů do oblasti HSS v letech 2004 a 2005. Takto stanovená úroveň se stane minimem pro období 2007 – 2013. Česká republika minimálně zachová danou úroveň výdajů, čímž bude zajištěno, že národní financování nebude nahrazováno prostředky z rozpočtu EU.

Úroveň adicionality je stanovena a bude dále ověřována za regiony NUTS 2 spadající pod cíl Konvergence, tj. za celou ČR bez regionu Praha. Výdaje započítávané do propočtů limitu adicionality je možno definovat jako výdaje veřejných rozpočtů (státní rozpočet,

¹¹ podrobněji viz. příloha č. 1

rozpočty municipalit, rozpočty krajů a vybrané státní fondy) do oblastí zaměřených nebo souvisejících s oblastmi intervencí Strukturálních fondů a Fondu soudržnosti. Jejich určení je v zásadě totožné s oblastmi zahrnovanými do výpočtu adicionality pro období 2004 –2006. Výjimkou je podpora Rozvoje venkova, na kterou se již intervence ze Strukturálních fondů v období 2007 – 2013 vztahovat nebudou.

Z hlediska srovnání výchozích údajů pro limity adicionality, které byly vypočteny na základě údajů let 1999 – 2001 pro ověření úrovně veřejných výdajů do oblasti HSS období 2004 – 2006 a výdajů za roky 2004 a 2005 pro období 2007 - 2013, je možno konstatovat, že mezi dřívějším a novým obdobím nastal jejich výrazný nárůst. Na srovnatelné úrovni (tj. v cenách roku 2004) došlo ke zvýšení výdajů zahrnutých do výpočtu adicionality mezi obdobími let 1999-2001 a lety 2004 a 2005 zhruba o 26,4 %. Hlavním důvodem tohoto vývoje byl výrazný nárůst výdajů Státního fondu dopravní infrastruktury, který zahájil svoji činnost v roce 2000. Značná část výdajů ze státního rozpočtu či místních rozpočtů do dopravní infrastruktury zůstala přitom zachována. Dále se navíc po roce 2001 zapojily do financování HSS i krajské rozpočty, které vedle toho, že převzaly část finanční působnosti od státního rozpočtu, financovaly činnosti, které se projeví ve zvýšení výdajů započítávaných do limitu adicionality.

Informačními zdroji pro zjištění výdajů do oblasti HSS byly údaje z databází Ministerstva financí o finančních výkazech o výdajích ze státního rozpočtu, místních rozpočtů a Státního fondu životního prostředí a Státního fondu dopravní infrastruktury za léta 2004 a 2005 (ARIS). Stejně jako při výpočtu adicionality pro období 2004-2006 bylo nutné vyloučit výdaje vykázaných regionem soudržnosti Praha, který není Konvergenčním regionem. Současně bylo třeba část výdajů znovu zapojit, i když jsou vykazovány v regionu Praha, protože ve skutečnosti jsou spotřebovány v ostatních regionech ČR. Tím byl řešen problém sídla centrálních orgánů v Praze. Proto bylo třeba při výpočtu postupovat i s využitím dalších informačních zdrojů (CEDR, ISPROFIN), neboť finanční výkazy nedokážou vždy zcela jednoznačně identifikovat region konečné spotřeby prostředků vydaných z veřejných rozpočtů. V několika případech musely být pro odpočet výdajů za region Praha z výkazů za celou ČR použity odhady. Obdobně se postupovalo i pro stanovení limitu pro ověřování adicionality za období 2004- 2006.

Na základě popsaného postupu byl stanoven limit, jehož dodržování bude ověřováno v předpokládaných termínech, a to v roce 2011 za první polovinu nového finančního období

a v roce 2016 za celé období 2007 –2013.

Pro stanovení financování programů v rámci NSRR v letech 2007 - 2013 se vycházelo ze souhrnné částky 23 750 mld. Euro v cenách roku 2004, kterou má ČR obdržet, a minimální míry národního spolufinancování ve výši 15%. Z celkových částek byl vypočten roční průměr na období 2007 až 2015 příspěvku fondů EU a návazného spolufinancování ČR, které doplňují údaj o limitu adicionality tohoto období.

Výpočet je proveden v cenách roku 2004. Pro přepočet údajů roku 2005 byl použit národní deflátor – viz Makroekonomická predikce ČR. Při výpočtech byl používán kurz 29 Kč/EUR. Podrobnější údaje o adicionalitě pro Cíl Konvergence uvádí příloha č. 2.

6.7. Vize České republiky po roce 2013

Česká republika a její regiony patří mezi nejrozvinutější země a oblasti Evropy i světa. Společnost i ekonomika potvrzují svoji konkurenceschopnost v globální soutěži. Posiluje se postavení ČR ve středoevropském a evropském kontextu. Česká republika je atraktivním místem nejen pro své obyvatele, ale i pro občany EU a dalších rozvinutých zemí, domácí i zahraniční investory.

Struktura ekonomiky je zaměřena zejména na progresivní odvětví, ve kterých si ČR vydobyla významné postavení. Motorem konkurenceschopnosti se staly výzkum a vývoj, spojený se schopností přeměnit získané výsledky do inovací a následně je aplikovat v praxi. ČR je stále atraktivní turistickou destinací.

Otevřená a vysoce vzdělaná společnost umožňuje plnohodnotné zapojení dříve marginalizovaných skupin obyvatelstva, garantuje jim rovnost příležitostí a vykazuje vysokou míru soudržnosti. Trh práce umožňuje hladké vyrovnávání nabídky práce s poptávkou, podstatně klesla míra nezaměstnanosti, zvyšuje se zaměstnanost.

Kvalita životního prostředí se výrazně zvýšila. Podařilo se odstranit významné staré zátěže, společnost získává a využívá potřebnou energii efektivnějším způsobem, produkuje podstatně méně odpadů - výrazně snížila znečištění životního prostředí. Byl zastaven pokles biodiverzity.

Byly dobudovány hlavní dopravní spojnice, celkově se zvýšila dopravní dostupnost. Kvalita národních a regionálních dopravních komunikací je srovnatelná se standardy nejrozvinutějších zemí. Významná část přepravy se realizuje prostřednictvím efektivních a k životnímu prostředí ohleduplnějších způsobů.

Diverzifikovaný rozvoj území ČR, tj. jejích regionů, není v rozporu s posilováním konkurenceschopnosti ani se snižováním neodůvodněných regionálních rozdílů. Došlo k posílení přirozených center na regionální a mikroregionální úrovni, která se stala hnacím motorem růstu regionální a místní ekonomiky a zdroji inovací inovacím pro svá zázemí. Podařilo se vytvořit síť center, která se stala plnohodnotnými partnery pro okolní metropole a mezoregionální centra.

Stát garantuje minimální úroveň statků a služeb, které jsou poskytovány obyvatelstvu ve veřejném zájmu. V regionální struktuře se neprojevují dramatické negativní trendy (např. depopulace). Regionální aktéři se prostřednictvím partnerství podílejí na formování a realizaci místních rozvojových strategií.

Byl vytvořen efektivní systém veřejné správy (na všech úrovních správy), který aplikuje moderní způsoby řízení, využívá nejmodernějších technických prostředků pro správu veřejných záležitostí a je schopen aktivně odhalovat a analyzovat problémy i nalézat optimální řešení.

Uvedená vize má spíše charakter ideální daleko vzdáleného od reality soudobého života a světa, který se potýká s jevy, jež mnohdy přímo či nepřímo ohrožují samu podstatu jeho existence, Českou republiku nevyjímaje. Patří k nim např. globální oteplování, atomové nebezpečí, přírodní katastrofy, chudoba 3. světa, terorismus, nemoci (AIDS) atd. Na jejich eliminaci doma a na zmírnění jejich důsledků ve světě přispívá ČR nemalé částky. Jde tedy o faktory, které značnou měrou zpomalují „ideální společenský“ vývoj a jsou často nepředvídatelné – nedají se naplánovat.

ZÁVĚR

Předkládaná práce se zabývá regionální politikou Evropské unie v obecné rovině, situací v Rakousku (Burgenlandu), které se potýkalo před vstupem do EU v roce 1995 s podobnými problémy jako Česká republika, regionální politikou ČR v programovém období let 2000 – 2006 a výhledem do období let 2007 – 2013.

Jde o široký záběr, o problematiku značně rozsáhlou a složitou, takže postihnout ji v plném rozsahu a v úplnosti vyžaduje podstatně erudovanější přístup než v tomto případě. Proto má tato práce spíše informativní charakter a je třeba ji chápat jen jako skromný příspěvek k dokreslení některých aspektů v této oblasti.

U některých opatření a záměrů regionální politiky se pokouším o vlastní hodnotící pohled, který je formován jak jsem již zmínila mými dosud malými zkušenostmi z této oblasti, tak především podněty a kritickými postoji získanými z prostředků masové komunikace.

Evropská unie vyvíjí široké aktivity vedoucí k posílení vlastní ekonomické a sociální soudržnosti. Na úseku regionální politiky, která disponuje s více jak 35% unijního rozpočtu, usiluje o výraznější snižování rozvojových rozdílů mezi regiony EU. Jako hlavní finanční nástroj jí k tomu slouží především Strukturální fondy; jde zejména o čerpání podpory pod Cílem 1 apod Cíli 2 a 3.

Problémem se každoročně stává unijní rozpočet, jeho naplňování a schvalování. Platí zde princip solidarity: Bohatší země přispívají do společného rozpočtu více než země ekonomicky méně vyspělé. Při rozdělování finančních prostředků ze společného rozpočtu avšak získávají chudší země na rozvoj svých problémových regionů více peněz než ekonomicky vyspělejší státy. V tomto směru se ozývají kritické hlasy. Volá se např. po nové evropské dani, která by měla zvýšit vlastní finanční zdroje Unie, jež v současné době představují cca 10% celkového rozpočtu (Rakousko). Volá se po revizi stavu, kdy některé země požadují od EU více peněz, aniž by zlepšovaly svůj vlastní daňový základ (Německo). Jde zřejmě o nízké daně v zemích střední a východní Evropy. Zpochybňováno bývá

i využívání Strukturálních fondů v zemích s vysokou mírou korupce. Česká republika patří mezi ty země EU, které dostávají z rozpočtu EU více, než do něho vkládají. Obdobně na tom bylo kdysi i Rakousko.

Rakousko, které vstoupilo do EU v roce 1995, je rozlohou větší než Česká republika, hustota zalidnění je však výrazně nižší. K EU se připojilo na jiném stupni hospodářského a sociálního rozvoje. Na rozdíl od ČR, která prošla po roce 1989 výraznými politickými, ekonomickými a sociálními změnami, si Rakousko po přičlenění k EU z legislativního hlediska i věcného uspořádání vztahů dané mechanismy a vztahy v rámci regionální politiky v podstatě zachovalo. Dále si vytvářeli pouze prostor pro uplatňování nástrojů běžných v podmínkách EU. Jednodušší výchozí pozice spočívala i v tom, že realizace regionální politiky již delší dobu probíhala na úrovni spolkové, zemské i obecní. Pokud jde o jednotlivé kompetence, rozdělování a cílené využívání finančních zdrojů, je tento systém v Rakousku podstatně propracovanější než v ČR. Spolkové země mají v rozhodovacím procesu více suverenity.

V ČR proběhla dosud krátká doba pro konečné hodnocení daného stavu, který se postupně dále vyvíjí. Nicméně mohou být rakouské zkušenosti s financováním projektů pro ČR (Jihočeský kraj) cenným přínosem. Užší komunikace na všech úrovních veřejné správy by proto byla velmi žádoucí.

Rok 2004 znamenal pro celou Českou republiku výrazný mezník v podobě plnohodnotného začlenění se do Evropské unie a tím i možnosti podílet se na rozhodování o evropských otázkách. Zároveň to znamenalo získat možnost čerpat strukturální pomoc v rámci regionální politiky EU.

Základní směr rozvoje regionů ČR určuje Národní rozvojový plán a dokument Rámec podpory Společenství schválený Evropskou komisí v roce 2003. Jde o rozvojovou strategii, která je dále rozpracována do 5 operačních programů.

Jedním z pěti schválených operačních programů v rámci Cíle 1 pro Českou republiku je Společný regionální operační program (SROP). Alokace finančních prostředků tohoto i dalších operačních programů se týká období 2004 až 2006 a čerpání prostředků je umožněno a zároveň omezeno do konce roku 2008. Program spadá pod Rámec podpory společenství a svým objemem prostředků (31% z celého objemu RPS) je největším realizovaným operačním programem. Oproti sektorovým operačním programům je SROP zaměřen regionálně a zahrnuje rozvojové priority sedmi regionů soudržnosti (celé území České republiky s výjimkou hl. města Prahy).

Dlouhodobým záměrem ČR je dosažení stabilního růstu, který umožní postupné vyrovnávání ekonomické úrovně s průměrem zemí EU. Globální cíl Národního rozvojového plánu představuje strategii udržitelného rozvoje založeném na konkurenceschopnosti; což znamená, že by se mělo dosáhnout rychlejšího ekonomického růstu, než je průměr zemí EU. Výsledky v roce 2005 ukazují, že tento globální cíl je splněn. Ekonomický růst ČR je vyšší než průměr zemí EU a vývoz převyšuje dovoz.

Vstup do EU přinesl s sebou otevření unijního trhu pro výrobky ČR. Ty se výrazně prosazují, o čemž svědčí úspěšná exportní politika státu. Typický je vysoký příliv zahraničních investic, podporovaný systémem investičních pobídek. Za tím účelem se budují průmyslové zóny s inženýrskými sítěmi (voda, plyn, elektřina, odpady), na kterých firmy stavějí továrny s perspektivní výrobou. Mohutně se rozvíjí zejména automobilový průmysl. Řada odborníků však proti tomu namítá, že právě tato příliš jednostranná orientace na automobilový průmysl se může stát v budoucnu hrozbou nezaměstnanosti.

Problémy bývají často s výkupem pozemků pro průmyslové zóny. Objevují se také obavy z toho, že se po vyčerpání období „daňových prázdnin“ přestěhují zahraniční firmy dále na východ, do zemí s ještě levnější pracovní silou.

Česká republika potřebuje nutně budovat další dálnice, aby se úspěšně napojila na evropskou dopravní síť. Vyžaduje to především kamionová doprava, která po otevření trhu EU mnohonásobně vzrostla. Scházejí však peníze jak na další výstavbu, tak i na údržbu dálniční sítě, kterou silně ničí hlavně kamiony s nadměrnými náklady. A právě tito řidiči, kteří svými vozidly nadměrně zatěžují vozovky, by měli být za překročení nákladů tvrdě sankcionováni. Navíc by se měli za průjezd ČR platit poplatky (mýtné).

Problémem jsou i výkupy pozemků (majitelé za ně často požadují víc peněz, než lze poskytnout) a připomínky ekologů (České středohoří, Český ráj). Kritická je také situace ve městech a obcích na přetížených dopravních trasách (hluk, otřesy, výfukové plyny, ohrožení chodců). Vyřešit by to zčásti mohly silniční obchvaty, protihlukové střechy, automobily s katalyzátory apod.

Závažným problémem současnosti je znečištění území ČR nelegálně naváženým netříděným komunálním odpadem z Německa. Problém by mohly vyřešit zvýšené kontroly na hranicích.

Rozvoj cestovního ruchu je do jisté míry závislý na atraktivnosti oblasti a na kvalitě poskytovaných služeb. Téměř v každé obci a v každém městě je něco zajímavého, zvláštního,

jedinečného, co by mohlo zajímat turisty. Jde jen o to, takovou pozoruhodnost objevit a nápad realizovat. Je možné např. rekonstruovat památky a objekty cestovního ruchu, upravit turistické a naučné stezky, cyklostezky, provést účinnější propagační a informační kampaň.

Tradičně vysokou návštěvnost turistů, zejména zahraničních, vykazuje hlavní město Praha. Je však třeba, aby i ostatní města a oblasti hledaly a nalézaly cesty, jak přilákat a udržet turistický zájem. Někdy si však cizí návštěvníky odrazujeme sami. Jde o takové nešvary, jako jsou dvojí ceny taxikářů a majitelů některých hotelů a penzionů, krádeže automobilů, kapesní krádeže, špína v hotelích a penzionech, neochota obsluhujících pracovníků apod.

Závažným sociálním problémem je současná nezaměstnanost, zvláště v oblastech, kde je nedostatek pracovních příležitostí. Jistým řešením je přivést do těchto míst investora, který svým podnikáním vytvoří pro lidi pracovní místa. Ne každý nezaměstnaný však chce pracovat. Nezaměstnané je třeba motivovat k práci (zvláště dlouhodobě nezaměstnané). Je třeba je získávat pro účast v rekvalifikačních kurzech, vést je k tomu, aby byli ochotni za práci dojíždět, kvůli ní se i přestěhovat apod. Pokud ovšem bude i nadále existovat současný nemotivující systém sociálních dávek, situace se radikálně nezmění.

Je též třeba sladit vzdělávací systém s požadavky trhu práce (začínají chybět řemeslníci), dořešit nerovné postavení žen (nižší platy, málo žen ve vedoucích funkcích, ve vládě, v parlamentě), integrovat do společnosti méně přizpůsobivé občany, zejména Rómy. U nich je třeba mj. více romských aktivistů, jejich spolků, organizací, funkcionářů, vést je k tomu, aby více chodili do rodin, mluvili s řadovými Romy, prakticky jim pomáhali řešit problémy a názorně - na příkladech úspěšných – jim demonstrovali, že se vyplácí pracovat a žít jako oni.

Obecně se hovoří o tom, že jsme v Unii občany 2. řádu. Bylo by proto třeba, aby po vzoru Británie, Irska a Švédska (od 1.5. údajně i Španělska, Portugalska a Finska) otevřely urychleně svůj trh práce i zbývající státy staré patnáctky. Argumenty, že by se kvůli přílivu levné pracovní síly zhroutil jejich trh práce neobstojí. Podobný přístup k novým členům Unie by měly zaujmout i Spojené státy, a to jednoznačným zrušením vízové povinnosti. Obavy z práce „načerno“ je zbytečná.

Další z problémů české státní správy shledávám v koncentraci finančních prostředků, v nedostatečné úrovni meziřesortní koordinace a spolupráce, často i v nechuti či neschopnosti komunikace, a to nejen mezi jednotlivými rezorty, ale i uvnitř těchto rezortů. Toto se negativně odráží v oblastech, kde je zvýšená míra koordinace několika ministerstev a jejich

implementačních agentur více než žádoucí. Pochopitelně v České republice existuje Ministerstvo pro místní rozvoj, pro které je regionální politika jedním ze stěžejních úkolů, avšak problém regionální politiky se větší či menší měrou prolíná i do činnosti ostatních ministerstev (Ministerstvo dopravy, Ministerstvo životního prostředí, Ministerstvo financí, Ministerstvo práce a sociálních věcí, Ministerstvo zemědělství atd.).

Zpracovat úspěšný projekt je záležitost velmi náročná. Stanovená kritéria žádostí jsou přísná, vyžadují přesné, výstižné a jednoznačné vyjádření (popis záměru) spojené s průkaznou argumentací. Obecně se mluví o tom, že by se kritéria měla zjednodušit, a že přidělování dotací z EU je nepřehledné, nejednotné, že dostupnost informací veřejnosti je nedostatečná. Bylo by proto asi vhodné vedle řady různých školení zpracovat pro zájemce i běžně dostupnou příručku s konkrétními příklady již úspěšně zpracovaných žádostí. Finanční prostředky získané z úspěšných projektů mohou být použity např. na vytvoření dlouhodobě udržitelných pracovních míst, podpoření podnikatelských aktivit, programů sociální integrace, zkvalitnění infrastruktury apod.

Základní směr rozvoje regionů ČR po roce 2006 určuje Národní rozvojový plán ČR 2007 – 2013, který je aktualizací Národního rozvojového plánu ČR 2004 – 2006. Vychází z dosavadních zkušeností, přehodnocuje pozice v hospodářské, institucionální a politické oblasti, odráží změny na úseku evropské politiky hospodářské a sociální soudržnosti 2007 – 2013, které se soustřeďují zejména na zvyšování konkurenceschopnosti a zaměstnanosti.

Česká republika přestala být rozvojovou zemí, zařadila se mezi země rozvinuté. V rámci evropské pětadvacítky se stále zlepšuje a rychle dohání průměr. Lze tedy právem očekávat, že s postupným vyrovnáváním se s některými vážnými problémy, které zpomalují náš vývoj (prohlubující se deficit státního rozpočtu, nezaměstnanost, kriminalita, korupce, malá vymahatelnost práva), bude nastolený trend úspěšného rozvoje ČR i nadále pokračovat.

Seznam použité literatury:

Agenda 2000, MZV ČR, Praha 1999.

Anonymous: Fondy EU: Glosář základních pojmů, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, srpen 2005.

Anonymous: Projekty financované z nástroje ISPA, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, květen 2004

Anonymous: Průvodce fondy evropské unie, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, duben 2004.

Anonymous: Základní principy přípravy projektů v rámci strukturálních fondů EU, Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, květen 2004.

Evropská unie regionům, Delegace Evropské komise v České republice, 2002.

ISBN 80-238-8523-5.

Jílek, M.: Veřejné finance. Jihočeská univerzita. Zemědělská fakulta, České Budějovice 2002.

ISBN 80-7040-533-3

Keřkovský, M. – Keřkovská, A.: Evropská unie. Computer Press, Praha 1999. ISBN 80-7226-196-7

Kol.: LOCAL FINANCE IN THE FIFTEEN COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION - part AUSTRIA, Second edition, DEXIA, 2002, str. 62 – 74. ISBN 2-911065-32-8

KP projekt s.r.o.: Financování projektů, Srovnávací studie, inspirace pro Jihočeský kraj, Jihočeský kraj, prosinec 2003.

Marks A.: Můj kraj vstoupil do EU – budoucnost politiky soudržnosti. Euro-Czech Forum 2004, ISBN 80-239-4171-2

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: Rámcová podpora Společenství Cíl 1 pro Českou republiku 2004 – 2006 (shrnutí). Odbor vnějších vztahů, MMR ČR březen 2004.

MMR, MZV ČR: Podporují strukturální fondy a Fond soudržnosti rozvoj regionů?. Praha 2003. ISBN 80-86345-37-8

Národní rozvojový plán České republiky 2004 - 2006, 2003.

Národní rozvojový plán České republiky 2007 – 2013, Draft finální verze, 12.1.2006.

Operační programy

Peková J., Pilný J.: Veřejná správa a finance veřejného sektoru. ASPI Publishing s. r. o., Praha 2002, ISBN 80-86395-21-9

Peková, J.: Hospodaření a finance územní samosprávy, Management Press, Praha 2004.

Tomášková K.: Finanční aspekty regionální politiky v Rakousku a využití rakouských zkušeností v ČR, Jihočeská univerzita, zemědělská fakulta 2003.

Wokoun, R.: Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie, 1. vydání, Nakladatelství Oeconomia, Praha 2003, ISBN 80-245-0517-7

Zákon o krajích č.129/2000

Zákon o obcích č.128/2000

Seznam použitých internetových stránek:

www.bka.gr.at, únor 2005

www.crr.cz, září 2005

www.europeum.cz, říjen 2005

www.euroskop.cz, říjen 2005

www.evropska-unie.cz, listopad 2005

www.finance.cz, leden 2006

www.integrace.cz, září 2005

www.mfcr.cz, leden 2006

www.mmr.cz, leden 2006

www.mvcr.cz, prosinec 2005

www.strukturalni-fondy.cz, únor 2006

www.uur.cz, listopad 2005

Seznam příloh:

Příloha č.1: Rozdělení prostředků v rámci cíle Konvergence – finanční vazby

Příloha č.2: Rozdělení prostředků dle operačních programů cíle konvergence

Příloha č.3: Hodnocení adicionality pro cíl konvergence

Příloha č. 1: Rozdělení prostředků v rámci cíle Konvergence – finanční vazby (Zdroj: NRP 2007 – 2013, Draft finální verze str. 187)

Rozdělení prostředků v rámci cíle Konvergence – finanční vazby

Prioritní osa		Podíl prioritní osy (%)	Podíl priority (%)	OP Podnikání a inovace	OP Výzkum vývoj a inovace	OP Zaměstnanost	OP Vzdělávání	OP Životní prostředí	OP Doprava	Integrovaný operační program	Regionální operační programy	OP Technická pomoc
	Podíl (%)	100	100	12	6	10	10	20	20	8	12	2
Posilování konkurenceschopnosti české ekonomiky	Konkurenceschopný podnikatelský sektor	21,4	11,5	10,8	0,7							
	Rozvoj udržitelného CR		4,2							2	2,2	

	Podpora kapacit výzkumu a vývoje, inovací		5,7	0,7	5							
Rozvoj moderní a konkurenceschopné společnosti	Vzdělávání	28,6	10,3		0,3		9				1	
	Posilování sociální soudržnosti		4			1,5				1	1,5	
	Zvyšování zaměstnanosti a zaměstnatelnosti		8,5			8,5						
	Rozvoj informační společnosti		2							2		
	Chytrá veřejná správa		3,8				1			0,8		2
Životní prostředí a dostupnost	Ochrana a zlepšení kvality ŽP	46	22,7	0,5				20		1,2	1	
	Zlepšení dostupnosti dopravy		23,3						20		3,3	
Vyvážený a harmonický rozvoj území ČR	Vyvážený rozvoj regionů	4	4							1	3	
	Rozvoj městských oblastí											
	Rozvoj venkovských oblastí											

Příloha č.2: Rozdělení prostředků dle operačních programů cíle konvergence (Zdroj: NRP 2007 – 2013, Draft finální verze, str. 188)

Operační program	Veřejné zdroje spolufinancování											
	Veřejné zdroje celkem	Spolufinancování EU									Spolufinancování ČR	
		Váha v %	Celkem	Podíl	ERDF	Podíl	ESF	Podíl	FS	Podíl	Celkem	Podíl
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1=3+11	X	3=5+7+9	4=3/1	X	6=5/3	X	8=7/3	X	10=9/3	X	12=11/1	
OP Podnikání a inovace	4214,4	12	3160,7	0,75	3160,7	1,00	0	0	0	0,00	1053,7	0,25

OP Výzkum vývoj a inovace	2107,0	6	1580,2	0,75	1580,2	1,00	0	0	0	0,00	526,8	0,25
OP Zaměstnanost	3511,9	10	2633,9	0,75	0,0	0,00	2633,9	1	0	0,00	878,0	0,25
OP Vzdělávání	3511,9	10	2633,9	0,75	0,0	0,00	2633,9	1	0	0,00	878,0	0,25
OP Životní prostředí	6493,5	20	5402,45	0,83	878,1	0,16	0	0	4524,35	0,84	1091,1	0,17
OP Doprava	6493,5	20	5402,45	0,83	878,1	0,16	0	0	4524,35	0,84	1091,1	0,17
Integrovaný operační program	2809,7	8	2107,3	0,75	2107,3	1,00	0	0	0	0,00	702,4	0,25
Regionální operační programy	4213,9	12	3160,4	0,75	3160,4	1,00	0	0	0	0,00	1053,5	0,25
OP Technická pomoc	702,5	2	526,9	0,75	526,9	1,00	0	0	0	0,00	175,6	0,25
Celkem cíl Konvergence	44167,7		26608,2		12291,7		5267,8		9048,7		7450,1	

Hodnocení adicionality pro cíl konvergence Veřejné či s nimi srovnatelné výdaje v regionech cíle Konvergence (v t

	Průměr za rok 2004						Celkem	z toho: státní podniky	
	Celkem	z toho: státní podniky	RPS/JPD		Nefinanco- vané EU	Celkem			
	Nár. + EU	Nár. + EU	EU	Nár.	Nár.	Nár.			Nár. + EU
1	2	3	4	5	6	7 = 5+6 =2-4	8	9	
1. Základní infrastruktura	45 653 256					45 653 256	45 653 256	82 386 590	
- Doprava	34 585 629					34 585 629	34 585 629	53 947 157	
- Telekomunikace	8 341					8 341	8 341	8 341	
- Energie	183 061					183 061	183 061	183 061	
- Životní prostředí	10 581 376					10 581 376	10 581 376	27 953 181	
- Zdraví	294 850					294 850	294 850	294 850	
2. Lidské zdroje	5 744 546					5 744 546	5 744 546	27 096 697	
- Výchova	5 038 690					5 038 690	5 038 690	12 691 468	
- Vzdělávání	319 817					319 817	319 817	9 273 366	
- VaV	386 039					386 039	386 039	5 131 863	
3. Výrobní prostředí	16 651 022					16 651 022	16 651 022	33 853 761	
- Zemědělství/rozvoj venkova/rybolov									
- Průmysl	13 406 856					13 406 856	13 406 856	22 207 550	
- Služby	2 890 532					2 890 532	2 890 532	7 864 838	
- Cestovní ruch	353 633					353 633	353 633	3 781 373	
4. Ostatní								3 421 242	
Celkem	68 048 824					68 048 824	68 048 824	146 758 289	

x) Národní spolufinancování vychází z dohody o finančních prostředcích pro období 2007 - 2013 ze dne 16.12.2006, která stanoví celkové množství prostředků ve výši 23 750 mld Euro, což při kurzu 29 Kč za Euro představuje 688 750 mld. Kč. Z toho vyplývá při rovněž 29 Kč za Euro spolufinancování v celkové částce 121 544 mld. Kč, což představuje roční průměr za celé období + 2 roky ve výši 121 544 mld. Kč.

Prostředky ve sl. 10 a 11 nrozděleny na základě podílu jednotlivých priorit dle návrhu rozdělení fin prostředků z 12.12.2006